

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

**ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ - ΣΥΡΡΑΚΟΥ**

ΙΟΥΛΙΟΣ 1821

ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

Ἐκδόσεις
**ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ**

Ἰερσόγωνα
1988

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

**ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ - ΣΥΡΡΑΚΟΥ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατὰ τὸ ἔτος 1978 ἐξεδόθη ἡ ἱστορικὴ ἐργασία μου «**Η ΑΡΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821, Θυσίαι καὶ Ἀγωνισταί**». Κατὰ τὴν συγκέπρωσιν στοιχείων διὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἐξεχώρισα ἀπὸ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθητο εἰς τὰς δύο καμοπόλεις Συρράκου καὶ Καλαρρυτιῶν, ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις τῶν ἐπαρουσίαζε ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, προσοχὴν καὶ λόγῳ τῆς σοβαρότητός τῆς ἤθελε καὶ ἐπὶ πλέον ἐρευνᾶν. Ἔτσι ἀπεφάσισα νὰ συνεχίσω τὴν ἐρευνᾶν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν στοιχείων πὺν εἶχα γιὰ τὰ δύο αὐτὰ χωριὰ καὶ μαζὶ μὲ τὸ χρονικὸν τῆς ἐξεγέρσεώς τῶν νὰ δώσω καὶ δύο καταλόγους — ἕναν διὰ καθένα ἀπὸ αὐτὰ — ἀγωνιστῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τόσον ἐκείνων πὺν ἐνεστάχθησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν χωριῶν τῶν εἰς τὰ Ἑπαναστατικὰ Σώματα καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ὅσον καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐβοήθησαν τὸν ἀγῶνα. Οἱ κατάλογοι δὲν μπορεῖ νὰ περιλαμβάνουν ὅλους τοὺς ἀγωνιστάς, ἀφοῦ οἱ πίνακες τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν πὺν ὑπεβάλλοντο εἰς τοὺς ἀνωτέρους τῶν δὲν ἦσαν πάντοτε πλήρεις, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνεφέρθητο εἰς αὐτοὺς οἱ πεσόντες κατὰ τὰς μάχας. Πάντως ὅπως καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν μας, τῆς Ἄρειης, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν καὶ διὰ τὴν παροῦσαν 30.000 φάκελλοι ἀγωνιστῶν τοῦ ἡμήματος χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἑκατοντάδες χιλιάδες ἔγγραφα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους (ΓΑΚ), οἱ τόμοι τῶν Ἀρχείων τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, οἱ πεσόντες κατὰ τὰς μάχας. Πάντως, ὅπως καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν μας τῆς Μαυροκορδάτου, οἱ τόμοι τοῦ περιοδικοῦ «**Νέος Ἑλληνομνημόνων**», Κυβερνητικαὶ ἀποφάσεις προαγωγῶν, συντάξεων τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως κ.λπ. Ἄς εὐχηθῶμεν ἐρευνᾶ ἄλλων νὰ συμπληρώσῃ τὰ κενὰ, τὰ ὁποῖα ἐνδεχομένως νὰ παρουσιασθοῦν.

Δημήτριος Φ. Καρατζένης

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἐθν. Βιβλ.	=	Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη
Γ Α Κ	=	Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους
Στρατ. Γραμμ.	=	Στρατιωτικὴ Γραμματεία
Γεν. Γραμ.	=	Γενικὴ Γραμματεία
Ἰπουργ. Πολ.	=	Ἰπουργεῖον Πολέμου
Ἰπουργ. Ἐσωτ.	=	Ἰπουργεῖον Ἐσωτερικῶν
Ἰπουργ. Οἰκ.	=	Ἰπουργεῖον Οἰκονομικῶν
Γεν. Φροντ.	=	Γενικὸν Φροντιστήριον
Βλαχ. Ἀρχ.	=	Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη
κυτ.	=	κυτίον
Ἀρχ. Ἀγων.	=	Ἀρχεῖον Ἀγωνιστῶν
φάκε.	=	φάκελος
Διοικ. Ἐπ.	=	Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ
Ἐκτελ.	=	Ἐκτελεστικὸν Σῆμα
Ἀρχ. Ἑλλ. Παλιγ.	=	Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ - ΣΥΡΡΑΚΟΥ

Κατά την άνοιξιν του 1821, ενώ εις τὰ Ἰωάννινα συνεχίζετο ἡ πολιορκία τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ ἐκ μέρους τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων — ἀρχικῶς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ γιαννιώτη Ἰσμαήλ Πασάμπεη, ἔπειτα δὲ τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ —, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μακρυνόρου ἤρχισαν νὰ συγκεντρώνονται διάφοροι Αἰτωλοακαρνανεὶς ὀπλαρχηγοί, ἐν συνεχείᾳ δὲ Ρωδοβυζινοὶ καὶ Τζουμερκιώται, μὲ σκοπὸν νὰ φράξουν τὰς διαβάσεις τοῦ καὶ ἐμπαδίσουν τὴν κάθοδον Τουρκαλθανῶν πρὸς νότον, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐσημείωνε πρόδους. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν περιεφέροντο εἰς τὰ Δυτικὰ Τζουμέρκα, μεταξὺ Πλάκας καὶ Καλαρρυτῶν — Συρράκου, οἱ Μάρκος Μπότσαρης, Κίτσος Τζαβέλλας, Λάμπρος Στάθης, Δράκος καὶ ἄλλοι τινὲς Σουλιῶται, ὡς καὶ μερικαὶ ομάδες Ἀλθανῶν φυλικαὶ τοῦ Ἄλῃ, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀνακούφισιν αὐτοῦ, καὶ ὅλοι αὐτοὶ εἰς μίαν προσπάθειαν νὰ ξεσηκώσουν τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς εἰς ἐπανάστασιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισαν αἱ μάχαι τοῦ Μακρυνόρου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰσμαήλ Πασᾶ, ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ τοῦ Κομποτίου καὶ Πέτα, ποὺ εἶχαν ὡς ἀποστέλεσμα νὰ ἀποτραπῆ ἡ προσπάθεια τῶν Τούρκων νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν.

Ὁ Χουρσίτ, ὅστις παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῶν ἀνωτέρω Σουλιωτῶν εἰς τὰ Δυτικὰ Τζουμέρκα φοβούμενος ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ στὰ χωριὰ τῆς Πίνδου, ὕστερα καὶ ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας τοῦ Ἰσμαήλ εἰς τὸ Μακρυνόρον, ἐγκατέστησε εἰς τὴν γέφυραν Πλάκας μικρὰν δύναμιν ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἀλθανὸν ἀξιωματικὸν Τοπάλ Βακούτ Γαρδίην, εἰς δὲ τὰ χωριὰ τῆς Πίνδου Καλαρρυτὲς, Συρράκον, Κράφην, Γότυσταν καὶ Μέτσοβον ἄλλα στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, συνολικῆς δυνάμεως 300 περίπου ἀνδρῶν, θέσας αὐτὰ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἰμβραήμ Πρεμέτη. Μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ ὁ Χουρσίτ ἐπίστευεν ὅτι ἡ παρουσία τῶν ἀποσπασμάτων εἰς τὰς ἀνωτέρω περιοχὰς θὰ ἠμπόδιζε ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων, ἢ ὅποια ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν Σουλιωτῶν θὰ ἀπασχολοῦσε τὸ στρατόπεδόν του τῶν Ἰωαννίνων ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐπὶ πλεον δὲ ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐξησφαλίζοντα αἱ ἐπικοινωνίαι του

μέ την Θεσσαλίαν. Ἀπό εἰς ἄλληλην σελίδα δημοσιευομένην ἐπιστολήν τοῦ Καλαρρυτιώτου Ἀποστ. Παιπαγεωργίου πρὸς τὸν Παῦλον Λάμπρου πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἐγκατασταθεῖσα εἰς Καλαρρῦτας δύναμις τῆς φρουρᾶς ἀνήρχετο εἰς 60 ἄνδρας. Λέγει εἰς ἓνα σημεῖον ἡ ἐπιστολή: «Ὁ Ρουσίτ Πασᾶς (Χουρσίτ) ἀπὸ Ἰωάννινα ἔστειλε εἰς τὴν πατρίδα κάποιον Χρυσικό Λιάπηνη¹ με 60 ὀνομάτους διὰ νὰ μὴ ἐπαναστατήσονται...». Εἰς τὸν ἴδιον ἀριθμὸν προσεγγίζει τὴν φρουρὰν ἡ διήγησις τοῦ αὐτόπτου Ἀλεξ. Κουτσαλιέξη, γράφωντος: «διάφοροι ἄνδρες ἐκ τῶν Ἰωαννιτῶν ὅσοι κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, ἔτρεξαν εἰς ἀποκλεισμόν τῆς Ἀλβανικῆς φρουρᾶς συγκειμένης ἀπὸ 80 περίπου»². Ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἐκάστης τῶν ἄλλων φρουρῶν τῆς περιοχῆς εὐθύνης τοῦ Πρεμέτη δὲν ὑπερέβαινε ἐκείνην τῶν Καλαρρυτιῶν. Καὶ ἦτο ἡ διάδοσις Συρράκου — Καλαρρυτιῶν σημαντικὴ διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν τοῦ Χουρσίτ με τὴν Θεσσαλίαν, ἀφοῦ αὐτὴν ἠκολούθησε ὅταν με τὴν μεγάλην στρατιάν τῶν 60.000 περίπου ἀνδρῶν κατήλθεν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Οὕτω διὰ τοὺς ἀνωτέρω σκοποὺς, εἰς τὰ τέσσαρα ἢ πέντε χωριὰ τῆς Πίνδου, ὁ Χουρσίτ διέθεσε μίαν δύναμιν ἀνδρῶν μὴ ὑπερβαίνουσαν τοὺς 300 εἰς τὸ σύνολόν των, ἀριθμὸν τὸν ὅποιον δίδουν καὶ πολλοὶ ἱστορικοί. Ἄλλωστε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Χουρσίτ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαθέσῃ μεγαλυτέρας δυνάμεις διὰ τοὺς σκοποὺς του εἰς τὴν ἀνωτέρω περιοχὴν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ ὁποῦ ἡ δύναμις καθημερινῶς ἠλαττώετο, οὔτε ἀπὸ τὴν φρουρὰν τῆς Ἄρτης τοῦ Ἰσμαήλ, τοῦ ὁποῦ ἰδὲν ἐπερίσσευσεν δυνάμεις, ἀφοῦ καθημερινῶς ἐζήτει ἐκισχύσεις διὰ νὰ διασπᾷσῃ τὴν ἄμυναν τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ Μακρυνόρου. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Χουρσίτ διέταξεν ὅπως οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν φρουρῶν εἰς τὰ διάφορα χωριὰ τοῦ Μαλακασίου ζητήσουν ἕως ὀκτῶ δμήρους ἀπὸ κάθε χωριόν, ὡς ἐγγύησιν διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ κάτοικοι ἀπεφάσιζον νὰ ἐξεγεροῦν. Ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν καὶ ὁ Χουρσίτ Ἰαγᾶς ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Καλαρρυτιῶτες ὀκτῶ δμήρους, ἀνάλογον δὲ ἀριθμὸν ἀπὸ τὸ Συρράκον καὶ ὁ ἐκεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς φρουρᾶς. Οἱ ὄμηροι θὰ ἐκρατοῦντο εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ τύχη των ἦτο προαποφασισμένη καὶ γνωστὴ, ἐὰν οἱ κάτοικοι ἀπεφάσιζον νὰ ἐξεγεροῦν. Ὁ Διον. Κόακινος εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως γράφει ὅτι αἱ δύο φρουραὶ Καλαρρυτιῶν καὶ Συρράκου εἶχον δύναμιν 700 ἀνδρῶν, τὸ ἴδιον καὶ ὁ Χρῖστος Σούλης εἰς τὴν Μεγάλην Ἐγκυκλοπαιδείαν «Πυρσός», ἀποφιν τὴν ὁποίαν δέχεται καὶ ὁ Κων. Δ. Στεργιόπουλος³,

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Χουρσίτ Ἰαγᾶ (Ἀλβανὸς Λιάπη), ὅστις μετὰ τοῦ Μαξούτ Ἰαγᾶ ἦτο ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀποσπασμάτος Καλαρρυτιῶν, ἀμφότεροι τοῦ κόμματος Πρεμέτη.

2. Ἀλεξίου Κουτσαλιέξη (1809—1885). Διάφορα καὶ περίεργά τινα Ἱστορήματα, Ἀθήναι 1882, σελ. 38.

3. Κων. Δ. Στεργιόπουλου, περιοδικὸν «Σκουφάς», τόμος Ε', σελ. 27.

ἐνώ ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τὴν προσδιορίζει εἰς 300 ἀνδρας⁴. Ἐὰν αἱ δύο φρουραὶ τῶν δύο αὐτῶν γειτονικῶν χωριῶν εἶχον δύναμιν 700 ἀνδρῶν τακτικοῦ στρατοῦ ἢ καὶ 300 ἀκόμη, δὲν θὰ ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ ζητηθοῦν ὄμηροι, ἀφοῦ ἡ δύναμις αὐτῶν ἦτο σημαντικὴ καὶ ἱκανή, ὥστε χωρὶς δυσκολίας, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη, θὰ ἠδύνατο νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν κίνησιν ἢ ἐξέγερσιν ἀόπλων κατὰ τὸ πλεῖστον κατοίκων. Εἶναι δὲ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ χωριά, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θὰ ἠδύνατο νὰ παραταχθῇ δύναμις ἐνόπλων ἐντοπίων, δυναμένη καὶ μὲ τινὰς ἀκόμη ἐνισχύσεις ὀπλαρχηγῶν νὰ ἐξουδετερώσῃ δυνάμεις 700 ἀνδρῶν τακτικοῦ στρατοῦ. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἀπροθυμίαν μερίδος τινὸς τῶν κατοίκων πρὸς ἐξέγερσιν, εἴτε διότι δὲν ἤθελον τὴν ἐπανάστασιν εἴτε τὴν ἐθεώρουν ἀκαιρον καὶ ἀπροετοίμαστον, ὅπως θὰ εἶδωμεν ἀπὸ τὰ σημειώματα τοῦ Τουρτούρη καὶ τὴν βεβαίωσιν τοῦ προκλήτου καὶ ἀγωνιστοῦ Φεγγάρη, τότε αἱ φρουραὶ Καλαρρυτιῶν — Συρράκου, ἐὰν διέθετον δύναμιν 700 ἢ 300 ἀνδρῶν, δὲν θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ζητήσουν ὄμηρους καὶ τέλος νὰ τρομοκρατηθοῦν καὶ νὰ ζητήσουν συνθηκολογήσιν. Ἡ δύναμις των θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ πνίξῃ εἰς τὸ αἶμα τὴν ἐξέγερσιν τῶν ὀλίγων ἐνόπλων κατοίκων.

Ὅπως γράφομεν, ἡ ἐγκατάστασις φρουρῶν εἰς τὴν περιοχὴν Μαλακασίου ὑπαγορεύετο καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, τὴν ὅποیان ἠσθάνθη ὁ Χουρσίτ νὰ ἔχη ἐλευθέρας τὰς ἰδιὰ τῆς Πίνδου διαβάσεις πρὸς Θεσσαλίαν, δεδομένου ὅτι κατ' Ἀπρίλιον 1821 εἶχε πληροφορίας περὶ τῶν ἐπαναστατικῶν συγκεντρώσεων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ὑπάτης καὶ περὶ τῆς ἐξάρσεως τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὅταν δὲ ἐν συνεχείᾳ αἱ ἐπαναστατικαὶ δραστηριότητες εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐγίναν ἀπειλητικαί, μὴ δυνάμενος νὰ κινήθῃ ὁ ἴδιος, ἀπέστειλε διὰ τοῦ Μετσόβου σῶμα στρατοῦ 8.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Κισσὲ Πασᾶν καὶ Ὁμέρ Βρυώνην, οἵτινες τὴν 22αν (ἢ τὴν 23ην) Ἀπριλίου συνῆψαν τὴν μάχην τῆς Ἀλαμάνας κατὰ τῶν Ἀθανασίου Διάκου, Κομνᾶ Τράκα, Πανουργιᾶ καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, τοὺς ὁποίους διέλυσαν. Καὶ ὅταν οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν Ἀλαμάναν ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Γαβριάν καὶ τὴν Πελοπόννησον, πάλιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Θεσσαλίας ἀνασυνετάχθησαν τὰ διαλυθέντα εἰς τὴν Ἀλαμάναν ἑλληνικά μέρηματα. Ἔται ὁ Χουρσίτ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποστείλῃ διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ Μαλακασίου — Μετσόβου τὴν 8ην Μαΐου ἄλλο στράτευμα ὑπὸ τὸν Νταλήκ Πασᾶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πᾶξεως. Ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ Καλαρρυτιώτου προύχοντος Γεωργίου Τουρτούρη ἀποσπῶμεν τὸ κάτωθι τμήμα: «Τὴν 8ην Μαΐου ἐκίνησεν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα ὁ Νταλήκ Πασᾶς καὶ ἀπερνῶντας μὲ τὸ ἀτακτο στράτευμα ἀπὸ τὸ Μέτσοβον καὶ Γρεβενὰ ἐπῆγγεν εἰς τὸν τόπον διὰ νὰ καταπραυῖνῃ ἐκεῖ τὰς ταραχὰς ὅπου ἐγεννήθησαν. Ὁ Χουτζουρούτσας ἐζήτησεν ἀπὸ Καλαρρυ-

4. Ἰ. Μακρυγιάννη, ἐκδ. Βλαχογιάννη, σελ. 30.

τες και Συρράκον και άλλα χωριά διμήρους τούς όποιους φυλάττει εις τό νησί και έστειλε και στρατεύματα αρκετά σ' αυτά τά μέρη διά νά τά προφυλάξη από κανένα πλάκωμα άποστατών όπου ύποπτεύονται καθώς εις τό Μέτσοβον...»⁵.

Έκ τής πρώτης περικοπής του άνωτέρω σημειώματος του Γεωργίου Τουρτούρη προκύπτει ότι τά άποσπάσματα εις τήν περιοχήν Μαλακασίου απέστειλε ό Χουρσίτ, όταν εύρέθη εις τήν ανάγκην νά έχη έλευθέραν τήν επικοινωνίαν του στρατοπέδου του με τήν Θεσσαλίαν, δηλαδή κατά τό διάστημα από 15 'Απριλίου μέχρι τής 8ης Μαΐου. 'Η ίδια του Μακρυνόρου άποστολή στρατευμάτων εις τήν 'Ακαρνανίαν και τήν Πελοπόννησον ήτο συμφέρουσα δι' αυτόν, αλλά εκεί είχε αρχίσει ή συγκέντρωσις διαφόρων όπλαρχηγών 'Ακαρνανίας και έφοβείτο καθυστέρησιν και περιπλοκάς. Δι' αυτό προετίμησε τήν διά Μετσόβου διάδασιν, τήν όποιαν έξησφάλιζε με μικράς δυνάμεις άποσπασμάτων. Έκ τής δευτέρας περικοπής του άνωτέρω σημειώματος του Τουρτούρη προσδιορίζεται, περίπου, και ό χρόνος κατά τον όποιον ό Χουρσίτ διά τών άποσπασματάρχων του έζήτησεν από τά έκαιτέρωθεν τής διαβάσεώς του χωριά διμήρους. Τοϋτο άποσαφηνίζεται πλήρως και εκ τής έπομένης παραγράφου τών ίδιων σημειωμάτων: «...και ταϋτα έγιναν έως τής 3ης 'Ιουνίου όπου έζήτησεν ό Χουτζουρούτπασας και διμήρους από τό Ζαγόρι καθώς και από τας άλλαις περιοχαίς»⁶. 'Ετσι ήναγκάσθησαν και τά χωριά Καλαρρυτές και Συρράκον νά δώσουν ανά όκτώ διμήρους εις τον Χουρσίτ. 'Επειδή όμως ίδια τήν έπιλογήν τών προσώπων προσέκυψαν δυσκαλίας, άπεφασίσθη όπως αϋτη γίνη διά κληρώσεως και διά χρόνον διμηρίας δέκα ήμερών, όποτε πάλιν διά κληρώσεως θα άπεστελλόντο εις τά 'Ιωάννινα άλλα όκτώ άτομα, διά νά άφεθοϋν έλεύθεροι και έπιστρέφουν οι προηγούμενοι.

Και ενώ αυτά συνέβαινον εις τά άνωτέρω χωριά τής Πίνδου, ό Μάρκος Μπότσαρης συνέχιζε τας συνενοήσεις του με τούς προύχοντας τών Καλαρρυτών Γεώργιον Τουρτούρη, Νικόλαον Γιαννίκο, Πρωτοπαπών Σγούρον, Κώσταν 'Ιωάννου, Γεώργιον Στανήμερον, Νικόλαον Μπασδέκην, Δημήτριον Φεγγάρην, του Συρράκου ιατρόν 'Ιωάννην Κωλλέτην, Κωνσταντινον Βάγγον, 'Ιωάννην Ντουραμιάνην, Κωνσταντινον Στεροδῆμιον, Γεώργιον Χρ. Ζαλοκώσταν, Νικόλαον Ζαλοκώσταν και άλλους, όπως προπαρασκευάσουν τό φρόνημα τών κατοίκων διά τήν εξέγερσιν συγχρόνως με τήν έπίθεσίν του κατά τής Πλάκας. Πρὸ του τέλους 'Ιουνίου είχαν τερματισθή σχεδόν αι έπιχειρήσεις Μακρυνόρου — Κομποτίου, εις πρώτην δέ φάσιν και αι του Πέτα. 'Ο Μπότσαρης προβλέπων ότι μετά τήν προγραμματισμένην έπίθεσίν του κατά τής Πλάκας, και τήν εξέγερσιν τών Καλαρρυτών — Συρράκου, ό Χουρσίτ δέν θα έμεινεν άπαθής, είχε από τινων ήμερών ζητήσει τήν βοήθειαν τών όπλαρ-

5. Γ Α Κ, Γ. Τουρτούρη, 'Ιστορικά Σημειώματα Βλαχογιάννη, φάκ. 50, σελ. 99.

6. Γ Α Κ, Γ. Τουρτούρη, ένθ' άνωτ., σελ. 103.

χηγγών Γώγου Μπακόλα, Γιαννάκη Ράγκου, Ἀνδρέου Ἴσκου, Νικολάου Στουρνάρη ἀρματωλοῦ Ἀισπροποτάμου, τῶν ἀδελφῶν Μήτρου καὶ Γιαννάκη Κουτελίδου καὶ ἄλλων, διὰ τὰ ὀνηθῆ τὰ ἀντικειμετωπίστη νέας ἐνισχύσεις τοῦ ἐχθροῦ, προσέτι ἰδὲ προστατεύει κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τὰ χωριά Καλαρρυτιῶν καὶ Συρράκου. Ἔτσι κατὰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ τρίτου δεκαήμερου τοῦ Ἰουνίου καὶ ἀφοῦ εἶχον τελειώσει αἱ μάχαι τῆς Λαγκάδας, τοῦ «Ἄφτι» Φλωριάδος καὶ νικημένος ἀπεσύρθη εἰς Ἄρταν ὁ Ἰσμαήλ, ἤρχισαν τὰ καταφθάνουσι εἰς τὴν Πλάκην οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Μπότσαρη ὀπλαρχηγοί, ὅπου εἰς συγκέντρωσιν αὐτῶν κατηρτίστη τὸ ἐπόμενον πρόγραμμα. Οἱ Μπότσαρης, Γώγος Μπακόλας, Γιαννάκης Κουτελίδου καὶ ἄλλοι θὰ ἐπετίθεντο κατὰ τῆς φρουρᾶς τῆς Πλάκας, ἢ ἀντίστασις τῆς ὁποίας ἴδεν ἐφαίνετο τὰ τοὺς ἀπασχολήσῃ πολὺ. Ἀκολουθῶς ὁ Μπακόλας καὶ ὁ Γιαννάκης Κουτελίδου θὰ ἐπροχώρουν τὰ καταλάβουσι τὰ Κατσανοχώρια ἀνοίγοντες δρόμον πρὸς τὸ Σούλι, ὁ δὲ Μάρκος μὲ τοὺς Σουλιώτας καὶ τοὺς φίλους τοῦ Ἀλῆ Ἀλβανούς πρὸς τὸν κάμπον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ Γιαννάκης Ράγκος, Μήτρος Γώγου Μπακόλας, Μήτρος Κουτελίδου, Γερογιάννης Μπαλωμένος θὰ ἐκινουῦντο πρὸς τὰ χωριά Συρράκο — Καλαρρυτιῶν, ὅπου θὰ ἐφθανε καὶ ὁ Νικ. Στουρνάρης, διὰ τὰ προστατεύουσι κατὰ τὴν ἐξέγερσιν καὶ τὰ βοηθήσουσι πρὸς ἀπόκρουσιν νέων ἐνισχύσεων τοῦ Χουρσίτ, τὴν ὁποίαν ἀποκρουσιν θὰ ἠναγκάζοντο τὰ ἐτοιμάσουσι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξέγερσιν των. Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ἀνωτέρου σχεδίου, ἀμέσως ἐπετέθησαν κατὰ τῆς φρουρᾶς τῆς Πλάκας καὶ ἠδυνήθησαν μετὰ τινος ἐναλλαγᾶς τῆς μάχης τὰ ἀπωθήσουσι τὸν Τοπάλ Γαρδίκην καὶ τὰ καταλάβουσι τὸν κάμπον αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα, τμήματα ὑπὸ τὸν Κώσταν Ράγκον καὶ Γιαννάκην Κουτελίδου ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ Κατσανοχώρια, ὁ Μπότσαρης πρὸς τὸ Καλέτζι, ὁ δὲ Γώγος Μπακόλας ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Πέτα, ὅπου οἱ Τούρκοι κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας συνεχῶς ἐπίεζον δι' ἐπιθέσεων τοὺς ἐκεῖ ὀπλαρχηγούς. Ἐν συνεχείᾳ καὶ ὁ Ράγκος ἐκινήθη πρὸς τὴν περιοχὴν Καλαρρυτιῶν — Συρράκου, μὲ δύναμιν 30 ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Γιάννης Μπαλωμένος καὶ ὁ ἐκ Συντέχνου Βάλτου ἰατροχειρουργὸς Ἀθαν. Καρέλλας. Τὸν Ράγκον, σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιον, ἐπρόκειτο τὰ ἀκολουθήσουσι κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας ὁ Μήτρος Κουτελίδου, ὁ Μήτρος Γώγου Μπακόλας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀισπροπόταμον ὁ Νικόλαος Στουρνάρης.

Ὁ Ράγκος φθάσας εἰς Δουβίστιαν, κάτωθεν τῶν Καλαρρυτιῶν, ἐσχέθη τὰ προχωρήσει, διὰ τῆς περιοχῆς «Γεφύρας Παπαστάθη», εἰς Κράψην καὶ Γότισταν, ἵνα ξεσηκώσῃ τοὺς διαθέτοντας ἑκάστον ἐνόπλιους ἀνδρας κατοίκους των καὶ ἀκολουθῶς ἐνισχυμένος εἰς δύναμιν ἀνέλθη εἰς τὰ χωριά τοῦ προορισμοῦ του καὶ βοηθήσει αὐτὰ εἰς τὴν ἐξέγερσιν. Καὶ ἔτσι, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου εὐρίσκετο καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν Δουβίστιαν καὶ Κράψης.

Τὰς ἰδίας ἡμέρας ἄνθρωποι τοῦ Χουρσίτ εἰς τὰ Ἰωάννινα ἦσαν οἱ Δημήτριος Φεγγάρης, Ἀθανάσιος Σγοῦρος, Ἰωάννης Δαμίρης τῶν Καλαρρυτιῶν, ὁ

Δῆμος Κρουστάλης τοῦ Συρράκου καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι πληροφορηθέντες τὰς συγκρούσεις τῆς Πιλάκας καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Γαρδίκη, ἐσκυφίσθησαν ὅτι σύντομα θὰ παρασυρθοῦν εἰς ἐξέγερσιν καὶ τὰ χωριὰ των καὶ τότε αὐτοὶ ἦσαν χαμένοι εἰς τὰ χέρια τοῦ Χουρσίτ. Ἔτσι ἀπεφάσισαν νὰ δραπέτεύσων καὶ εἰς τὸν ἰσθμόν πρὸς Κράφην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των, συνήντησαν τὸν Ἰωάν. Ράγκον μὲ τὴν μικρὰν εἰς ἄνδρας δυνάμιν του. Εἶδαν ὅτι τὰ πράγματα ὀδηγοῦσαν εἰς ἐπανάστασιν πλέον καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς Καλαρρύτες, τοῦ Φεγγάρη ἀναλαβόντος καὶ ὅλα τὰ ἐξόδα τοῦ τμήματός του. Καὶ ἔτσι τὴν πρωτὴν τῆς 1ης Ἰουλίου 1821 ὁ Ράγκος ἔφθασεν εἰς Καλαρρύτες.

Τὸ χωριὸ αἰφνιδιάσθη. Καλὰ καλὰ δὲν εἶχε ἐξοπλισθῆ ἀκόμη. Ἐπὶ πλέον, οἱ κάτοικοι ἔβλεπον ὅτι ἡ ἐνίσχυσις τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Μπότσαρης δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 30 ἄνδρας καὶ μὲ αὐτὴν ἀκαιρα, ὡς πολλοὶ ἐπίστευον, τὸ χωριὸ ὠδηγεῖτο εἰς ἐξέγερσιν. Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ, μέλη τῆς ὁποίας ἦσαν καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν ἐπανελθόντων ἐκ τῆς ἡμερίας, ὡς καὶ οἱ ὠπλισμένοι ἐκ τῶν κατοίκων, κατέλαβον ἀμέσως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ χωριοῦ θέσεις ὀχυράς, ἡ δὲ ἀπὸ 60 ἄνδρας τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ Λιάπη, μὴ γνωρίζουσα ποία ἄλλη δυνάμις Ἑλλήνων θὰ ἤκολούθει τὸν Ράγκον καὶ τρομοκρατηθεῖσα, ἰδιὰ νὰ προστατευθῆ, ἐκλείσθη εἰς πέντε μεγάλα καὶ γειτονεύοντα σπίτια τῶν Ἰωάννου Λάμπρου, Παράσχη Τζάγκουρα, Γιάγκου καὶ Ζιώγκου, τοῦ χωριοῦ. Οἱ Τούρκοι ἐπρόλαβον καὶ συνέλαβον τὸν Γεώργιον Σγοῦρον ἱερέα, Ἰωάννην Στρουγκάρην καὶ τὸν Τζάκον, τοὺς ὁποίους ἐκράτησαν μαζί των εἰς τὰ σπίτια. Δεδομένου ὅτι ἡ δυνάμις τοῦ Ράγκου καὶ τῶν ἐνόπλων ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ ἦτο ἀσήμαντος, κατὰ τὰς ἐπομένας 4—5 ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου περιωρίσθησαν εἰς ἀνταλλαγὴν πυροβολισμῶν, ἐν ἀναμονῇ παρ' ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων ἐνισχύσεων. Διὰ τοὺς Ἑλληνας πράγματι κατὰ τὴν ἐπομένην καὶ τὴν μεθεπομένην ἡμέραν κατέφθασαν ἐνισχύσεις τοῦ Νικολάου Σπουρνάρη, Μήτρου Κουτελίδου, Μήτρου Γώγου Μπακόλα, Ἀναγνώστη Λαθδαριά, ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν ἡ ὅλη δυνάμις τῶν ὀπλαρχηγῶν ἡ διατεθεῖσα ἰδιὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν κατοίκων δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 80 ἄνδρας.

Ὁ ἱστορικὸς Τρικούπης γράφει σχετικῶς: «Βουλὴν ἔβαλαν νὰ ἀποστατήσουν καὶ προσκαλέσαντες κρυφίως εἰς βοήθειάν των τὸν ὀπλαρχηγὸν Γιαννάκην Ράγκον ἀπέκλεισαν δύο περίπου ἑβδομάδας πρὸ τῆς μάχης τοῦ Πέτα τοὺς ὑπὸ τὸν Πρεμέτην ἐντὸς τινων οἰκιῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν μετὰ δέκα ἡμέρας νὰ ἀποχωρήσουν ἀβλαβῶς ὑπὸ συνθήκας». Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ μάχη τοῦ Μπακόλα εἰς τὸ Πέτα ἐγένε τὴν 15ην Ἰουλίου καὶ ἐπομένως ἐκ τῆς πε-

7. Σπυρ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, τόμος 1ος, σελ. 276.

ρικοπής αυτής συνάγεται ότι ο χρόνος του αποκλεισμού της φρουράς των Καλαρρυτιών εις τὰ πέντε σπίτια καὶ ἡ έναρξις αὐτοῦ συμπίπτει μετὸν χρόνον ποῦ δίδει ἡ εἰς ἄλλην σελίδα δημοσιευμένη ἐπιστολὴ τοῦ Καλαρρυτιώτου Ἀποστ. Παπαγεωργίου, δηλαδὴ τὴν 1ην Ἰουλίου.

Μετὰ τὴν τελευταίαν ἀφιξιν τῶν ὀλίγων ἑλληνικῶν ἐνισχύσεων, οἱ Τούρκοι μὴ γνωρίζοντες καὶ πάλιν ποταὶ ἄλλαι ἀνεμένοντο, ἐτρομοκρατήθησαν περισσότερον ἐφοβήθησαν καὶ σφαγὴν τῶν ἀκόμῃ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κώστας Τουρτούρης, γνωστὸς τοῦ Πρεμέτη ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν, ἐξεδήλωσεν ἐγγράφως πρὸς αὐτὸν τοὺς φόβους τοῦ διὰ τὴν τύχην τῆς ὀλιγαριθμοῦ φρουράς τῶν Καλαρρυτιῶν. Εἶναι προφανές ὅτι καὶ ἡ φρουρὰ τοῦ Συρράκου δὲν ἦτο μεγαλυτέρα τῆς τῶν Καλαρρυτιῶν. Ἐὰν ἦτο ἀξιόλογος εἰς δύναμιν, θὰ ἠδύνατο κατὰ τὴν ἀφιξιν τοῦ Ράγκου μετὸς ὀλίγων, ἕως τριάντων, ἀνδρῶν εἰς Καλαρρυτίες νὰ ἀντιδράσῃ, σπεύδουσα εἰς αὐτὰς μίαν ὥραν ἀπεχούσας, καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸν αποκλεισμὸν τῆς ἐκεῖ φρουράς εἰς τὰ πέντε σπίτια. Ἀλλὰ, δὲν ἦτο καὶ αὐτὴ μεγαλυτέρα ἐκείνης. Ἦσαν ἔλαι μικρὰ ἀποσπάσματ καὶ ἴδι' αὐτό, ἐπὶ πολέον, ἐζήτησαν ἀπὸ κάθε χωρὶὸ ἡμέρους, τοὺς ὁποίους ἐκράτει ὁ Χουρσίτ εἰς τὰ Ἰωάννινα ὡς ἀπειλὴν τῶν κατοίκων διὰ τὴν περίπτωσιν ἐξεγέρσεως. Τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Πρεμέτης ἐπεδίωξε συνθηκολόγησιν, θταν ἀπὸ τὰς προειδοποιήσεις τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κων. Τουρτούρη ἐφοβήθη σφαγὴν τῶν φρουρῶν. Ἔτσι τὴν 4ην Ἰουλίου ἀπὸ Καλαρρυτίες γράφει εἰς τὸν Κώσταν Τουρτούρη, ἐπιδιώκων τὴν συνθηκολόγησιν ὑπὸ ὠρισμένους ὅρους καὶ προϋποθέσεις, ὡς καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν φρουρῶν. Καὶ γράφει ὁ Κώστας Κρυστάλλης περὶ αὐτοῦ: «Τότε ἐτοιμάσθησαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Συρράκου καὶ τῶν Καλαρρυτιῶν νὰ φονεύσωσι τοὺς παλιορκοιμένους Τουρκαλθανούς, ἀλλὰ ἡρωικωτάτη ἀξιοσημείωτος ἐπιστολὴ ἀποσταλεῖσα τὴν 4 Ἰουλίου μηνός, παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν φρουρῶν Ἰμβράημ Πρεμέτη διὰ τοῦ Κ. Τουρτούρη πρὸς τοὺς προεστούς τῶν δύο χωρισπόλεων, ὅτι ἐπρωτίμων ν' ἀποθάνωσι πάντες παρὰ νὰ παραδοθῶσιν εἰς σφαγὴν, μετέτρεψε εὐθὺς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, οὔτινες φοβηθέντες πρόωρον καταστροφὴν, ἀντὶ νὰ τοὺς φονεύσωσιν ἀφήκαν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἰωάννινα, μετὰ πολιορκίαν δώδεκα ὄλων ἡμερῶν, συνοδεύσαντες μάλιστα αὐτούς, ἵνα διέλθωσιν ἀπείρακτοι κατὰ τοὺς διαφόρους μέχρι τοῦ Ἀράχθου σταθμοὺς τῶν ἐπαναστατῶν».

Καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πρεμέτη, ἡ ὁποία ἔθεσε τὴν βάση διὰ τὴν συνθηκολόγησιν:

«1821 Ἰουλίου 4, Καλαρρυτίαις.

Κατὰ πολλὰ ἀγαπημένε μου κὺρ Κωνσταντῆ,
σὲ χαιρετῶ καὶ σοῦ φιλῶ τὰ μάτια. Ἔλαβα τὸ ἀγαπητὸν μου γράμμα σου καὶ εὐχαριστῶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην σου καὶ φιλίαν εἶδα καὶ τὰ ὄσα φιλι-

καὶ μοῦ λέγεις καὶ τὰ ἐκατάλαβα, διὰ τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι. Ἐγώ, φίλε μου, καλὰ εἰξεύρεις διὲ ἐσιτάληκα ἐδῶ ἀπὸ τοὺς πολυχρονεμένους βεζυράδες μου διὰ φύλαξίν σας, ματιὰμ ὅπου τὰ ταξεράια τοῦ πολέμου ἔτσι εἶναι, φίλε μου, ἐγὼ δὲν ἔβαλα τὴ χώρα σου οὔτε ἰλιζάμι, οὔτε βοῖθοδηλίκι, μὲ ὄλον ὅπου καθὼς ἤλθα ἐδῶ καὶ ἔφαγα ψωμί εἰς τὴν χώραν σας δὲν σᾶς ἀγάπησα τὸ ζαράρι, ἀμὴ ἔβανα τὸ κεφάλι μου διὰ τὸν διάφορόν σας καὶ διὰ τὴν ἀγάπην σας. "Ὁμως τὸ ἐπήρατε λάθος καὶ ἔπρεπε νὰ μᾶς τὸ πῆτε ἐσοκερέ, διὲ ἐμεῖς ἄξιοι διὰ πόλεμον δὲν εἴμασαν καὶ ἡ ἀνθενιὰ σας νὰ πάρειτε τὰ μέτρα σας καὶ δὲν ἀκολουθοῦσαν αὐτὰ ὅπου ἀκολούθησαν, τὰ ταξεράια τοῦ πολέμου ἔτσι εἶναι, διὰ δὲ τὸ νὰ μοῦ γράφης, διὲ εἴμασαν πέντε ἀδέλφια καὶ ὄλα εἰς τὸν πόλεμον εἶναι ἀλήθεια, καὶ ἐγὼ ὅπου ζῶ μὲ ἔδοσεν ὁ Θεὸς καὶ διὸ καὶ τζεφλίκια καὶ εἰμπορῶ νὰ ζήσω ἀφενικὰ· ματιὰμ ὁ ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν ψεύτικον πὸν νιουνιᾶ μίαν φορὰν δ' ἀποθάνη καθὼς μίαν φορὰν γεννᾶται, μὲ ὑπόληψιν καὶ ἱαέτι εἰς τὰς βασιλικὰς προσιαγὰς· καὶ ὄποιος ἀποθένει ἔτσι αὐτὸς εἶναι τιμημένος εἰς τοῦτον τὸν νιουνιᾶ. Ἐγώ, φίλε μου, σοχαζομαι πὼς ἔχω πίστιν, τιμὴν, ὑπόληψιν καὶ ἱαέτι εἰς τὸ δοβλέτι καὶ δὲν κάμνω αὐτό, διὲ ἐγγίζω τὴν πίστιν μου καὶ τὴν τιμὴν μου καὶ ἔχω ἀπόφασιν μαζί μὲ τὸν Χουσεῖναγα καὶ Μαιούσιαγα, νὰ σιαθῶμεν κατὰ τὴν τιμὴν μας καὶ νὰ ἀποθάνωμεν μὲ αὐτήν. Ἐμεῖς διὰ αὐτὴν τὴν τιμὴν μας ἀποφασίζομεν νὰ πολεμήσωμεν ἀνδρειωμένα ἕως διὸν ἔχομεν ζαῖρεν καὶ ἔπειτα ὄπως μᾶς ἔχει ὁ Θεὸς ταξεράια. Δὲν ἔπρεπε νὰ κάμειτε αὐτὸ τὸ λάθος, μάλιστα ὁ ἀδελφός σου ὅταν ἐκινήσομαν ἀπὸ τὰ Γιάννινα μοῦ ἔδοσεν ὄλην τὴν πίστιν του καὶ τοῦ ἔδοσα ὄλην τὴν πίστιν μου, ὅπου ἔξω ἀπὸ μίαν πίστιν τὸν ἔκαμα ἀδελφόν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔπρεπε αὐτὸς νὰ κάμη αὐτὸ τὸ λάθος καὶ νὰ ἐγγίξῃ τὴν τιμὴν του εἰς ἐμένα καὶ νὰ ἀκολουθήσουν αὐτὰ ὅπου ἀκολούθησαν καὶ μάλιστα εἶναι βέβαιος, ὡς μοῦ τὰ γράφεις ὅπου εἰς ἕναν χρόνον μοῦ ἠκολούθησαν πᾶσα ταξεράια. Λιάκημ, φίλε μου, ἂν ἀποφασίσειτε νὰ χαλάσειτε χίλιους Ἀρβανίτες μὴ σοχασθῆτε, νὰ σώσειτε τὴν Ἀρβανιτιάν, καὶ ὄποιος ἤθελε αὐτὰ τὰ ἀνακαιώματα καὶ αὐτὰ τὰ κακὰ νὰ τὸ ἔβρη ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἐγὼ κάνω τέλος εἰς τὸ γράμμα μου μὲ τοῦτο, διὲ μὴ σοχασθῆτε διὲ ἐκλεισθῆκαμαν ἐμεῖς, διότι ὄποιος εἰξεύρει ἀπὸ τουφέκι, νὰ σοχαζέται, διὲ κλείσονται καὶ ρηγάια διὰ τὴν τιμὴν τους καὶ θερέδες γίνονται καὶ εἰς τοὺς βασιλιάδες καὶ ἐπιτροπὴ δὲν εἶναι. Φίλε μου, ἐγὼ θέλω ἀνταμῶσω καὶ τὸν Χουσεῖναγα καὶ τὸν Μαιούσιαγα νὰ τοὺς εἰπῶ τοὺς χαιρετισμούς σου, νὰ μοῦ δώσουν τὴ γνώμη τους καὶ νὰ ἔχω τὸ τζεβάπι σου καὶ ὑγίαινε.

Ὁ φίλος σου Ἰμπραήμ Προμέτης (Τ.Σ.)»⁸

Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Πριμέτη ἢ Ἐπαναστατικῆ Ἐπιτροπῆ προσέθη εἰς συμφωνίαν μαζί του, δεχθεῖσα τὴν ἀναχώρησιν τῶν φρουρῶν τῶν ἰδίου χωριῶν, Καλαρρυτιῶν καὶ Συρράκου. Ἐπὶ πλέον συνεφωνήθη ὅπως, διὰ τὴν ἀσφάλειάν της, μέχρι ὅτου ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ χωριὸ τῶν Καλαρρυτιῶν, τὴν συνοδεύσουν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν της οἱ Παπαγεώργης Σγοῦρος, Ἰωάννης Στρουγκάρης, Τζάκουρας καὶ ὁ οἰκειοθελῶς προσφερθεὶς Νικόλαος Μπελιμέζης. Ἄν πρῶτῃ τῆς 6ης Ἰουλίου 1821, ἡμέραν Πέμπτην, ἢ φρουρὰ τῶν Καλαρρυτιῶν, ὅπως καὶ ἐκεῖνη τοῦ Συρράκου, ἐγκατέλειπον τὰ χωριὰ αὐτά. Φαίνεται ὅτι ἡ φρουρὰ τῶν Καλαρρυτιῶν εἶχε καὶ τραυματίαν, διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ὁποίου διετέθη ἕνας ἡμίονος τοῦ ἐκ Μεγαλόχαρης Ἀναγνώστη Λαθδαριά, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἀργότερον εἰς λογαριασμὸν ἐξόδων του, τὸν ὁποῖον ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν διὰ νὰ πληρωθῇ τὴν ἀξίαν του: «Κατάστιχον τὰ ὅσα ἀπαιτῶ νὰ λάβω παρὰ τῆς Διοικήσεως δι' ὅσα ἐξώδευσα εἰς καιρὸν τῶν διαφορῶν μου ἐκδουλεύσεων καὶ τῶν μισθῶν τῶν στρατιωτῶν μου τῶν δουλευσάντων ἀπὸ 10ης Αὐγούστου 1824 μέχρι σήμερον. Κατὰ τὰς συνθήκας ὅπου ἐκάμαμεν μετὰ τοὺς ἀποκλεισμένους ἐχθροὺς εἰς Καλαρρυτιὰς ὡς ἢ ἀπόδειξις τοῦ κ. Ράγκου φανερώνει· ἔδωσα τὸ ἄλογόν μου τὸ ὁποῖον ἐχρειάσθη διὰ νὰ καθαλυκεύσῃ ἕνας πληγωμένος ἐχθρὸς τὸ ὁποῖον καὶ ἐχάθη. Μοῦ ἐκόστισεν γρόσια 200.... Τῆ 21 Μαρτίου 1825. Ἐν Ναυπλίῳ. Ἀναγνώστης Λαθδαριάς»⁹.

Τὴν ἴδιαν ἡμέραν οἱ Συρρακιῶτες ἐνθαρρυσθέντες ἀπὸ τὴν εὐκαλοὺν νίκην των ἐκ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν φρουρῶν ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν, ὅπως βεβαιοῦται καὶ ἀπὸ τὸ ἐπόμενον πιστοποιητικὸν τῆς Αἰκατερίνης Νιτουραμάνη:

«Πιστοποιητικόν.

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐνόρκως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἐπὶ τῇ ὀριζομένῃ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ποινῇ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει τῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως ὅτι ὁ ἀλοβιώσας Κωνσταντῖνος Στεροδημὸς ἐκ Συρράκου τῆς Ἡλείρου, Κουσιάμπιασης ὦν (Δήμαρχος) τῆς κωμοπόλεως τεθεὶς τὴν 6ην Ἰουλίου ἐπικεφαλῆς τῶν συμπολιτῶν του συνεκέκρωσε μετ' αὐτοῦ τὸ πλεῖσιον μέρος καὶ ὄπλισθεις μετ' αὐτῶν ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὀδηγήσας αὐτοὺς πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς στρατιωτικῆς Ὀθωμανικῆς δυνάμεως, ἥτις ἦτο συγκεντρωμένη ἐπὶ καὶ ἐκὰς τῆς ρηθείσης πόλεως, τοὺς μὲν ἠνάγκασε διὰ τῶν ὄπλων νὰ μεταβῶσι εἰς Ἰωάννινα, μετὰ τῶν δὲ μαχόμενος ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀπεχώρησεν. Ὄθεν ἐπῆλθεν ἡ καιαστροφὴ διὰ τοῦ πυρὸς τῆς κωμοπόλεως Συρράκου. Ἐπίσπε δὲ εἰσηλθὲν εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἀγῶνα ὅπου καὶ ἐπαρευρέθη εἰς διαφόρους μάχας...

9. Γ Α Κ, Ἰπουργ. Παλ., φάκ. 68.

Χορηγοῦμεν τὸ παρὸν εἰς τὴν ἀποῦσαν Αἰκαιερίνην Νιουραμάνη σύζυγον Κωνσταντίνου Στεροδήμου ἵνα τῆς χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἄγρίνιον τὴν 23 Μαρτίου 1865.

Οἱ συγχωριατοί, Ἄν. Φαρμάκης, Νικ. Δαβαρούκας, Ἀναστάσιος Πομότης.

Οἱ ὄπλαρχηγοί, Νικ. Ζέρβας, Ἀθαν. Κουκουσίνας, Ν. Μπότσαρης¹⁰.

Πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ Συρρακιῶτες κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1ης μέχρι 6ης τοῦ Ἰουλίου ἦσαν ἐπιφυλακτικοί, ἀποφεύγοντες ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐνεργείας καὶ δραστηριότητος ἐξεγέρσεως, ἀφοῦ δὲν ἔβλεπον νὰ φθάσουν ἐνισχύσεις ποῦ ὑπεσχέθη ὁ Μάρκος Μπότσαρης. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀλιγομελής τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ χωριοῦ των πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ ἦτο κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον συγκρατημένη, ἀφοῦ δὲν ἐγνώριζε ποῖα ἐπακόλουθα θὰ εἶχε διὰ τὴν περιοχὴν τῆς ἢ παρουσία εἰς τοὺς γειτονικοὺς Καλαρρῦτες Ἑλλήνων ὄπλαρχηγῶν. Ἔτσι μὲ μίαν σιωπηρὰν ἐκατέρωθεν ἐκεχειρίαν διέρρευσε τὸ ἀνωτέρω διάστημα εἰς τὸ Συρράκιο. Καὶ μόνον ὅταν ἡ φρουρὰ τοῦ ἀπεχώρησε τὴν 6ην Ἰουλίου 1821, συναποσυρθεῖσα μετὰ τῆς φρουρᾶς τῶν Καλαρρυτῶν, τότε ἀπὸ τὴν ταχεῖαν φορὰν τῶν πραγμάτων, χωρὶς ἐνισχύσεις Ἑλλήνων ὄπλαρχηγῶν, τὰς ὁποίας ματαίως ἀνέμενον, στηριζόμενοι πλέον εἰς τὰς ἰδίας των δυνάμεις, οἱ κάτοικοι ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ χωριοῦ των. Τοῦτο σαφῶς θεβαιώνεται ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω πιστοποιητικὸν τοῦ Συρρακιώτου Στεροδήμου, συνάγεται δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ παρόντος δημοσιευομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παπαγεωργίου.

Τὸ ἴδιον ὅμως δὲν συμβαίνει εἰς Καλαρρῦτες. Βεβαίως καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη ἐπισήμως τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ χωριοῦ των τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς (6ην Ἰουλίου), ἐδῶ ὅμως ἀπὸ 1ην Ἰουλίου παρουσιάζεται ἐξέγερσις τῶν κατοίκων καὶ τινῶν Ἰωαννιτῶν ποῦ ἦσαν εἰς Καλαρρῦτες πρὸς ἀσφάλειαν¹¹, ἐνθαρρυνθέντων ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ράγκου καὶ τῶν διμήρων. Καὶ ἡ ἐξέγερσις αὐτὴ σημειώνεται διὰ τῆς καταλήψεως διαφόρων ὀχυρῶν θέσεων ὑπὸ ἐνόπλων κατοίκων καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς φρουρᾶς εἰς τὰ πέντε σπύτια. Ἡ ἐξέγερσις αὐτὴ ἐθεωρήθη παρά τινῶν ἱστορικῶν ὡς κήρυξις τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν 1ην Ἰουλίου εἰς Καλαρρῦτες, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ εἰς τὸ γειτονικὸν Συρράκιο, εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωριὰ τῶν ὁποίων ἡ μοῖρα πάνποτε παρουσιάζετο κοινὴ. Καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν γεγονότων μπορεῖ

10. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Τμήμα Χειρογράφων Ἀγωνιστῶν, φ. Κ. Στεροδήμου.

11. Εἰς Καλαρρῦτας εἶχε καταφύγει καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Νικ. Λουριώτη ἐξ Ἄρτης, γραμματέως τοῦ Μαυροκορδάτου, ὡς ὁ ἴδιος γράφει ἀργότερα εἰς τὴν Διοίκησιν.

νά συγχωρήση τὴν ἀποψιν αὐτήν. Πλησιεστέρα πρὸς τὰ διατρέξαντα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας γεγονότα εἶναι καὶ ἡ πληροφορία τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Σπυρ. Ἀραβαντινὸς εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, γράφων ὅτι: «Ἡ καταστροφή ἔγινε τὴν 7ην ἢ 8ην Ἰουλίου»¹² καὶ συμφωνεῖ καὶ μὲ τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ Στεροδῆμου, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παπαγεωργίου καὶ δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὰ σημειώματα τοῦ Γ. Τουρτούρη¹³.

Καὶ ἐνῶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν φρουρῶν τὰ δύο χωριά ἐπανηγύριζον καὶ ἐκῆρυσσον τὴν ἐπανάστασιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἤρχισαν νὰ φθάνουν αἱ πληροφορίες εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι ἰσχυρὰ τμήματα στρατοῦ τοῦ Χουρσίτ ἀπὸ Ἄρτης καὶ Ἰωαννίνων ἀνήρχοντο πρὸς τὸν Δρίσκον. Ὁ Χουρσίτ ὅταν ἐπληροφορήθη τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Γαρδίκη ἀπὸ τὴν Πλάκαν καὶ τὴν ἀνοδὸν τοῦ Ράγκου εἰς Καλαρρύτες, ἔγινεν ἕξω φρενῶν. Μὴ διαθέτων ἐπαρκεῖς δυνάμεις εἰς τὰ Ἰωάννινα, διέταξε τὸν διοικητὴν τῆς Ἄρτης Ἰσμαήλ Πασᾶν Πλιάσαν ἄπως κινηθῆ ταχέως πρὸς Συρράκο καὶ Καλαρρύτες καὶ ἐλευθερώσῃ τὰς ἐκεῖ φρουράς, καταστείλῃ δὲ καὶ τὴν ἐξέγερσιν τὸν δὲ Τοπάλ Γαρδίκην ὅπως στρατολογήσῃ σώματα Ἀλβανῶν καὶ ἐπανέλθῃ πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς Πλάκας. Ὁ Ἰσμαήλ τὴν 6ην Ἰουλίου εὗρίσκειτο εἰς τὰ βόρεια πλευρὰ τοῦ Δρίσκου, κάπου εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γοτίστης, ὅπου κατὰ τὸ ἀπόγευμα ἰσχυρῶς μετὰ τὸν κατερχόμενον Πρεμιέτην, τὸν ὁποῖον διέταξε νὰ ἀκολουθήσῃ κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουρσίτ. Ἐν συνεχείᾳ τὸ στράτευμα ἐχωρίσθη εἰς δύο πτέρυγας, τῶν ὁποίων ἡ μία ἐπραχώρησε δεξιὰ διὰ τῆς θέσεως «Χαλάσιματα» Παλαιοχωρίου πρὸς Συρράκο καὶ Καλαρρύτες, ἡ δὲ ἀριστερὰ ὀδηγουμένη ὑπὸ ὀμάδος ἐνόπλιων ἐκ Γοτίστης ἀνήλθε τὴν ἰδίαν νύκτα τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ βουνοῦ τοῦ Δρίσκου, διὰ νὰ εὑρεθῆ τὸ πρωτὶ τῆς 7ης Ἰουλίου εἰς θέσιν «Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι» ὑπεράνω τοῦ Συρράκου. Σχιστικῶς ὁ Ἰωάννης Λαμπρῆδης ἐπ' αὐτοῦ γράφει: «Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ περιορισμὸς αὐτῶν (ἀποκλεισθέντων Ἀλβανῶν) ἀπὸ τῆς 18ης Ἰουλίου (ἢ ἡμερομηνία δὲν εἶναι ἀκριβῆς) εἶχε παραδοθῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὁ δὲ Κωλιέττης μετακληθεὶς εἰς Ἰωάννινα ἀπεποιήθη, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν (τῆς πληροφορίας) ἀπέστειλε κατὰ τῶν ἐξαναστάντων 4.500 ἰσρατιώτας, οἵτινες συναντηθέντες εἰς τὴν

12. Σπυρ. Ἀραβαντινοῦ, Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, Ἀθήναι 1896, σελ. 587.

13. Ἄλλαι πληροφορίες διὰ τὸν χρόνον ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Καλαρρυτῶν — Συρράκου εἶναι τοῦ Γουσταίου Χέρτσμπουργκ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, μετὰφρ. Ἰκαρολίδη, Ἀθήναι: 1917, σελ. 18, γράφοντος: «Ἡ ἐπαναστάσις ἔγινε κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου», τοῦ Σπυρ. Τρικουπέη, εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τόμος Α', σελ. 213, ἐκδ. 1888, λέγοντος ὅτι: «Ἡ ἐπανάστασις ἔγινε κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου», τοῦ Ἰωάννου Λαμπρῆδη, εἰς τὰ Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα, Μικλακασικά, μέρος Β', σελ. 66, Ἀθήναι 1904, τοποθετοῦντος τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰς 10—18 Ἰουλίου, καὶ μιᾶς γραφῆς εἰς παλαιὸν μῆναῖον τοῦ Μοναστηρίου Λυγγιάδων Ἰωαννίνων, ποὺ σημειώνει τὰ ἑξῆς: «1821 Ἰουλίου 10, Δευτέρα πούρνὸ χάλασαν τοὺς Καλαρρύτες».

ἀνατολικήν πλευράν τοῦ Δρίσκου μετὰ τῶν ἐκδιωχθέντων ἐκ Συρράκου 700 περίπου καὶ ἐνωθέντες νυκτοποροῦσιν ὑπὸ Γοττιστικοῦ ὀδηγούμενοι διὰ τῶν στενῶν τῶν χωρίων Γοττίστης εἰς ἀπόστασιν 4 ὡρῶν ἐκ τοῦ Συρράκου καὶ Προσγόλη προσβάλλουσιν περὶ λύχνων ἀφ᾽ αὐτοὺς ἐπαναστάτας καὶ τρέπουσιν αὐτοὺς εἰς φυγήν»¹⁴.

Ὅπως γράφομεν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως τῶν φρουρῶν ἔφθανον εἰς τὸ Συρράκο πληροφοροί, ὅτι ἐπλησίαζον τὸν Δρίσκον σημαντικαὶ τουρκικαὶ δυνάμεις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἀπομακρυνθειῶν φρουρῶν. Οἱ κάτοικοι ἀποφασίζουσιν νὰ ἀντισταθοῦν καὶ μὲ ἐνόπλους δυνάμεις ἐκ τῶν ἰδίων καταλαμυδάνουν διαφόρους θέσεις ἔξω τοῦ χωρίου των, ἀφοῦ ἀπεμάκρυναν τὰ γυναικόπαιδα πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Φριγκορόσσας. Τὸ πρωτὶ τῆς 7ης Ἰουλίου ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ Ἰσμαήλ φθάνει εἰς τὴν θέσιν «Χαλάσματα» κάτωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου» Συρράκου, που συνητηθῆ μετὰ δυνάμεις ἐπαναστατῶν. Ἐπιηκολούθησε συμπλοκή, ἡ ὁποία καθυστέρησε διὰ κάποιον, μικρὸν πάντως, χρόνον τὴν ἕναδον τοῦ Ἰσμαήλ. Ἐπειτα ὅμως ἡ δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν πιεζομένη ἠναγκάσθη νὰ ἀπισθοχωρήσῃ καὶ ταχέως νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐνωθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐνόπλων. Οἱ Τούρκοι ἔσπευσαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου», οἱ Συρρακιῶται τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ ἰσχυρὰ πυρὰ καὶ τοὺς ἐκράτησαν ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὰ ἀπόκρημνα πλευρὰ τῆς κορυφογραμμῆς, τὰ ὁποῖα καὶ ἰσήμερον ἀκόμη δυσκόλως δύνανται νὰ ἀνέλθουν συγκεντρωμένα τμήματα στρατοῦ. Εὐνοοῦνται οἱ Συρρακιῶται ἀπὸ τὸ ἔδαφος, κρατοῦντες τὴν κορυφὴν τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου», καὶ οἱ Τουρκαλβανοὶ πληρώνουν ἀκριβὰ τὴν ἐπιχείρησίν των. Ὅταν ὅμως ἀπὸ τὴν θέσιν «Ἁγιοὶ Ἀπάστολοι» ἤρχισαν νὰ κατέρχωνται πρὸς τὸ χωριὸ των ἄλλα ἐχθρικά τμήματα μετὰ τῶν συμπραιτόντων Γοττιστινῶν, τὰ ὁποῖα καθέτως ἀνῆλθον κατὰ τὴν νύκτα τὸν Δρίσκον, τότε ἡ φρουρὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀτελήφθη τὸν κίνδυνον καὶ ἀπισθοχώρησε πρὸς τὸ, μίαν περίπου ὥραν ἀπέχον, χωριὸ τῆς. Οἱ Τούρκοι ἀφοῦ συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ ἔκαυσαν τὸν ναόν, ἐπροχώρησαν εἰς τὸ χωριὸ, ὅπου πάλιν οἱ ἔνοπλοι ἐκ τῶν κατοίκων τοὺς ἀπέκρουσαν. Καὶ ἔπειτα εἰς τὸ φαράγγι «Χρούσια», ὅπου συνεπτύχθησαν, προσπαθοῦν οἱ Συρρακιῶται νὰ καθυστερήσουν τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ δι' ὀλίγον μόνον τὸ ἐπιτυχάνουν. Θέλουν νὰ δώσουν καιρὸν εἰς ὅσους ἀκόμη εὐρίσκοντο εἰς τὸ χωριὸ νὰ κρύβουν ὅτι ἐκρυβον πολυτιμότερον καὶ ἔπειτα νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἄλλοι πρὸς νότον, ἄλλοι ὅπως καὶ τὰ ποίμνιά των εἰς τὴν Φριγκορόσσαν, εἰς τὸν Μπάρο καὶ ἔκειθεν πρὸς τὴν Θεσσαλίαν.

Ἄλλὰ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐπερίμενε. Συγκεντρωμένος πλέον προχωρεῖ γρήγορα

14. Ἰωάν. Λαμπρίδη, Ἱστορικὰ Μελετήματα, Μαλακασιακά, τόμος πέμπτου, σελ. 67.

πρὸς τὸ χωριὸν καὶ τότε τὰ γυναικόπαιδα πανικόβλητα τρέχουν μέσα εἰς τὰ ἀπόκρημνα μονοπάτια καὶ τὰ λαγκάδια νὰ ἀπομακρυνθοῦν πρὸς Χρηστοὺς καὶ Πράμαντα καὶ ἄλλα διὰ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Πίνδου, Ματσουκίου, Κριθάρια, πρὸς Μελισουργοὺς καὶ Θεοδώριανα, ἐγκαταλείποντα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐχθροῦ σπῆτια, ζῶα, ὀλοκλήρους περιουσίας, διὰ νὰ φθάσουν εἰς ἀθλίαν κατὰστασιν εἰς τὸ Μεσσαλόγγι.

Ὁ ἱστορικὸς Σπ. Τρικοῦπης γράφει: «Οἱ Συρρακιῶται ἐφύλαττον τὴν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὁδὸν εἰς ἀπώθησιν τῶν ἐπερχομένων· ἀλλ' οὗτοι εὐρόντες προθύμως ὀδηγούς των, κατοικοῦντας τὸ χωριὸν Γότιστα 4 ὥρας ἀπέχον τοῦ Συρράκου καὶ νυκτοπορήσαντες διὰ τινος σπενοῦ καὶ ἀνυπόπτου μέρους ἐδάρεσαν αἴφνης ὀπισθεν τοὺς φυλάσσοντας τὴν ὁδὸν Συρρακιώτας καὶ τοὺς ἔτρεψαν· ἐν τῷ μεταξῦ δὲ τούτῳ οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῶν δύο κωμοπόλεων ἔσπευσαν νὰ μεταφέρωσι εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὰ παλυάρθρια ποίμνιά των καὶ ἔφυγον καὶ αὐτοὶ ὡς καὶ ὁ ἀρχηγὸς Ράγκος καταφοβηθέντες, ἀπελπισθέντες καὶ κακῶς ἔχοντες· μόνος ὁ ὄπλαρχηγὸς Μπαλιωμένος Συντεκνιώτης ἀπέμεινε πολεμῶν γενναίως ἰκανὴν ὥραν ἔχων μόνον 8 παληκάρια»¹⁵.

Ὁ Τρικοῦπης καὶ τινες ἄλλοι ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ἰσμαήλ Πιλιάσας, ὅταν ἐπλησίαζε τὸν Δρίσκον κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰουλίου, συνεπλάκη εἰς τὴν γέφυραν Παπαστάθη (ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου) μετὰ τοῦ Γιαννάκη Ράγκου καὶ Γεωργίου Βαλτινοῦ. Ἀκολουθῶν τὴν Ἱστορίαν τοῦ Τρικοῦπης, ἐπαναλαμβάνει τὴν πληροφορίαν αὐτήν καὶ ὁ ποιητὴς Κώστας Κρυστάλλης εἰς τὸ βιβλίον του «Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου», γράφων: «Ἡ πρώτη συμπλοκὴ ἔλαβε χώραν παρὰ τὴν γέφυραν Παπαστάθη εἰς τὸν ποταμὸν Ἀραχθὸν τὴν διόδον τῆς ὁποίας ὑπερησπίσθη καρτερικώτατα ὁ καπετὰν Ράγκος». Ἡ πληροφορία τοῦ Τρικοῦπης πρέπει νὰ εἶναι ἐσφαλμένη, καθόσον καὶ ὁ Τουρτούρης καὶ ὁ Κουτσαλέξης παρουσιάζουν τὸν Ράγκον νὰ ὑποχωρῇ πρῶτος ἀπὸ τοὺς Καλαρρύτας ὅταν ἐφθασεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἰσμαήλ καὶ ἀστραπιαίως μετεδόθη εἰς τοὺς μὴ ἀπομακρυνθέντας ἀκόμη κατοίκους ἢ εἰδησις αὐτῆ καὶ ὁ πανικός ὅστις τοὺς κατέλαβε ἐξ αὐτῆς: «φούτζη Ράγκο» (= φεύγει ὁ Ράγκος). Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ τῆς συμπλοκῆς, ἣ ὁποία ἀναφέρεται εἰς προηγουμένην σελίδα, εἰς θέσιν «Χαλάσματα», γευτονικὴν τῆς γεφύρας Παπαστάθη, μεταξὺ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ἰσμαήλ καὶ τῆς προχωρημένης ομάδος τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Συρράκου. Μεταξὺ αὐτῶν ἀποκλιεῖται νὰ ἦτο ὁ Ράγκος διὰ νὰ εὐρεθῆ τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς Καλαρρύτας καὶ ὀπισθοχώρησιν ἐκ τῶν πρώτων, ὡς ὑποστηρίζουν αἱ πληροφορίες, διὰ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Πίνδου—Κριθάρια—Ματσούκι, πρὸς Μελισουργοὺς—Πράμαντα, ὅταν ἐφθασεν ἐκεῖ ὁ στρατὸς τοῦ Ἰσμαήλ.

Ὁ Ἰσμαήλ σύντομα κατέλαβε τὸ Συρράκο καὶ παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν

¹⁵. Σπουρ. Τρικοῦπης, ἐνθ' ἀνωτ., τόμος Α', σελ. 275.

ληηλασίαν καὶ τὰς φλόγας. Ἀκολουθῶν ἀπὸ τὸ Συρράκο ἄλλα τμήματα ἐπροχώρησαν πρὸς τοὺς Καλαρρύτας, ἵπου δταν ἔφθασαν ἐπετέθησαν ἀμέσως κατὰ τῶν ἰπλοαρχηγῶν καὶ τῶν ἐνόπλων ἐκ τῶν κατοίκων. Ἄλλα: σκηναὶ φρίκης λαμβάνουν χώραν καὶ ἐκεῖ. Ἡ ἀντίστασις εἶναι περυσσότερον ἰσχυρά. Ἡ μάχη ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἐπομένην ἡν Ἰουλίου καὶ ἀφοῦ οἱ ἐπαναστάται τὴν ἐκράτησαν ἐπὶ πολλὰς ὥρας μέσα εἰς τὰς φλόγας τελικῶς ἀπειμακρύνθησαν, τελευταῖος δὲ ὄλων ὁ Πέρο—Μπαλωμένος. Τίποτε δὲν ἔμεινε ὄρθιον ἀπὸ τὰς ἀνθούσας αὐτὰς κωμοπόλεις, τῶν ὁποίων τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ ἠμιλλᾶτο τὸ τῶν παλλῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Σγοῦρος ἐφονεύθη, οἱ δὲ Ἰωάννης Λάμπρος, πάππος τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου, καὶ Γεώργιος Θωμάς συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἀπηγχονίσθησαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ Ἰωάννινα, καθ' ὅσον ἐθεωρήθησαν ἐκ τῶν πρωταγίων.

Ἐπίστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ Παῦλος Ἰωάν. Λάμπρος, ποῦ ἦτο δύο περὶπου ἔτων δταν ἔγινεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὸ χωριὸν, ζητεῖ ἀπὸ τὸν θεῖον τοῦ Ἀπόστολον Ν. Παπαγεωργίου πληροφορίας γιὰ ὅλα τὰ γεγονότα τῶν Καλαρρυτιῶν καὶ ἐκεῖνα τῆς ἐξεγέρσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του. Ὁ Ἀπ. Παπαγεωργίου εἰς μακρὰν ἐπιστολὴν δίδει καὶ ἐξηγεῖ πολλὰς πληροφορίας, μία τῶν ὁποίων ἀφορᾷ εἰς τὰ γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ὁποίαν μεταφέρωμεν ἔδῳ:

«Ἀγαπητέ μου ἀνιψιέ Παῦλε

ἀσπάζομαι σὺν τῷ Χριστῷ ἀνέσειη τὰς 15 ἀπριλίου 1865 χαλκίς.

«Ἐνατον, ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν παιρῖδα μας ἀκολούθησεν μετ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀφοῦ ἀκούσιωσεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸν μοριὰ ἀμέσως ὁ ρουσιπασίας ἀπὸ Ἰωάννινα ἐσίλειν εἰς τὴν παιρῖδα κάποιον Χουσκὺ λιάτης μετ' 60 ὄνομάτους διὰ νὰ μὴν ἐπανασταίσομαι ἐν τῷ μᾶς ζήτισεν καὶ ριεμια καὶ ὄσοι ἦγον διὰ ῥιέμια ἔκαμαν ψύφους καὶ τὰ εἴθιλον εἰς μιαν σακούλαν καὶ εὐγαῖσαν κάθε 10 ἡμέρες ἀπὸ 8 ψύφους καὶ τίνος ὄνομα εὐγενεὶν πάσενε καὶ κάθονταν ἀπὸ 10 ἡμέρες καὶ μετὰ 10 ἡμέρες ἐπιάναν ἄλους 8 καὶ ἐρχονταν ἐκίνη καὶ ἐμνισκαν ἡ ἄλη 8 καὶ ἐτίζη ἀκολουθούσαν καὶ τοὺς εἶχαν εἰς τὸ νησὶ τοῦ γιανίνου καὶ τὴν ἡμέραν πῆγεναν σὶ τὰ Ἰωάννινα ἀλα τὸ βραδὺ ἐπρεπε νὰ πηγένοιν εἰς τὸ νησὶ ὄπισθον καὶ ἀφοῦ ἦλθεν ὁ καπειτὸν γιανάκης ῥάγκος μετ' 30 ὄνομάτους καὶ ἐπανασταίσειν τὰ ἰζουμέρνια ἐπερνε ἀπὸ κάθε χοργιὸ ὄπου ἐπανασταίσοσεν ἀπὸ τὰ ἰζουμέρνια ἀπὸ 10 νομάτους κοπάτου καὶ ἦγον μετ' 80 νομάτους καὶ ἐτυχε νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ῥιέμη εἰς Ἰωάννινα μετ' 8 ἄλους δταν ἐπανασταίσειν τὰ ἰζουμέρνια ὁ ἀθανάσης ογοῦρος ὁ Ἰωάννης δαμήρης καὶ ὁ δημήτριος φεγκάρης ὄπου ἦγον καὶ αὐτὴ μῆλοι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀφοῦ ἄκουσαν πὸς ἐπανασταίσειν τὰ ἰζουμέρνια

κα εσυμπέρειναν πὸς θέλη ἔλθουν εἰς καλαρίτες καὶ συράκου νὰ τὰ ἐπανασια-
 τίσουν καὶ ἀφοῦ ἐπανασιατίσουν δὲν θέλη ἔλθουν ἄλλη διὰ νὰ φύγομεν ἑμεῖς
 καὶ ποῖος ἠξεύρη τί θελα μὰς κάμουν καὶ ἐουκλόθησαν καὶ ἐφυγαν ἀπὸ τὰ
 ἰωάννινα κρυφίως καὶ εἰς τὸν δρόμο ὅπου ἐρχομαν ἐπᾶνο εἰς τὰ κοβλίσινα
 3 ὄρες μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιὸ μᾶς ἦθραν τὸν ῥάγκο ὅπου πάσενεν εἰς πράγη
 καὶ γότζισια νὰ τὰ ἐπανασιατίση διὰ ἴσσον ἢ πρᾶφίτοι καθὸς καὶ ἡ γοτζι-
 σινοὶ ἦτον ἀνθρωπη τοῦ μουφεκιὸ ὅπου καναν κάθε χρόνο μετὰ φιλίικια
 καὶ ἤμπορούσαν νὰ εὐγουν ἀπὸ ἐκίνα τὰ δύο χοργιὰ περισσότερο ἀπὸ 100
 μουφέκια καλὰ καὶ νὰ τοὺς πάρη νὰ πηγένη σιῆ μάζα νὰ κλήσουν τὸν δρό-
 μον τοῦ γιανίνου ἀπὸ τὴν πόλην καὶ δὲν εἶχεν διαταγὴ νὰ ἐλθῆ ὁ ῥάγκος
 εἰς καλαρίτες καὶ συράκου νὰ τὰ ἐπανασιατίση νὰ τὰ ἔχουν αὐτὰ τὰ δύο χορ-
 γιὰ συράκου καὶ καλάρη διὰ κάθε περίσσιω νὰ μὴν τὰ ἐπανασιατήσουν καὶ
 ἀφοῦ ἦθραν ἐκεῖ τὸν ῥάγκο τὸν ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ τὸν ἤφεραν εἰς καλα-
 ρήτες φοβούμενη ὅπου ἀφοῦ δὲν παέναν τὸ θρόδν εἰς τὸ νισὴ μὴν ἔλθουν
 καὶ τοὺς ξαναπέρουν, καὶ τοὺς ἤφεραν ἐφνιδίως χορὶς νὰ ἔχη καένας ἰ-
 δισην καὶ ἂν ἐρχομαν ὁ ῥάγκο ἴπρεπε νὰ μὰς ἰδοποιήση πῶς ἡμέραν θελὰ
 ἐλθῆ ἠξεύροντας πὸς εἶχαμεν 60 τούρκους εἰς τὸ χοργιὸ νὰ γίνῃ καμία
 διόρθωσις διὰ εἰς φαμίλιες ὅπου ἦτον τὰ κονάκια τῶν τουρκῶν διὰ εἶχαν
 τὰ καλίπερα σπῖτα τὸ δικό σας τοῦ γιάνκου τοῦ παρᾶσχη τοῦ τζάγκουρα καὶ
 τοῦ ζιούγκου καὶ τὰ 5 ἦτον σχεδὸν ὅλα μαζῆ εἰς ἓνα μαχαλὰ καὶ σὰν ἐμπίκεν
 ὁ ῥάγκος εἰς τὸ χοργιὸ τὴν πρώτην ἰουλίου εἰς τὰ χαράμαπα ἡμέρα σα-
 βᾶτο ἀρπαξάν τὸν παπαγεώργιον ογοῦρο καὶ ἄλλον κάπιον ἰωάννην σιρουγ-
 κάρο καὶ τοὺς πήραν σὶὰ κονάκια κρᾶτισαν καὶ τὸν τζάγκουρα ἢ δὲ ὁ θα-
 νάσης ὁ μπαρμπα σου εἶχεν φύγη ἀπὸ τὸ σπῖτι καὶ εἶχε πᾶνι εἰς τὸν ῥίκη
 καθὸς πάσενεν κάθε πρωὴ ὁ πατέρα σου ἦτον θάρδια με ὅλους ἑμᾶς ἐκίνο τὸ
 θρόδν διὰ μὰς εἶχαν διορίση ὁ λιάπης νὰ φιλάξομεν κάθε θρόδν ὅλους τοὺς
 δρόμους ὅπου ἱμπενα ἀπόξο μεσα εἰς τὴν χώραν καὶ ἀφοῦ ἀρχισαν τὰ νου-
 φέκια το προὴ εὐγίκαν ἢ τούρκι καὶ ἀρπαξαν ἀπὸ τοὺς δρόμους τὰ γύδια
 καὶ γιλᾶδια ὅπου παέναν σιῆ βοσκὴ διὰ νὰ ἔχουν νὰ φᾶν διὰ κρέας μόνον
 δὲν εἶχαν εἰς τὰ κονάκια ἢ δὲ ἀπὸ τὰ ἄλα ὅλα τὰ εἶχαν αφθονα εἰς τὰ κο-
 νάκια ὅπου ἦτον καὶ ἀφοῦ ἱμπήκεν ὁ ῥάγκος εἰς τὸ χοργιὸ ἐπήγαμαν καὶ
 ἐκάμαμαν ἓνα ταμπούρη με μιτερτζια εἰς τὸν ἅγιον ἀθανάσιον καὶ ἀπὸ ἐκὸ
 πολεμούσαμεν τοὺς τούρκους προὴ καὶ θρόδν διὰ ἀπὸ τοῦ ζιούγκου τὸ σπῖτι τοῦ
 τζάγκουρα καὶ τοῦ παρᾶσχη εἶχαν ἐλευθέρο τὸ νερὸ καὶ αὐτὴ πάσαν τὴν
 ἡμέραν ἀπὸ ἓνα κονάκι εἰς ἄλλο ἢ δὲ με τὸ σπῖτι σας καὶ με τοῦ γιάνκου
 δὲν ἤμπορούσαν νὰ ἀμιχθὸν μερα με τὸ σπῖτι τοῦ παρᾶσχη ἄλλὰ τὴν νύκτα
 καὶ πολεμήσαμεν 5 ἡμέρες ἀπὸ τὸ σάβᾶτο ἕως τὴν τειρᾶδην, καὶ ἐσοκλόθη-
 καν 4 τούρκι ἢ δὲ ἀπὸ ἑμᾶς δὲν ἐσοκλόθη καένας καὶ τὴν τειρᾶδην ἐμαθα-
 μαν ὅπου ἐρχομαν ἀρκετὸ σιράτευμα ἀπὸ ἰωάννινα καὶ μαζῆ με τοὺς γοτζι-
 σινοὺς διὰ νὰ μὰς χαλάσουν ὁ χουσεκὺ λιάπης πάλιν ἐμαθεν καὶ αὐτὸς πὸς

έρχονταν ὁ μάρκος μπάζαρις μὲ καμιὰ ὀγδοηνταριὰ σουλιότιες πρὸς βοηθίαν μας ἀλλὰ ἀκουσεν ὁ μάρκος πὸς ἐμπήκαν ἡ τούρκι καὶ ἐχάλασαν τὸ χοργιὸ καὶ ἐγύρισεν ὅπισθον καὶ τότε ἡμῶν φοβημένη καὶ ἐμεῖς καὶ ἡ τούρκι καὶ ἐζητίσαν αὐτὴ ἄνθρωπον νὰ πηγεὶ νὰ δμιλίουν διὰ νὰ συμφωνήσουν νὰ φύγουν καὶ ἐπήγεν τὴν πέμπτην κάποιος Νικόλαος μπιλιμέζης καὶ ἐσυμφώνησαν διὰ νὰ φύγουν ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὸν δρόμον ὅπου ἦλθαν ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλον δρόμον οὗτις ἀπὸ τὸν δρόμον ὅπου ἦλθαν ἡ γυνέκες μὲ τὶς πείρες τοὺς σκότιοναν ἀλλὰ ἐφυγαν ἀπὸ ἄλλον δρόμον ἀπὸ ἐκείνον ὅπου ἤφεραν ἡ γοπιστινὴ καὶ τοὺς τούρκους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνον τὸν δρόμον μίαν ὄραν μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιὸ ἦταν ἓνα στένομα καὶ φοβούταν μὴν τοὺς ἔχουμεν ἐκὺ καριέτη καὶ τοὺς σκοτοσαμεν καὶ ἐξῶν καὶ τοὺς νομάπους ὅπου εἶχαν σὶὰ χεριά τοὺς τὸ ογοῦρον τὸν τζάγκουρα καὶ τὸν σιρουγκάρο τοὺς ὑπεσχέθη νὰ πηγένη καὶ ὁ μπιλιμέζης διὰ νὰ μὴν ἔχουν καέναν φόβον διὰ αὐτὸ ἀλλὰ ἠθέλαν καὶ ἄλους ἡ τούρκι τόρα ποῖος ἄλος πάερεν κάθε ἓνας δὲν πάερεν διάτι νὰ πηγένω ἐγὼ καὶ νὰ μὴν πάνη ὁ ἄλος, καὶ δὲν πάερεν καέναν. Τὰ κονάκια ὅπου ἦτον ἡ τούρκι ὅπου εἶχαν περισσότερη ἀνάγκη διὰ νὰ τοὺς φύγουν δὲν εἶχαν ἀνδρες σιὸ ζιόγκο δὲν ἦτον σιὸν παρόσχη ὄχι τὸν τζαγκουρα τὸν εἶχαν σιὸ γιάνκο ἦτον ὁ γιάνκος ἀλλὰ ἦτον ἀρακιος ὁ πατέρας σου ἦτον σιὸ δικὸ σας τὸ κονάκη καὶ τὸν γύρεψαν νὰ πηγένη καὶ ἐπήγεν τινὰ κάμη ἠθέλαμεν τὰ τοὺς φύγομεν ἐπήραν καὶ 4 μουλαριά σας οὗτις ἂν δὲν τοὺς φεύγαμαν τὴν πέμπτην τὸ ἀπόγευμα καὶ νὰ ἐλθουν ἡ ἄλη, ἡ πολὴ ἡ τούρκι τὴν παρασκευὴ θελὰ γινοῦσαν σκλαβιά πού νὰ μὴν εἶχεν ἀκουσῆ πρῶτον θελὰ ἐπερναν τὶς γυνέκες καὶ τὰ κορτζια ἀπὸ τὰ κονάκια καὶ ἀφίσε ὅπου θελὰ ἐτρεχαν σιὸς δρόμους νὰ μάσουν κορτζια καὶ πεδιά ἀλλὰ θέλησεν ὁ θεός καὶ τοὺς φύγαμεν καὶ ἀφοῦ μάκρυναν δύο ὄρες μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιὸ ἀκουσαν ὅπου ἐρχονταν τὸ σιράτευμα ἐσταματίσαν ἐκὺ τὴν βράδη καὶ τὴν παρασκευὴ τὸ προὴ ἀπόλκταν τὰ ριέμια ἀλλὰ τὰ μουλάρια τὰ ἐκράτισαν ἀλλὰ ἐγέμισαν ἡ δρόμη ἀπὸ τοὺς ἐρχομένους τούρκους καὶ ἐμβόταν εἰς τοῦ σιράκου ὁ μπιλιμέζης ὁ τζάγκουρας καὶ ὁ σιρουγκάρος ἐπήραν τὰ θουνὰ καὶ γλύτισαν ὁ πατέρα σου καὶ ὁ προπόσιπας πήραν τὸ δρόμον νὰ ἐλθουν εἰς τὸ χοργιὸ καὶ τὸν προτοπαπα ἐριξαν καὶ τὸν σκότισαν καὶ τὸν πατέρα σου καὶ κάποιον ἄλλον γεώργιον θόμην τοὺς ἐπίασαν ζομανοὺς καὶ τοὺς πήγαν σὶὰ ἰωάννινα καὶ ἡ τούρκη βαρβαρι χορὶς νὰ τοὺς ἐξειάξουν ἰπποτες ἀλλὰ εἶπαν ἐπανασάτιες πὲς καὶ τοὺς κρέμασαν ἀμέσως καὶ διὰ τὸ ἐμαθάν ἡ ἐβραῖη πὸς ἤφεραν τὸν πατέρα σου σὶα ἰωάννινα σκλάβον ἀμέσως πήγαν νὰ τὸν ἐξαγοράσουν οὗτις γινωρίζαν ὅπως ὅσα καὶ ἂν εδῶσαν νὰ τὸν ἐξαγοράσουν δὲν ἠθέλαν νὰ χάσουν ἀλλὰ δὲν τὸν προφθάσαν τὸν εἶχα κρεμάσει καὶ ἀπὸ τὴν ἐπανασάτιον ἐχάστικεν ὁ πατέρα σου»¹⁸.

18. Σπυρ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνοαμνημῶν», τόμος 17ος, σελ. 86.

Ἡ ἐπανάστασις τῶν Καλαρρυτιῶν — Συρράκου, ἀπὸ πολλὰς ἐπικρίσεις τῶν κατοίκων τῶν, φαίνεται ὅτι ἐξεπράγη πρόωρα. Οἱ κάτοικοι δὲν διέθετον ἐπαρκῆ ὄπλισμόν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τακτικὸν στρατόν, οὔτε ἐνισχύθησαν ἐπαρκῶς εἰς ἄνδρας, ὅπως εἶχον συμφωνήσει οἱ πρόκριτοι μὲ τὸν Μάρκον Μπότσαρη. Ὁ δὲ Ράγκος μὲ τοὺς ὀλίγους ἄνδρας του δὲν ἀπέτελει οὐδεμίαν ἐγγύησιν προστασίας τῶν δύο αὐτῶν χωριῶν κατὰ τὴν ἐξέγερσιν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων κατοίκων τῶν Καλαρρυτιῶν ὑπῆρχον διαφωνίαι ὡς πρὸς τὸν χρόνον κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ προύχοντος τῶν Καλαρρυτιῶν Γ. Τουρτούρη, θείου τοῦ Ἰωάν. Κωλάττη. Τὰ γεγονότα ἐτρεξαν γρηγορώτερα μὲ τὴν ἐσπευσμένην ἀνευ συνεννόησεως μὲ τοὺς κατοίκους ἐνέργειαν τοῦ Δημ. Φεγγάρη. Ὁ Τουρτούρης γράφει:

«...Καὶ ταῦτα ἐγένον ἐως ταῖς 3 Ἰουλίου, ὅπου ἐζήτησεν ὁ Χουτσουρούτ πασᾶς καὶ ὁμήρους ἀπὸ τὸ Ζαγόρι καὶ ἐδόθησαν καθὼς καὶ ἀπὸ ταῖς ἄλλαις περιοχαῖς.

Ὅλον τὸν Ἰούνιον ἐκράτιζαν αἱ ταραχαῖς καὶ στὸ Βάλτο, Ἐηρόμερο καὶ Κάρελη καὶ στὴν Ἄρταν, Σούλι, Λούρο καὶ γύρω τῆς Πρέβεζας ὅπου ἐφθασαν στὰ Τζουμέρκα καὶ Κατσανοχώρια καὶ Καλαρρυτιῶν καὶ Συρράκου καὶ σταῖς ἀρχαῖς Ἰουλίου οἱ ἑσπέραιοι καὶ ἀνόητοι Συρρακοκαλαρρυτιῶτες ἀποστάτησαν μὲ τὴν βοήθειαν ἑνὸς κλέφτη πτατοῦ Γιάννη Ράγκου, ὅπου εἶχε πολλὰ ὀλίγους κοντά του καὶ μ' ὄλον ὅπου εἶχαν καὶ ὁμήρους εἰς τὸ νησί καὶ φρουρὰν βασιλικὴν οἱ ἀνόητοι ὅθεν εὐθὺς ὁ Χορσήτπασᾶς ἐστειλε 1500 καὶ τοὺς Γοττισινοὺς μαζί καὶ τοῦτοι ἦσαν Ἀργυροκαστρίτες, Λιμποχοβυνοὶ καὶ Λιάπιδες καὶ τῆς 9 Ἰουλίου ἡμέρα Σάββατον ἐμῆσαν στοῦ Συρράκου καὶ Καλαρρυτιῶν καὶ τὰ ἀδυνατούμενα χωρὶς πόλεμον ἐπειδὴ οἱ ἐντόπιοι ὡς ἀνάξιοι καὶ οὐτιδανοὶ βλέποντες τὰ στρατεύματα ἄφησαν τὸ βιό τους καὶ τὸ βιό τῶν ξένων καὶ ἐφυγαν πρὸς τὰ Τζουμέρκα καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ Βάλτον γυμνοὶ καὶ τετραχελισμένοι. Ἐπειδὴ εἰς Καλαρρυτιῶν καὶ εἰς τόπον προφυλακτικὸν εἶχαν στείλει καὶ Τούρκοι καὶ Χριστιανοὶ καὶ Ἑβραῖοι γιαννιώτες τὸ φιλό βιό τους καὶ Ἄρτινοὶ καὶ Τρικαλινοὶ καὶ εἶχον πηγαίνει γιαννιώτισσαις φαμίλιαις ἐκεῖ διὰ προφύλαξιν καὶ ἔτσι οἱ ἀθῶοι Ἰωαννίτες ἐπαῖθαν τὰ ἀνίατα στοὺς Καλαρρυτιῶν χάνοντας τὸ βιό τους καὶ τρέχοντας στὰ βουνὰ ξεπόλυτοι καὶ νηστικοὶ διὰ νὰ μὴ συλληφθῶν καὶ τέλος πάντως μερικοὶ ἀπέρασαν εἰς τοὺς Κορφοὺς καμιὰ δεκαριά ὅμως ἄνθρωποι ἔπεσαν στὴ σκλαβιά καὶ ἐλευθερώθησαν στὰ Γιάννινα. Τί δυστυχία ἀπερίγραπτη ἐπλάκωσε τοὺς Ἰωαννίτες 33 χρόνους ὑπὸ τὴν ἀκατάπαυστον τυραννίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μὲ καπᾶκια, μὲ ταῖμα, μὲ δόσηματα, μὲ ἀρπαγαῖς παιδιῶν καὶ κοριτσιῶν, μὲ πάτημα γυναικῶν, μὲ ἀγκαρῖες καὶ στὸ τέλος μὲ ξεσπήτωμα, μὲ λημούριασμα τῶν βασιλικῶν μέσα εἰς τὴν πόλιν, μὲ κάψιμο τῶν σπητιῶν, μὲ λημούριασμα στοὺς Δραμισσοὺς, μὲ λημούριασμα στὰ Κατσανοχώρια ὅπου ἀφάντωσαν οἱ κλέφτες μὲ λημούριασμα

στους Καλαρρύτες, με λημούριασμα στα Γραμμενοχώρια όπου είχαν ζυγώσει οι Σουλιώτες σταίς αρχαίς Αύγουστου και έτραβήχθησαν και ύστερα πήγαν οι βασιλικοί εις τα λημέρια των.

Τάχα τι τους καρτερεί τους δύστυχους ακόμη».

Εις τὸ περιθώριον συνεχίζει: «Ὁ καπετὰν Ράγκος ἐστάλη ἀπὸ Μεσολόγγι νὰ φυλάξη τὸν τόπον ἀπὸ τὴν διαρπαγὴ τῶν Ἀλβανῶν. Ὁ δειλὸς Ράγκος ἔφυγε καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἠρώτα ποῦ εἶναι ὁ Ράγκος. Ἐφυγε ὁ Ράγκος; Ἑλαχικὰ «φούτζη Ράγκος»¹⁷.

Ἐπισημαίνεται παρὰ τινῶν ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Ἰσμαήλ ὁ ἀνακαταλαβὼν τὰς δύο κωμοπόλεις ἀνήρχετο κατ' ἄλλους εἰς 4000, κατ' ἄλλους εἰς 7000 ἄνδρας. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀκριβές, καθ' ὅσον οὔτε ὁ Ἰσμαήλ εἰς τὴν Ἄρταν διέθετε τόσον μεγάλην ἰδύναμιν οὔτε θεβαιοῦνται ἐξ οἰασθήποτε ἄλλης πηγῆς ὅτι ἐκ τοῦ στραταπέδου τῶν Ἰωαννίνων ὁ Χουρσίτ Πασᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν διέθεσε δύναμιν τινα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἕνα μῆνα πρὶν, τὸν Ἰούνιον, ὁ Ἰσμαήλ μόλις κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὴν Ἄρταν δύναμιν 4000 ἀνδρῶν, διὰ νὰ διασπάσῃ τὰς φρουράς τοῦ Μακρυνόρους καὶ περάσῃ τὴν Ἀκαρνανίαν, δύναμις ἢ ὅποια δὲν ἠυξήθη κατὰ τὸ μεσολαβήσαν μέχρι τοῦ Ἰουλίου διάστημα. Καὶ εἰς τὴν παροῦσαν στιγμὴν πῶς ἦτο δυνατόν με ὄλην τὴν δύναμιν τὴν ὅποιαν ὑποτίθεται ὅτι διέθετε ἀκόμη τῶν 4000 ἀνδρῶν, ἀφήνων τὴν Ἄρταν ἀνυπεράσπιστον, νὰ τρέξῃ μακρὰν εἰς τὴν Πίνδον διὰ νὰ καταστείλῃ μικρὰς ἐπαναστατημένας ομάδας τῶν κατοίκων καὶ ὀλίγων ὀπλαρχηγῶν; Ἦτο ἐξ ἄλλου γνωστὸν ὅτι ὁ Μπότσαρης μετὰ τὴν μάχην τῆς Πλάκας εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τὸ Σούλι. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Τουρτούρη ἀριθμὸς τῶν 1500 ἀνδρῶν εἶναι μεγάλος, ἀφοῦ δὲν συνέτρεχε τόσον σοβαρὸς λόγος ὅπως διατεθῇ σημαντικὴ δύναμις τακτικοῦ στρατοῦ διὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν κατοίκων τῶν δύο αὐτῶν χωριῶν. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν με ὅ,τι πρόχειρον ἠδυνήθησαν νὰ παραλάβουν μαζί των, καταδιωκόμενοι κατὰ πόδας, ἄλλοι ἔφθασαν εἰς τὸ χωριὸ Μελισουργοί, διὰ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Πίνδου καὶ πρὸς τὸν συνοικισμὸν «Χρηστοί» Πραμάντων, ὅλοι δὲ γυμνοὶ καὶ πευκασιμένοι. Οἱ καταφυγόντες εἰς τοὺς Μελισουργοὺς ἐφιλοξενήθησαν ἐπὶ τετραήμερον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ· οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ ἠνοιξαν τὰς ἀποθήκας ὅπου ἐφυλάσσετο τὸ γεώμιον, τὸ ὅποιον ἐλάμβανεν ἀπὸ αὐτοὺς ὁ κατακτητὴς, καὶ τοὺς ἐφοδίασαν, ὅπως καὶ με πολλὰ ἄλλα τρόφιμα. Ἐπειτα τὰ γυναικόπαυδα ἀνήλθον εἰς τὴν θέσιν «Ἀητὸς» Μελισουργῶν κά-

17. Γ Α Κ, Ἄρχ. Βλαχ., φάκ. 50. Τὸ ἀνωτέρω τετραδίον, ὅπου γράφονται τὰ ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ Γ. Τουρτούρη, εἶναι ἀντυγραφή καὶ καθαρογραφή τοῦ Ἀθανασίου Ψαλῖδα ἐξ ἄλλου ἰδιογράφου τετραδίου τοῦ Τουρτούρη. Ἡ εἰς τὸ ἀνωτέρω τμήμα ἀναφερομένη ἡμερομηνία —9 Ἰουλίου ἡμέρα Σάββατον— ὡς ἡμέρα εἰσβολῆς εἰς τὰ δύο χωριά εἶναι ἐξ ἑαυτῆς ἐσφαλμένη, καθ' ὅσον ἡ 9η Ἰουλίου 1821 δὲν εἶναι ἡμέρα Σάββατον ἀλλὰ Κυριακὴ. Ἦπως τὸ λάθος νὰ ὀφείλεται κατὰ τὴν ἀντυγραφήν ὑπὸ τοῦ Ψαλῖδα.

τωθεν τοῦ Ψηλά, ἐπάνω εἰς τὰ Τζουμέρκα αὐχένος «Ἄφτι» καὶ κατηυλίσθησαν ἀναμεινόμενα τὰς ἐξελιξείας. Ἐκεῖ εἰς μίαν σπηλιάν εἶχον κατασκευάσει πρόχειρον φούρνον διὰ νὰ ψήνουν τὸ ψωμί των, ἡ δὲ θέσις αὐτὴ καὶ σήμερον λέγεται «στὸ φούρνο». Εἰς τὴν θέσιν «Ἄητός» παρέμειναν ἐπὶ δύο ἑβδομάδας καὶ ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Χουρσίτ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰωάννινα, ἀλλὰ ἐφαίνετο νὰ τοὺς ἀκολουθῇ καὶ μέσῳ Θεοδωριάνων, ὅπου συνήντησαν καὶ ἄλλας οἰκογενείας συμπατριωτῶν των, ἐπροχώρησαν εἰς τὸν δρόμον τῆς προσφυγίας καὶ ἐξορίας. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πραμιάντων, οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἐπραχώρησαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Μελισσοουργοὺς καὶ διὰ τῆς θέσεως «Ἄφτι» εἰς Θεοδώριανα. Εἰς τὴν θέσιν «Ἄητός» ἀκωθεν τῶν Μελισσοουργῶν τοὺς κατέφθασαν οἱ Τούρκοι καὶ ἐπηκολούθησε σφοδρὰ μάχη. Διηγοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν Μελισσοουργῶν ἀπὸ τὰς παραδόσεις των, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ἐνεφανίσθη μέσα εἰς ἓνα ἄσπρο σύννεφο καθάλα στὸ ἄλογό του ὁ Ἄγγελος τοῦ Συρράκου δίδοντας κουράγιο καὶ προστατεύοντας τοὺς ὄπλαρχηγούς καὶ τὰ γυναικόπαιδα ποὺ ἀπειμακρύνοντο. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ «Ἄητου» πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ νεκροὶ τῶν Τούρκων καὶ «στὸ Φονικό» τὴν λέγουν σήμερα.

Τὴν ἀνάμνησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ χωριοῦ των τραγουδοῦν περίλυπα καὶ σήμερα οἱ Συρρακιῶτες:

Τρία πουλάκια κάθονται ψηλὰ σὸν Ἄγγελω
 ἰὼνα ἰηρᾶει τὰ Γιάννινα ἰάλλο κατὰ τὸν Βάλιο
 τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο μοιρολογάει καὶ λέει.
 Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε ψηλὰ ἀπ' τὴν Τσοκαρέλα.
 Μὴν εἶναι μαῦρα πρόβια, μὴν εἶναι μαῦρα γίδια;
 — Δὲν εἶναι μαῦρα πρόβια, οὔτε καὶ μαῦρα γίδια,
 Μόν' εἶναι ἀσκέρια Τούρκικα π' ὄρχονται σὶδὸ Συρράκο.
 Βρίσκουν τὰ σπῖνια ἔρημα, τὶς πόρτες ἀνοιγμένες,
 Βάνουν φωτιὰ σὸν Ἀϊλιᾶ καὶ παῖν ὅλη τὴ χώρα.
 Ἰμέρ' Κουμπάρος φώναξεν ἀπὸ τὴν Παναγία.
 — Παιδιά! μὴν καῖτε τὸ χωριό, μὴν καῖτε τὰ Βακούφια,
 Οἱ Βλάχοι τὸ μπιάνοισαν καὶ πίσω θὰ γυρίσουν.
 Βλάχοι! γυρίστε σὶδὸ χωριό μὴ φεύγετε παρέκει,
 Κι' ἀφίνετε τὰ σπῖνια σας καὶ τὰ Βακούφικά σας,
 Ἡμεῖς τὸ βιδὸν ἄρπάξουμε, τὰ σπῖνια χάρισμά σας.
 — Τί λές, μωρὲ παληάρθανε, τί λές Ἰμέρ Κουμπάρε;
 Οἱ Βλάχοι πᾶνε, ἐφύγανε, πᾶνε κατὰ τὸ Βάλιο,
 Κι' ὄντας θ' ἀλλάξουν οἱ καιροὶ θὰ νὰ γυρίσουν πίσω!
 Νὰ φκιάσουν ἄλλες ἐκκλησιές, νὰ χτίσουν ἄλλα σπῖνια.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐξεγέρσεως εὐρίσκετο εἰς Καλαρρῦτες μὲ τὴν οἰκογένειάν του πού εἶχε καταφύγει ἐκεῖ δι' ἀσφάλειαν, καὶ ὁ δωδεκαετής Ἀλέξιος Κουτσαλέξης ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀργότερον εἰς βιβλίον πού ἐδημοσίευσε δι-
 δει μίαν εἰκόνα τῶν γεγονότων, ὅπως τὴν ἀντελήφθη τότε:

«Ὁ Γεώργιος Τουραούρης, εἰς τῶν προὔχοντων Καλαρρυτιῶν, καὶ ὁ Κωλέτης, εἰς τῶν πρώτων τῆς πόλεως Συράκου, συνεννοηθέντες μὲ διαφόρους κοινότητας τῆς Ἠπείρου, προπαρασκευάζον τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν τυράννων. Ἡ ἐξέγερσις δὲν ἤρξατο νὰ λάβῃ χώραν οἱ ἦχοι τῶν κωδῶνων ἤρχισαν νὰ κρούουν ἀκατάπαντα. Διάφοροι ἄνδρες ἐκ τῶν Ἰωαννιῶν, ὅσοι κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, ἔχοντες ὅπλα, ἔτρεξαν εἰς ἀποκλεισμὸν τῆς Ἀλβανικῆς φρουρᾶς, συγκειμένης ἀπὸ 80 περίπου. Ὁ περισσότερος δὲ λαός, ὀπλισμένος ἢ ὄχι, διότι ὀλίγοι εἶχον ὅπλα, μετὰ τῶν παιδῶν ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ γένους, συνεκετριώθησαν πέριξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἀνύψωσαν λευκὴν σημαίαν μετὰ κοκκίνου σταυροῦ, τυχερὸς δ' ἐσπιάθη νὰ λάβω καὶ ἐγὼ μέρος μετὰ τῶν λοιπῶν παιδῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ πρώτη πράξις τῶν ἀρχηγῶν ἦτο νὰ ζητήσουν τὴν παράδοσιν τῆς φρουρᾶς καὶ ἀφόπλιον ὑπερήφανοι οἱ Ἀλβανοί, καὶ γνωρίζοντες δι' ἔχουν νὰ κάμουν ὄχι μὲ πολεμιάς, οὔτε τὰ ὅπλα παραδίδουν, οὔτε φωνὰς ἀκούουν τρέχουν κατὰ τὴν πόλιν ἀρπάζοντες καὶ κτυπῶντες τὸν κόσμον. Οἱ ἔνοπλοι ὅμως Ἰωαννῖται, συνειθίσαντες εἰς τὰ ὅπλα κατὰ τὰ μέγιστα ταξείδια τῶν, διεσυνηκτικῶς μὲ ληιστικὰς συμμορίας καὶ πολεμοῦντες διέβαινον, ἄλλοι δὲ ἐξωκειωμένοι εἰς τὸ κνηῆγι ἐπὶ τῆς λίμνης, ἐσταμάτησαν τοὺς Ἀλβανούς, καὶ τοὺς ἐπολέμησαν ὄχι ὀλίγην ὥραν, καταναγκάσαντες αὐτοὺς νὰ κλειοθῶσιν εἰς τὸν σιραιῶνά των (οἰκίαν ἰδιωτικὴν, καταληφθεῖσαν παρ' αὐτῶν), ὅθεν ἐξηκολούθουν νὰ πολεμῶσιν. Οἱ Ἀλβανοὶ πάλιν ἐτόλμησαν νὰ ἐξέλθουν καὶ νὰ πράξουν τὰ ἴδια, καὶ πρὸ πάντων νὰ οἰκονομήσωσι νερὸν καὶ τροφάς· ἀλλ' ἄλλη καὶ ἄλλη μάχη ἔλαβον χώραν, ὅτε ὁ θεὸς μου Ἀναστάσιος Κουτσαλέξης πολυμῶν καὶ φωνάζων «ἐπάνω τους! τὰ βρωμόσκυλα!» ἐπληγώθη κατὰ τὴν σιαγόνα. Δὲν ἐλάνθασεν ἡ βολὴ τοῦ ἐπιτηδεῖου Ἀλβανοῦ. Τοῦ τολμηροῦ Ἕλληρος πολεμιστοῦ τοῦ ἔκλεισε τὸ σῶμα, τὴν γλῶσσάν του κατέσπασεν ἐπὶ τινα χρόνον ἄφωνον.

Οἱ Ἀλβανοί, βλέποντες δι' ἐνδέχεται νὰ τοὺς καύσουν, διότι ἤρχισαν νὰ καίουν τὰς πέριξ οἰκίας οἱ Ἕλληνες, ἀπεφάσισαν νὰ συνθηκολογήσουν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Οἱ Ἀλβανοὶ ἀνεχώρησαν λαθόντες τὰ ὅπλα των καὶ τὰς κάππας των, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων μόνον ὁ θεὸς μου ἐπληγώθη, οὐδεὶς δ' ἐφρονεύθη. Ἀλβανοὶ ὅμως ἐφρονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς πέμπτε ἢ ἕξ. Ἐνθυμοῦμαι δι' ἄνδρες ἔδρασαν αἰκίους ἀπὸ τοὺς πόδας, ἡμεῖς δὲ τὰ παιδιά, τὰ ὅποια δὲν ἐλείπομεν ἀπὸ τὰς σκηνὰς αὐτὰς, τοὺς ἐσύραμεν μέχρι τοῦ βαράθρου, ὅπου

εις ηλικιωμένους ἔλνε τὰ σχοινία καὶ ἐρρίπτομεν τὰ κορμιά των εἰς τὸ χάος.

Προὔχοιτες τῶν Καλαρρυτιῶν ἦσαν ὁ Γεώργιος Τουρτούρης καὶ ὁ Νικόλαος Γιάγκου. Εἰς Συράκων ὁ μόνος πολιτικὸς ἦτο ὁ Κωλέτης, οὐδείς, δ' ἕτερος ἠκούετο τότε. Δὲν συνεφώνει ὁ Νικόλαος Γιάγκου, διότι ἐθεώρει τὴν ἐπανάστασιν ἄκαιρον καὶ ἀδύνατον τὴν ἐκθασιν παρομοίων ἐπιχειρημάτων εἰς τὸ εὖ εἶναι τοῦ τόπου.

Εἰς παρομοίας ἄλλως σκέψεις δὲν ἤρχοντο ὁ Τουρτούρης καὶ ὁ Κωλέτης, καὶ τῆς φρουρᾶς ἢ ἀποχώρησις ἐφάνη εἰς τὸν τόπον εὐδοκίμησις τοῦ ἔργου, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν διεἶχον νὰ κώμουν μετ' Ἀλβανούς. Αἱ συνέπειαι πιθανὸν μόνον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κωλέτου νὰ ἔλαβον κάποιαν κίνησιν, ἀλλὰ τόσον αὐτός, ὅσο καὶ ὁ Γεροτουρτούρης, ἐλίπευον διεπλοφῶροι ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἠθέλον προφθάσει εἰς ἀποσθήσιν τοῦ κινδύνου τῷ ὄντι δ' ἐλήφθη ἢ φρονις ἐν καιρῷ καὶ συνεφωνήθη μετὰ τοῦ καπετάνιου τοῦ Βάλτου Ἰω. Ράγκου νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μας μετὰ τριακοσίων παλληκαριῶν, καὶ ἐδόθησαν προκαταβολαὶ χρημάτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οἱ Ἰωαννῖται κατέβαλον 300 μαχιμουτιέδες· ἐκτὸς τοῦτου καὶ ὄσος μάλυθος καὶ κασσύτερος ὑπῆρχεν εἰς τὰς οἰκονομίας εἰς ἀγγελία, ὄσος ἐδόθη πρὸς κατασκευὴν βολῶν. Εἰς τὴν οἰκογένειάν μας ὑπῆρχε περισσεΐα παρομοίων ἀγγείων, τὰ ὅποια εἶχον λάθει τὴν φρονίδα διὰ τιμίων φίλων μας ἐν Ἰωαννίνοις νὰ ἐξαγάγουν ἀπὸ τὸ ὑπόγειον, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐλαλήσαμεν, καὶ τὰ ὅποια ἐφέρομεν εἰς Καλαρρύτας. Ἡ ἐργασία αὕτη τῆς ἐκ τῶν ὑπογείων ἐξαγωγῆς τῶν κρυβέτων πραγμάτων μᾶς ἐσοίχισεν ὄχι ὀλίγα, γενομένη ἐν καιρῷ πολέμου, ὅτε ἐπαυρόνηστο αἱ σφαῖραι, ἀλλὰ πολὺ μᾶς ὠφέλησε, διότι ἀρκετὸν χρηματικὸν εἰσῆλθε εἰς τὴν σασκούλάν μας, τὸ ὅποιον ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν καταδρομὴν μας. Μόνον Ἑβραῖοι ἦσαν οἱ ἀγορασταὶ εἶναι ἄλλως περὶεργον, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι μόνον τὸν χαλκὸν ἠθέλον, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ κασσύτερινα ἀγγεῖα.

Ἡ ὅλη ἡ κοινότης τῶν Καλαρρυτιῶν εὐρίσκειτο εἰς διάχυσιν χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὰς εὐχαριστίας τῆς διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀπὸ τοῦ τυράννου. Ἡ δοξολογία ἔμελλε νὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἐξημέρωσεν ἡ εἰρημένη ἑορτή, καὶ ἡ μήτηρ μου ἦτο εἰς τὸ ποδάρκον μᾶς ἐξύπνησε, μᾶς ἐνέδυσσε τὰ καλά μας ῥούχα, ἐμέ, τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν μικρὰν ἀδελφὴν μας. Ἐτοιμάσθησαν καὶ ἡ μήτηρ μου μᾶς ἔπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι, διὰ νὰ καταβῶμεν τὰ σκαλιά, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλίμακος φωνὴ τραγικὴ ἠκούσθη· «Μούμα Τοῦρκοι Φοῦτζε Ράγκου». Πρὸς τινῶν ἡμερῶν, δύο ἢ τριῶν, εἶχε φθάσει ὁ Ράγκος μετ' ἰσθεῖς μόνον στρατιώτας. Μόλις ὁ Ράγκος ἔμαθεν ὅτι φθάνει ἐχθρικός στρατός, καὶ αὐτὸς ἐκοιμήθη.

Ἡ τειταγμένη φρουρὰ πρὸς φύλαξιν τῆς ἀπορρήτου εἰσόδου εἰς Καλαρρύτας, ἂν καὶ μικρά, οὐχ ἦτον ἐδύνατο νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ φέρῃ κάποιον

ἀποιέλεσμα. Ἄλλ' ἐκπὸς τῆς ἀπορρήτου αὐτῆς εἰσόδου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀιραπὸς «Ἅγιος Γεώργιος», ἦρις ἔμενεν ἀφύλακτος, ἢ διότι δὲν ἐξήρουν οἱ πολεμισαὶ καὶ διὰ τὴν φύλαξιν αὐτῆς, ἢ διότι ἦτο δυσεύρειος. Καὶ τῷ ὅπι οἱ Ἄλβανοὶ δὲν ἐγνώριζον αὐτήν, ἀλλὰ κάτοικοι ἐκ τῶν πλησίον χωρίων θεβαίως δὲν τὴν ἠγνόουν. Οἱ χωρικοὶ αὐτοὶ ἔδειξαν εἰς τοὺς Ἄλβανούς τὴν ἀιραπὸν (μονοπάτι). Λέγουν διὲ ὑπῆρξε προδοσία· ἀλλὰ πῶς νὰ ὀνομάσωμεν προδοσίαν πὴν προᾶξιν αὐτήν, ἦρις γίνεται ἐξ ἀνάγκης, διὰν βλέπουν τὰ μικρὰ αὐτὰ χωρία νὰ ἐπιπίπῃ εἰς τὴν ῥάχιν τῶν τόσῃ μεγάλη σιρραιωτικῇ δυνάμει; Ἦσαν ὅλη ἡ δύναμις, καθ' ἃ ἔλεγον τότε, 4.000 Ἄλβανοί, καὶ τὸ πισεύω. Ἄμα μάθουν οἱ Ἄλβανοί, διὲ πρόκειται περὶ λαφύρων, τρέχουν ὁμοθυμαδὸν ὄλαι αἱ γενεαί, εἰς Συράκων δὲ καὶ εἰς Καλαρρύτας ἦσαν ἐναποαμεινυμένα ὄλαι τὰ πλοῦτη τῶν Ἰωαννίνων.

Ἀπὸ τὰς προφερθείσας ὡς ἀνωτέρω λέξεις, ἀπὸ τὰ κλαύματα τῶν Βλαχοπούλων καὶ πὴν ταραχὴν τῆς γεροντίας, ἐνόησε πάραυτα ἡ μήτηρ μου διὲ ἐκτινυνέομεν. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἀνοίγει ἐν φορτισέριον, ἐξ οὗ ἔβγαλε κιθαρίδιον, ἐν ᾧ εἶχε τὰ τιμαλφῆ τῆς σιολίδια. Τὰ ἀσημικὰ καθὸ βαρέα παρέδωκεν εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν Νάνου, ὅπως μετὰ τῶν ἰδικῶν τῆς τὰ κρύψη εἰς μέρος ἀπόκρυφον, καὶ τὰ ὅποια πλέον δὲν εἶδαμεν. Εἰς ἐν μαυρὸν θῆκει πέντε ἢ ἑξ ψαμῖα, τὰ ὅποια παραδίδει εἰς τὸν ἀδελφόν μου ἐγὼ δὲ λαμβάνω τὸ φορτισερίδιον, καὶ ἡ μήτηρ μου τὴν μικρὰν ἀδελφὴν μας ἐπ' ὤμων καὶ σπεύδομεν τρέχοντες εἰς σωτηρίαν.

Ἄλλὰ ποῦ ὑπάγομεν; Ἐξερχόμεθα τῆς πόλεως πρὸς μεσημβρίαν, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι· πλήθος δ' ἀπειρον ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδῶν ἐμποδίζει τὴν ταχεῖαν διάβασίν μας· δὲν ἐγνώριζομεν ποῦ παιοῦμεν «ἔχασ' ἡ μάγνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδί τὴν μάγνα», κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν. Ἡμεῖς ὅμως οἱ δύο ἀδελφοὶ παντάπασιν δὲν ἀπεμακρύνθημεν· ἐκραιτοῦμεν τὴν μητέρα μας ἀπὸ τὰ ροῦχα. Οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδεν ἡ μήτηρ μου ποῦ παιοῦμεν, διὲ ἔξαφνα, ἀκολουθοῦντες ὀλίγους φεύγοντας, εὐρέθημεν εἰς ἀιραπὸν (μονοπάτι) ἐπὶ θράχου, κάτωθεν τοῦ ὅποιου ἦτο χάσμα μέγα. Ἄλλ' οὐδεμίαν εἰς τοῦτο ἐδώσαμεν προσοχὴν, καὶ ἔξακολουθοῦντες τὸν δρόμον μας ἐπὶ ὁδοῦ μόλις ἐνὸς ποδὸς ἄνω δὲ καὶ κάτω πλήρους κρημνῶν, ἐφθάσαμεν εἰς θύραν, καὶ εἰσελθόντες εἰς μικρὰν αὐλὴν εἶδαμεν καὶ ἐκκλησίαν. Καλόγηρος ἢ παππᾶς οὐδεὶς· μόνον ἡμεῖς καὶ οἱ προηγηθέντες ἡμῶν φηγάδες. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ὀλίγην ὥραν, καθ' ἣν ἐμείνομεν ἐκεῖ, ἂν ἐφάγομεν, νερὸν ὅμως δὲν εὗρομεν νὰ πίνωμεν. Ὅλοι ὡς ἡμεῖς ἐσηκώθημεν καὶ ἠκολουθοῦμεν τὸ ἴδιον μονοπάτι, διὲρ κάποιε διεκόπιετο, καὶ ἡμεῖς ἠναγκασμένοι νὰ πηδῶμεν. Ὁ φόβος αἰχμαλωσίας εἶναι πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν προφανῆ κίνδυνον τῆς ὀλισθήσεως ἐπὶ τοιούτων ἀιραπῶν. Δὲν ἠξέυρω πῶς ἔτυχε νὰ σηκώσω τὰ βλέμματά μου, ἐν ᾧ ἡμεῖς εἰς κίνδυνον καταπτώσεως· ἀλλὰ, φαίνεται, ὡς παιδίον ἑλαφρὸν οὐδέποτε τὸν κίνδυνον ἔβλεπον. Μόλις ἐσήκωσα τὰ

βλέμματά μου, και είδον έξαφνα επί τήν κεφαλήν μου τόξον έν αίθρῳ, όπερ μοι έφάνη ούράνιον. Ήτο πραγματικώς αξιοθαύμασιος γέφυρα επί μεγίστου ύψους ένόνουσα τούς δύο θράχους. Πώς έπίσθη ή γέφυρα αύτη επί τοῦ άέρος, έν ᾧ σήμερον κίζονται γέφυραι ώραΐαι τήν όψιν ώς ένυμνιωμέναι πόρναι, καπασιρέφονται θυμωσ είς τήν πρώτην πλημμυρίδα;

Ήπό πρώτας άναχωρήσαστες άπό Καλαρρούας μόλις έφθάσαμεν είς τό χωρίον Μαισοῦκι κατὰ τήν δείλην. Χιλιάδες άνθρώπων ήσαν συσσωρευμένοι είς τήν σιενήν κοιλάδα Μαισουκίου, ήν περικυκλόνουν ύψηλότατα όρη, όθεν όρμητικοί ρύακες κατέρχονται. Δέν έπέρασεν όλίγη ώρα ζωσ νά εδρωμεν τούς ιδικούς μας. "Όλοι οί άνθρωποι έφερον γύρω, ούδεις ήούχαζεν, ούδεις εκάθητο. "Ό Γερουσιούρης έφερε γύρω παρηγορών τόν κόσμον και άκολουθούμενος άπό παριώτην του Βλάχον, φέροντα κοπόν ξίφος ώς τὰ τών σημερινών τακτικών στρατιωτών μας· ούδεις δ' έδιδεν ακράσιν· όλοι έφαινοντο ότι εκέπτοντο τί νά πράξουν· ούδένα είδον νά τρώγη. Καί ποίος είχε όρεξιν; ή ποῦ τροφή δια τόσον κόσμον; Δέν ένθυμούμαι και ήμεΐς τὰ μικρά παιδιά άν έφάγομεν ψωμί. Τί άλλο είχομεν νά φάγομεν; "Έφθασε τό εσπέρας, και οί θυμιοι έξηκολούθουν κινούμενοι ώς μέλισσαι, και αί φωναί των Βλαχεκής γλώσσης και Έλληνικής ήτο όχι επιτυχής συμφωνία. "Αν ήνόρειο και ή Έλθανική, ίσως ήθελε φέρει είς τὰ ότα μας εύάρεστον άρμονίαν· άλλ' οί Έλθανοί ήσαν έχθροί μας, και έφοβούμεθα μήπως έξαφνα παρουσιασθοῦν ένώπιόν μας και μάς αιχμαλωτίσουν. "Όπλοφόροι ήσαν παρ' ήμΐν οί Ήωαννΐται· πολλοί μέν οί Βλάχοι, σπάνιοι θυμωσ οί όπλοφόροι μεταξύ αυτών· άλλὰ τί ήθελον κάμει οί όλίγοι αυτοί όπλοφόροι άπέναντι σμήνους πολεμιστών Έλθανών, κλεισμένοι είς μικράν κοιλάδα και περιεσοιχισμένην άπό ύψηλά όρη; "Όλος ό κόσμος ήθελε δια λιθοβολισμών καπασραφή. Οί Έλθανοί άνάγκην δέν είχον χρήσεως πυροβόλων, άν καπελάμβανον τὰς κορυφάς των όρέων. Ένύκονε, και οί άνθρωποι εύρισκόμεθα είς τήν αύτην σιάσιν, ότι φωνή σιεπορεία κατειάραξε τὰ πλήθη «οί Τοῦρκοι έπλάκωσαν».

"Ό Κωλέτιης δέν έφάινετο ώς ό Τουριούρης μεταξύ τοῦ πλήθους παρηγορών τούς παριώτας του. Φάινεται ότι εκέπειτο περι τής σωτηρίας των άνθρώπων, οί όποιοι έμελλον κλεισμένοι είς Μαισοῦκι νά πέσουν είς χείρας των Έλθανών και νά πωληθῶσιν είς Ήωάννινα ώς δοῦλοι. "Η φωνή, ή όποία ήκούση, πιθανόν ότι έξήλθε κατὰ διασαγήν του, διάτι έξήλθεν άπό τό μέρος, όπου κατώκει. Τοῦτο τό λέγω μετά πεποιδήσεως. "Ό άνθρωπος, πεπαιδευμένος και θαδύνους, υπ' όψιν είχε νά σώση τὰ σώματα.

Τὰ πλήθη πάραυτα εκινήθησαν. "Η νύξ ήτο θαθεΐα· ή μήτηρ μου λαμβάνει επί ώμων τήν άδελφήν μας, έγώ τό φορτισεράκι, ό άδελφός μου τό μανδηλι με τὰ ψωμΐα. Προσεκολλήθημεν είς τήν μητέρα μας, ή όποία έπρόσεχε νά μη μάς χάση, και πάντοτε έφώναζε, καθώς έν γένει όλοι έφώ-

ναζον, και αι φωναί ἀπήχουν εἰς τὰ ὄρη. Δὲν ἔβλεπέ τις ὄπισθέν του τί συνέβαινεν ἔνεκα τοῦ σκότους, και ἡ προσοχή μας ἦτο ποῦ παιτοῦμεν· διότι τὰ καταρρέοντα νερὰ ἐσχημάτιζον ῥεύματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν εἶχε ξυλίην γέφυραν· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐπεράσαμεν αὐτήν, ἔξαφνα ἀκούομεν τραμακτικὰς φωνάς. Ἡ γέφυρα διερράγη και κατέπεσε· και ὅσοι εὐρέθησαν ἐπ' αὐτῆς ἔπεσαν εἰς τὰ νερά. Τί ἔπαθον οἱ πεισντες δὲν ἐμάθομεν, διότι ποῖος ἐξήταζε τότε διὰ τοὺς ἄλλους τί γίνονται, ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος ἔτρεχε κίνδυνον και ἐπροσπάθει νὰ τὸν ἀποφύγη;

“Ὀλην τὴν νύκτα ἀνεβαίνομεν βουλιάζοντες εἰς παγωμένα νερά, και εὐρέθημεν περὶ τὴν χαραυγὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς χιονοσκεπασίου ὄρους, ὄπου, κουρασμένοι και κακῶς ἔχοντες, ἐκαθήσαμεν ἐπὶ τῶν βράχων, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν σκεπασμένοι ἀπὸ χιόνια. Ἡ ἔκπαισις τῶν ἐκ χιόνων λιμνῶν δὲν ἦτο μικρὰ· ἀνάμεσα δὲ αὐτῶν ὁ τόπος ἐπρασίνιζε, ὄπου ἄπειρα πρόβωπα ἔβωσκον. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν περιεμείναμεν και τὰ λοιπὰ πρόσωπα τῶν οἰκογενειῶν, και πλῆθος ἄπειρον ἀνῆλθεν εἰς τὸ μέρος αὐτό. Οἱ ποιμένες, πληροφροηθέντες παρ' ἡμῶν τὰ διατρέχοντα, προπαρασκευάζονται ὄπως ἀπέλθωσι μετὰ τῶν ποιμνίων των. Μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἡ μήτηρ μας μᾶς ἔδωκεν ὀλίγον ψωμὶ και ἐπίομεν ἢ ἐφάγομεν χιόνια. Ἡ χιὼν δυστυχῶς κατέστρεψε τὴν μητέρα μου, διότι αὐτὴ πρὸ πάντων ὑπερδιψῶσα ἐγεύθη τὸν πάγον πρῶτη. Ἀνῆλθον και αἱ λοιπαὶ οἰκογένεια μετὰ τῆς γραίας προμήτορός μας κακῶς ἐχούσης, διότι εἶχεν ἡλικίαν ὑπερογδοηκοπούτη, με χαράν μας δὲ εἶδομεν και τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς παρακολουθοῦντας, ἀνήκοιτας εἰς τὰς οἰκογενείας μας, τὸν γαμβρὸν τῆς θείας μας και ἕτερον Γιώτην τινά, τὸν δυστυχῆσαιτα ἔμπορον, ὅστις παρηκολούθει ὡς ὑπηρέτης. Ἐφερε δὲ ὁ ῥηθεὶς Γιώτης και ἱππᾶριον φορτωμένον με διάφορα χρουῦφανα φορέματα εἰς σάκκους, και ἄλλα πολῦτιμα σκεύη, τὰ ὅποια κατώρθωσαν οἱ δύο αὐτοὶ ἔνοπλοι ἄνδρες νὰ τὰ σώσουν μετὰ τὴν φυγὴν τῶν ἀδυνάτων προσώπων.

Οἱ Ἄλβανοὶ ἤρρησαν πολὺ νὰ κατέλθωσιν ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, και θεθαίως ἐπροφυλάσσοιτο ὡς ἔμπειροι τοῦ πολέμου. “Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, εὔρον ὄλωσ ἀφύλακτον αὐτήν, εὔρον δὲ μόνον μικροὺς τινὰς τεχνίτας Ἰωαννίτας πτωχοὺς και τὸν ἀπίπαλον τοῦ Τουρτιούρη ἄρχοντα, τὸν Νικόλαον Γιάγκου, οὗ δὲν ἐφείσθησαν ἀλλὰ τὸν ἐφόνευσαν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, φίλος τῆς ἐξουσίας τοῦ σουλτάνου, ἐπίστευεν ὅτι βάρβαρος ἐξουσία ἠθελε τὸν ἀκροασθῆ. Ὁ σιαθμὸς μας ἐπὶ τοῦ μέρους αὐτοῦ διήρκεσεν ἐπὶ ὥρας, διότι ἐδυσκολευόμεθα νὰ εὔρωμεν ζῶον διὰ τὴν γραϊάν· μόλις κατωρθώθη οἱ Βλάχοι νὰ μᾶς προσφέρουν τὰς ἐκδουλεύσεις των, γενομένης συμφωνίας πρὸς δύο μαχμουτιέδες ἕκαστον ζῶον τὴν ὥραν. Τρία ζῶα μόνον ἐχρησίμευσαν διὰ τὴν γραϊάν και διὰ τὰς ἐχούσας μικρὰ τέκνα θείαν μου και ἐξαδέλφη μου. Ἡ μήτηρ μου ἀπέφυγε παρομοίαν σπατά-

λην, ἀφ' οὗ καιηναλώθη τὸ περισσότερον μέρος τῶν ψωμίων· ἀφοῦ δ' ἐφόρτωσαν τὰ ζῶα καὶ ἐφοριώθη τὸ ἱππάριον τοῦ Γιώτη, ἐξεκινήσαμεν. Ἡ σκηνὴ τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο καὶ τι ἑκακτον.

ὑπὸ τοὺς πόδας ἢ ὕδασις ἄπειρος ὡς εἰς χάος, ἢ δ' ἔκαστις ἐξηπλόρευο μέχρι τοῦ ἀοράτου, καὶ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος λεκάνη μικρὰ ἐδείκνυε τὴν θέσιν τῆς φιλιάτης ἡμῶν πατρίδος, τὰ Ἰωάννινα. Οἱ δύο ἄνδρες μᾶς ἐφώτισαν εἰς τοῦτο· ἐγὼ μόνον ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐκπληξίν μου, διε εἶδον τὰ Ἰωάννινα ὑπὸ τοὺς πόδας μου. Τόσον μέγας τόπος νὰ ἦναι, ἔλεγον, τόσον μικρός, ὥστε μόλις νὰ φαίνεται;

Ἐν τῷ ἵππευον αἱ γυναῖκες καὶ αἱ μητέρες τῶν τεκνίων βοηθούμεναι ἀπὸ τοὺς Βλάχους, ὁ Γιώτης ἐφόρτωσε, πρὸς παρηγορίαν δὲ τῶν στεναζουσῶν γυναικῶν καὶ κινῶν τὰς χεῖρας εἰς ἀποχαιρετισμὸν τῆς πατρίδος μας ἐτραγῶδει·

Τάχα θὰ ζήσω νὰ ἰδῶ
τὰ Γιάννεν' ἀπ' τὸ Δρίσκο,
Κι' ὅσα λιθάρια θὰ ποιῶ
νὰ σκύψω νὰ φιλήσω;

Τοῦτο τὸ τραγούδι καὶ τοὺς εὐρισκομένους πέριξ ἡμῶν Βλάχους συνέκινε καὶ ὅλοι ἐκλαύσαμεν. Ἐννοεῖται δι' ὅχι τόσον ἡμεῖς τὰ παιδιά, τὰ ὅποια τόσον πολὺ ἐχάρημεν διὰ τὰ συμβάντα τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπου ἐχύθη αἷμα, ὅπου ἐσύρομεν τοὺς φονευθέντας Ἀλθανοὺς καὶ ἐρρίψαμεν αὐτοὺς εἰς τὸ βάραθρον. Ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ λύπη δὲν εἰσῆρχετο· ἤμην ὑγιέστιαος ἐγὼ ὁ πολλὰ παθῶν ἀπὸ τρομερᾶς νόσου παις. Ἦτο δυνατὸν νὰ συλλογισθῶ τὰς συνεπειὰς τῆς ἐπαναστάσεως;

Μόλις προεχωροῦμεν ὀλίγον, καὶ ἐμπόδια παρεμβάλλονται εἰς τὴν πορείαν μας. Ἐπὶ ὄλων τῶν ἀτραπῶν ἄπειρα ζῶα διὰ πυροβολισμῶν τῶν Βλάχων ἐδιώκοντο, διὰ νὰ μὴ καταληφθῶσιν ἀπὸ τοὺς Ἀλθανοὺς, οἱ ὅποιοι ἠδύνατο νὰ προφθάσουν πρὸς τὸ ἐσπέρας. Ἡ μήτηρ μου ὤδενε μεθ' ἡμῶν ὅπου εὕρισκον ἀνοικτὸν τὸν τόπον πηδῶσα τοὺς θράχους. Κανένα τῶν ἐδικῶν μας δὲν ἐβλέπομεν πρὸς τὸ ἐσπέρας δ' ἐφθάσαμεν εἰς δάσος ἐλαιῶν σκοτεινόν· κατόπιν βλέπομεν καὶ ἄλλους ἀνθρώπους· ἦτο μία Γύφτισσα μὲ τὰ παιδιά τῆς. Κοιμένοι ἀπὸ τὸν δρόμον ἠναγκάσθημεν ν' ἀναπανθῶμεν ἐμπρὸς τοῦ δάσους. Ἡ νύξ ἐπροχώρησεν ἐκρυόναμεν. Ἡ μήτηρ μας μᾶς ἐσκέπαζεν ὅσον ἠμποροῦσε μὲ τὰ ἐνδύματά τῆς. Ὀλίγον ψωμί ἔμεινε καὶ ἐμοιράσθη μετὰξὺ μας. Καθὼς καὶ προηγουμένως, ἐδίδομεν εἰς ὅποιον μᾶς ἐζήτει, οὕτω δὲ καὶ τὴν νύκτα αὐτὴν ἐδώσαμεν εἰς τὴν Γύφτισσαν, ἢ ὅποια εἰς ἀμοιβὴν μᾶς ἐσκέπασε μὲ ἄρτυρα τινὰ θελέπσαν, πολύτιμον ἄρτυρα, χάρις εἰς τὰς περιστάσεις αὐτάς. Ἡ μήτηρ μου δὲν ἐδέχετο, ἀλλ' ἐκεῖνη κυρία, εἶπε, τὰ ἰδικά μου παιδιά εἶναι συνειδησιμὰ εἰς τὸ κρῦος· τὰ ἰδικά σου

δμως δχι». Ἴδου καὶ εἰς τοὺς Γύφτους ὑπάρχει τὸ αἰσθημα τῆς φιλανθρωπίας. Ἄν οἱ πλοικοῦντες εἶχον τῶν Γύφτων κἂν τὰ σπλάγγνα, ἡ κοινωνία ἤθελεν ὑπάρχει ὑπ' ἄλλη μορφήν· σιάνιοι δμως οἱ φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι ἡ κοινωνία κηρύττει αὐτοὺς εὐεργέτας, καὶ τὸ ὄνομά των ἀπαθανατίζεται. Ἐξυπνήσαμεν σύμαχα, μὲ ἡμᾶς δὲ καὶ ἡ Γύφτικη οἰκογένεια. Οὔτε δρόμον ἀνεκαλύπτομεν, οὔτε ἀνθρώπινα ἴχνη παμποῦ φαίνονται. Ζῶων ὕλακαὶ ἢ θηρίων ὄρυγμοὶ δὲν ἐτάραξαν παντάπασιν τὸν ὕπνον μας. Διὰ τί τάχα; Τί ἔγειραν οἱ λύκοι; Βεβαίως, ἐκλιπτότων τῶν προσβάτων, φυγαδενομένων, ὡς ἄνω εἶπομεν, οἱ λύκοι ἔτρεξαν καιόπιν των, καθὼς ἀνθρώπινά τινα θηρία τρέχουν καιόπιν τοῦ πλοῦτου, καὶ δσον φάγουν, οὐδέποτε χορταίνουσι. Περιπλανώμενοι εἰς τὸ δάσος εὐρέθημεν εἰς τὸ χεῖλος θαυμάτης φάγαγγος, ἀπικρὺ δὲ ἐβλέπομεν χωρίον. Ποῖον ἦτο τὸ χωρίον αὐτό; πῶς θὰ τὸ φθάσωμεν; Ἐκεῖ σωρεῖται ἀνθρώπων ὡς μυῖαι ἐπὶ τῶν γαλακτοφόρων ἀγγείων ἢ μέλισσαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ὡς τὰ πηδούλια εἰς τὸ παχὺ τυρίον ἀείπατε κινούμενα. Ἡ γύφτισσα μᾶς φωνάζει «εὐρηκα, κυρά, τὸν δρόμον». Τρέχομεν, καὶ τί βλέπομεν; Σάραν (καωφερὸς ἐκ λιανολίθων μέρος)· ἀπ' ἐδῶ θὰ καταβῶμεν, κυρά, λέγει καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐξαπλόνεται μὲ τὰ παιδιὰ τῆς καὶ εὐρίσκειται κάτω εἰς τὸ θάθος. Τὸ παράδειγμα τῆς ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς. Εἰς τὸ θάθος ἦτο ὁδὸς καὶ μύλος παρακείμενος. Ἡ ὁδὸς ἔφερεν εἰς χωρίον τὸ λεγόμενον Θεοδώριαν, ὅπερ σήμερον εἶναι ἐλεύθερον. Εἰς τὰ Θεοδώριαν εὗρομεν καὶ τοὺς ἰδικούς μας, οἱ ὅποιοι εἶχον φθάσει τὸ ἐσπέρας καὶ ἐκοιμήθησαν ὄχι ὡς ἡμεῖς εἰς τὸ δάσος. Εὗρομεν καὶ τὴν ψυχοκόρην μας Βαρβάραν, τὴν ὅποιαν εἶχομεν χάσει, ἦτις καὶ αὐτὴ ἐπρόφθασε καὶ ἔλαβεν ὀλίγα ἐνδύματα, μὴ ἐξελθοῦσα μεθ' ἡμῶν ἀπὸ τοὺς Καλαρρῆτας. Τὸ ψωμί ἔλειπε, τὸ κρέας ὡσαύτως· οὐδεμίαν τροφήν. Πῶς νὰ ζήσῃ τόσος κόσμος;»¹⁸.

Εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ Κουτσαλέξη διαγράφεται ἡ πορεία τὴν ὅποιαν ἠκολούθησαν οἱ ἀπομακρυνθέντες κάτοικοι τῶν δύο χωριῶν. Κατ' αὐτὴν, ἄλλοι μὲν κατήλθον πρὸς τὸν συνοικισμὸν «Χρηστοί» Πραμάντων, ἄλλοι δὲ, οἱ καὶ περισσώτεροι, ἐπροχώρησαν μέσῳ τοῦ χωριοῦ Ματσούκι εἰς τὴν κορυφογραμμὴν τῆς Πίνδου πρὸς νότον. Ἐκ τῶν τελευταίων δὲ ἀρκεταὶ οἰκογένειαι κατήλθον εἰς τὸ χωριὸν Μελισουργοί, αἱ δὲ ἄλλαι ἐπροχώρησαν εἰς τὴν κορυφογραμμὴν καὶ ἀφοῦ ἐπέρασαν τὸν ἀρχεῖον «Ἄφτι» τῶν Τζουμέρκων τὴν θῆν Ἰουλοῦ ἐφθασαν εἰς τὸ χωριὸν Θεοδώριαν ὅπου ἐσταμάτησαν. Ἐκεῖ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐφθασαν καὶ ὅσαι οἰκογένειαι εἶχον κατέλθει εἰς τὸ πρὸ τῶν Θεοδωριάνων χωριὸν Μελισουργοί. Εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ Κουτσαλέξη ὑπάρχει κάποια διαφορὰ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς καταστροφῆς τῶν δύο χωριῶν

18. Ἀλλεξίου Π. Κουτσαλέξη, δ.π., σελ. 38.

και τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων, σχετικὴ μὲ τὰς ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσας πληροφορίας. Τοῦτο προφανῶς πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας τοῦ Κουτσαλέξη (ἦτο τότε 12 ἐτῶν), εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη πλήρη ἀντίληψιν τῶν γεγονότων.

Εἰς τὸν «Νέον Ἑλληνομνήμονα», περιοδικὸν τοῦ Σπύρου Π. Λάμπρου (τ. 17, 1923, σ. 62), δημοσιεύονται «Σημειώματα Ποικίλα ἐκ Τζουμέρκων», προφανῶς ἐκ τῆς περιόδου πού ἔκαμεν ὁ ἴδιος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Καλαρρυτιῶν κατὰ τὸ ἔτος 1885, τὰ ὁποῖα ἀναφέρουν διαφόρους πληροφορίας πού ἤκουσε κατὰ τὴν ἰδιωδρομίην του εἰς τὰ Τζουμέρκα. «Οἱ Καλαρρυτιῶται καὶ Συρρακιῶται, γράφει, μετὰ τὸν χαλασμόν κατέφυγον εἰς τὰ δυσπρόσιτα Θεοδώριανα καὶ ἐκεῖ ὁ Ρούσιος Ράγκος ὑποχωρῶν διὰ χαραδρῶν καὶ διὰ τῶν δυσβάτων ὁρέων, ἐπὶ τῶν Τζουμέρκων ἰδέουσας ἔφθασεν ἕως ἄνω τῆς θέσεως Σταυρός, εἰς θέσιν Βαένι πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Γώγου Μπακόλα πολεμοῦντος ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἐν τσοῦτῳ δ' οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Καλαρρυτιῶν καὶ Συρράκου ἦλθον εἰς Μελισσουργούς καταδιώκοντες τοὺς ὑπὸ τὸν Ράγκον ἐπαναστάτας, ὧν ἤρχεν ὁ καπετάν Γιαννάκης Κουτελιῖδας. Εἰς τὴν θέσιν Αὐτὶ ὁ Κουτελιῖδας μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Τούρκων ὑπεχώρησε πρὸς τὸν Σταυρὸν καὶ συνενώθη μετὰ τοῦ Γώγου εἰς τὸν Σταυρὸν, ἐνῶ ὁ Ράγκος τοὺς ἐβόηθει ἐκ τῶν ἄνωθεν. Ἐν τῷ ὁροπεδίῳ τοῦ Σταυροῦ 500 περίπου Ἕλληνες ἐπολέμησαν μετὰ 6.000 Τούρκων καὶ ἐκνικήσαντες ἔδιωξαν αὐτοὺς μέχρι τῶν Μελισσουργῶν». Νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Μήτρου Κουτελιῖδα πού κατήρχετο μὲ τὰ γυναικὸπαυδα ἀπὸ τοὺς Καλαρρυῖτες.

Μερικοὶ Συρρακιῶται διασκορπισθέντες κατέληξαν εἰς τὸ χωριὸ Πράμαντα, ὅπου παρεχέμασαν. Δύο - τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς εἰς αὐτὸ καὶ ζοῦν σήμερα ἀπόγονοί των. Εἰς τὸν ἱερὸν τόμον «Καλοκαιρινὴ καὶ Κυριακοδρομιον», βιβλίον πῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Παρασκευῆς Πραμάντων, ὑπάρχει ἡ κάτωθι θύμησις: «1821 Αὐγούστου πρώτη ὅπου ἤρθαμαν ἐμεῖς ἡ σουμπασάδες σερακιώτις μὲ (...) ὅπου ἤμισθε ὑπαταγμένη καὶ ἐκάμαμαν εἰς χορὸν Πράμαντα ἀπὸ πρώτη Αὐγούστου ἕως τέλη Μαρτίου. (Ἵπογραφαὶ δυσανάγνωστοι)».

Μὲ τὴν ἀναχώρησιν τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τῶν Καλαρρυτιῶν οἱ κάτοικοί των ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν δοξολογίαν καὶ ὅλοι ἠτοιμάσθησαν, ὅπως καὶ ὁ μικρὸς Κουτσαλέξης, διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἡ δοξολογία αὐτὴ δὲν ἐπραγματοποιήθη, ἰδιότι, ὅπως γράφομεν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔφθασαν αἱ πληροφορίαι ὅτι στρατὸς τοῦ Χουρσίτ ἀναβαίνει τὸν Δρίσκον. Ἐπηκολούθησεν ἀναταραχὴ μεταξὺ τῶν κατοίκων καὶ πολλοὶ ξέναὶ οἰκογένειαι πού εἶχον καταφύγει ἐκεῖ πρὸς ἀσφάλειαν, ἰδίως ἐξ Ἰωαννίνων, ἤρχισαν πρῶται νὰ ἀπομακρύνωνται. Ὁ Κουτσαλέξης, ἕως ἀπὸ τὴν ἐτοιμαζομένην ἑορταστι-

κὴν ἐκδιήλωσιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, παρεσύρθη καὶ τοποθετεῖ τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Ἀπὸ τὰ Θεοδώριανα οἱ κάτοικοι — πρόσφυγες τῶρα — τῶν δύο χωριῶν, εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἔφθασαν εἰς Μεσολόγγι, ἄλλοι ἐπέρασαν εἰς Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον καὶ Πελοπόννησον, ἄλλοι δέ, ἰδίως Καλαρρυτιῶται, ἀνεχώρησαν δι' Ἰταλίαν, ὅπου εἶχον συγγενεῖς, ἄλλας γνωριμίας καὶ ἐμπορικὰς ἐπαφάς. Εἰδικώτερον εἰς τὴν Ζάκυνθον, πολὺ πρὶν τὴν ἐπανάστασιν, ἦσαν ἐγκατεστημένοι οἱ Καλαρρυτιῶται ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Χριστόδουλος Ραφτάνης, Χριστοφάνης Μπάφας, Γεώργιος Γιούρτης, Χρῆστος Καψάλης, Χρόνης Μπαηκούσης, Βασίλειος Κοντορίκης, Ἰωάννης Παπαπάσχος, ἀργότερον δὲ καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Δημητρίου Τ. Τούντα καὶ ἄλλαι. Πολλοὶ Καλαρρυτιῶται πρόσφυγες ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ἐβρῆκαν περίθαλψιν. Πρόσφυγας ἔφθασεν εἰς τὴν Ζάκυνθον ὁ ἰατρός Κωνσταντῖνος Ἰωάν. Μπαχώμης, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ γράμμα του πρὸς τὸν Χριστόδουλον Πρινάρην:

«Τῷ ἐντιμωτάτῳ Κυρίῳ Χριστ. Πρινάρη Κορφούς.

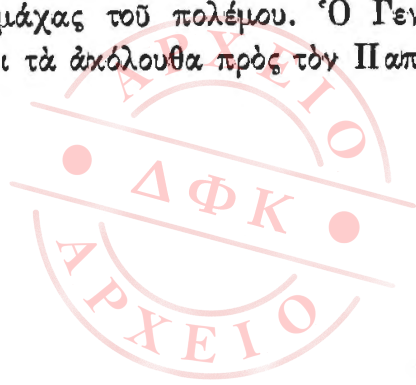
Λαζαρέτο Ζακύνθου τῇ 3ῃ Αὐγούστου 1821.

Σὰς εἰδοποιῶ ὅτι εἰς τὰς 25 ἀπερρασμένου Ἰουλίου ἐφθάσαμεν εἰς Μεσολόγγι μαζί με τὲς ἄλλες φαμηλιές σας ὁμοῦ με πεθερά μου καὶ φαμηλιάν Χατζήκη καὶ φαμηλιάν μου. Στοιχάζομαι ἕως σήμερον νὰ σὰς ἔγινε γνωστὸν ἡ συμφορὰ τῆς Ἰουστιχοῦς πατρίδος μας καὶ ἅς ἔχει δόξαν ὁ Θεὸς ὅτι ἐγλυτώσαμεν μόνον τὰ σώματά μας...

Ἐὸ ἀγαπητὸς σας Κωνσταντῆς Ἰω. Μπαχώμης».

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν πρόσφυγας κατέφυγεν ἐκεῖ ὁ Γεώργιος Ἰ. Παπαστεφάνου ἀργυροχόος ἐκ Καλαρρυτιῶν, ὁ Συρρακιώτης Χρῆστος Μπούτσιας, οἱ Καλαρρυτιῶται Χριστόδουλος Βαρσάμης, Μπαζάκης, Μπέριος, Γκοῦρος, Γιᾶκος, Κωνσταντῖνος Στάθης, Ἀλεξ. Δημ. Καραμπίνης, μετὰ δύο χρόνια, τὸ 1823, καὶ ὁ ἐκ Καλαρρυτιῶν Χρόνης Φιλίππου Στάτης μετερχόμενος τὸν Ἑλληνοδιδάσκαλον.

Οἱ περισσότεροι ὁμοῦ ἐκ τῶν δυναμένων νὰ φέρουν ὅπλα καὶ ἰδίως τῆς μεσαιᾶς καὶ κατωτέρας τάξεως ἄνθρωποι ἐνετάχθησαν εἰς τὰ Ἐπαναστατικὰ Σώματα καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς διαφόρους μάχας τοῦ πολέμου. Ὁ Γενικός Πρόξενος τοῦ Βατικανοῦ ἐν Κερκύρα γράφει τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὸν Παπικὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Ρώμην:

Ο ΓΕΝ. ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

«Αριθμ. 236,

Κέρκυρα, 29 Αύγουστου 1821

Πανιερώτατε και σεβασμιώτατε Πρίγκιπ

Ἀπό τινων μηνῶν ἴσως εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὄσον καὶ εἰς τὰς νήσους Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον καταφθάνουν σχεδὸν καθημερινῶς πολλὰ πλοίαρια καὶ πλεῖστα πλοῖα μὲ τὰς ἑλληνικὰς οικογενείας, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν τύχην νὰ διαφύγουν τὴν τουρκικὴν σκληρότητα.

Ἡ ἐδῶ Κυβέρνησις ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν οὐχὶ μόνον νὰ ἀρνηθῆ φιλοξενίαν εἰς τοὺς μνημονευθέντας ἀτυχεῖς πρόσφυγας, ἀλλ' οὐδὲ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπολύμανοιν εἰς τὰ λοιμοκαθαριήτρια τῶν Κραιῶν τούτων. Δὲν γνωρίζω ἂν τὸ μέτρον εἶναι συνέπεια τῆς διατυπωθείσης οὐδαιερσίτης ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ταύτης ἕναντι τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἢ ἀποτελεῖ προφυλακικὸν μέτρον ὑπὲρ τῆς γαλήνης καὶ τῆς ἡσυχίας τῶν Κραιῶν τούτων. Ἡ Υ.Σ.Π. διὰ τῆς ἐπάκιου θαύτητος τῆς σεβαστῆς διοικητικότητος Αὐτῆς θὰ κατανοήσῃ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν. Ἐπειδὴ οἱ ρηθέντες Ἕλληνες ὑπέφεραν ἐκ πείνης πολλὰς ἡμέρας, διερχόμενοι δι' ἐρήμων καὶ δι' ἀπροσίπων ὁρέων, ἵνα ἀποφύγουν τοὺς ἐχθρούς τινων καὶ ἐπειδὴ εἰς ἕκαστον τῶν μνημονευθέντων πλοίων ὑπάρχουν πολλοὶ Ἕλληνες, ὥστε μόλις εἶναι δυνατὸν νὰ διεξάγωται δυσχερεῖς μετακινήσεις, ἕνεκα τούτου αἱ ταιλαιπωρίαι αὗται, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς φόβους καὶ τὰς πολυειδεῖς ἀτυχίας τὰς ὁποίας ὑπέστησαν γενικῶς πάντες, διασώσαντες μόνον ὅ,τι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν, προεκάλεσαν τὸν θάνατον πολλῶν ἐκ τῶν μνημονευθέντων προσφύγων, μάλιστα δὲ τῶν γυναικῶν τινων.

Παρ' ἐμοῦ ἐζητήθη πιστοποιήσις συνοδείας διὰ δύο πλοῖα φέροντα ἰόνιον σημαίαν, τὰ ὁποῖα μεταφέρουν εἰς Ἀγκῶνα πολλὰς ἑλληνικὰς οικογενείας καὶ ἐνόμισα δι' οὗ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀρνηθῶ, ἐλπίζων δι' ἡ Υ.Σ.Π. θὰ ἔχῃ τὴν ἐπιείκειαν νὰ ἐγκρίνῃ τὴν τοιαύτην συγκατάθεσίν μου, προσερχομένην ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως ἣν ἔχω τῆς διαφοροπάτης πολιτικῆς θέσεως, εἰς ἣν ὑπὸ πάσας τὰς ἐπιπτώσεις εὐρισκοῦμαι ἡ Σεπτῆ Κυβέρνησις τῆς Ἀγιότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν¹⁹ ἕναντι τῆς τουρκικῆς Πύλης ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν μετὰ τῆς τελευταίας ταύτης καὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου²⁰. Ὅπως δὲ ποτε ἰκετεύω νὰ λάβω τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου σεβαστὰς μου ὁδηγίας Σας διὰ τὸ μέλλον.

19. Τοῦ Παπικοῦ Κράτους.

20. Ἡ κυβέρνησις τῆς Μ. Βρετανίας.

Μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν, αἰτινες διέφυγον ἐκ Καλαρρυτιῶν τῆς Ἠπείρου ὑπάρχουν ἡ τοῦ Χριστοφόρου Κοσσαροῦ καὶ ἐτέρα τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου BARDESCHI, οἰκτινες, ἐκτὸς τοῦ δι εἶναι πολῖται τοῦ BENEVENTO²¹, ὡς ἐκ τῆς σχετικῆς ταυτίτητος καὶ τοῦ διαβατηρίου τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης μαρτυρεῖται, εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πανιερωτάτου καρδινάλιου ἀρχιεπισκόπου κυρίου SPINUCCI, ὡς προκύπτει ἐξ ἐπισήμου ἐγγράφου.

Ἴνα ἀπαλλάξω λοιπὸν τὰς δύο ταύτας οἰκογενείας τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπαύθα Κυβερνήσεως ληφθέντος ὡς ἀνωτέρω μέρου, εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσω ἐπισήμως ὅπως αὗται διέλθουν ἐκ τοῦ λοιμοκαθαριτηρίου τούτου, ἵνα ὑποβληθοῦν εἰς κανονικὴν κάθαρσιν καὶ ἐν συνεχείᾳ τοὺς ἀποσιείλω εἰς BENEVENTO, ἵνα ἀναλάβουν ὑπηρεσίαν πλησίον τοῦ ρηθέντος πανιερωτάτου καρδινάλιου καί, τέλος, μετὰ πολλὰς ἀντιδράσεις, ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ μου.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διαβεβαιώσω τὴν Υ.Σ.Π. περὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ θαυμάσιου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀπεριορίστου ὑπολήψεώς μου, ἀσπάζομαι δὲ εὐπειθέσιαιος τὴν ἱερὰν πορφύραν Σας.

Τῆς Υ.Σ.Π.

ταπεινότατος, εὐλαθέσιαιος δοῦλός Σας πάντοτε εὐπειθέσιαιος

ὁ μαρκήσιος C. DE RIBAS — PIERI²².

Εἰς τὸ φύλλον τῆς 13ης Ὀκτωβρίου 1900 τῆς ἐφημερίδος «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ Καλαρρυτιώτου Α.Γ. Δουρουτή, αὐτόππου τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ χωριοῦ του, ὅταν τοῦτο ἐκκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν τὸ 1821:

«Ὅτε κατὰ τὸ 1821 αἱ κωμοπόλεις τῶν Καλαρρυτιῶν καὶ τοῦ Συρράκου τῆς Ἠπείρου συμμετέσχον τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων αὐτῶν, κλείσαντες τὰς οἰκίας των καὶ λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν ὅ,τι ἠδύναντο, ἐγκατέλειπον τὰς χώρας των, ἵνα διαφύγῃσι τὸν ἀπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅμως ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἠδύναντο νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰς ἐστίαις των. Πλὴν ὁ ἐχθρὸς εἰσβαλὼν εἰς τὰς δύο κωμοπόλεις, καύσας τὰς πλείστας οἰκίας αὐτῶν, καὶ διαρπάσας πάντα τὰ ἐν αὐταῖς, καὶ φονεύσας τοὺς δυστυχεῖς, οἵτινες εἴτε ἐκ γῆρατος εἴτε ἐκ πενίας ἢ ἄλλης αἰτίας διέμενον ἐν αὐταῖς, ἐμαπαίωσε τὴν περὶ ἐπανόδου ἐλπίδα καὶ ἠνάγκασε τοὺς φυγάδας νὰ ζητήσωσι τὴν σωτη-

21. Πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας.

22. Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμος 10ος, σελ. 181.

ρίαν αὐτῶν μακρὰν τῆς πατρίδος των. Μεταξὺ τῶν φυγάδων τῶν Καλαρρυτιῶν ἦσαν ἡ μήτηρ μου, ἐγὼ καὶ ἡ θεραπαινίς μας, καὶ ἐπορευόμεθα ἀποστολικῶς εἰς Μεσολόγγιον, κατασκευάζοντες ἄρτον ἄνευ σκάφης καὶ κλιβάνου γενομένης τῆς ζυμώσεως ἐπὶ πέτρας καὶ τὸ φῆσμιον ἐν πέδῳ διὰ κλάδων, πρὸς ἀπόσβεσιν δὲ τῆς ἰδίφης τὸ φέσιον ἀντικαθίστα τὸ κύπελλον. Γνωρίσασα καθ' ὁδὸν ἡ θεραπαινίς μας ὅτι ἐκ Μεσολογγίου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶμεν εἰς Ἀγκῶνα, ἐνθα διέμενεν ὁ πατήρ μου μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου, ἠρνήθη νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Πολυτρόπως ἡ μήτηρ μου ἐπειράθη νὰ τὴν ἀποτρέψῃ τοῦ σκοποῦ τῆς, ὑπαδεικνύουσα αὐτῇ τοὺς κινδύνους οὓς ἤθελε διατρέξει, διαμίνουσα εἰς χώραν καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας· ἐνῶ ἀπερχομένη μεθ' ἡμῶν ἐσώζετο. Ἀλλὰ αἱ προτροπαὶ τῆς μητρός μου ἀπέβησαν μάταιαι, καὶ ἡ θεραπαινίς ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς λέγουσα, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς συγγενεῖς τῆς καὶ τὴν πατρίδα καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Φρανκιά. Ἡ μήτηρ μου μετὰ δακρύων διηγείτο πάντοτε τὸν σκληρὸν τοῦτον μετὰ τῆς θεραπαινίδος ἀποχωρισμὸν, καθότι οὐδὲν μαθοῦσα περὶ αὐτῆς, ἐφρόνει ὅτι ἐγένετο θῦμα τοῦ πρὸς τὰ πατρίφα ἔρωτος.

Α. Γ. Δουρούτης».

Ἔτσι συνετελέσθη ἡ καταστροφή τῶν δύο αὐτῶν κωμοπόλεων, τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ἐνεφάνιζεν ἕνα ἄλλως ἰδιαιτέραν ἐθνικὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Παλαιότερα οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν ποιμενικοὶ καὶ τὰ προϊόντα τοῦ ἐπαγγέλματος των ἔφθανον εἰς τὰς γύρω τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἀγορᾶς, τὰ δὲ δέρματα τὰ ὅποια ἐπεξεργάζοντο καὶ μέχρι τῆς Γαλλίας ἀκόμη. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ὅταν ἰδιαιτέρα εἰς Καλαρρύτας ἡ χρυσοχοῖα ἔφθασεν εἰς σπάνιον βαθμὸν τελειότητος, ἰδρῦθησαν τῶν δύο αὐτῶν κωμοπόλεων ὀνομαστοὶ ἐμπορικοὶ οἶκοι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, Νεαπόλεως, Σαρδηνίας, Μάλτας, Βενετίας, Περγέστης, Ἀγκῶνος, Ραγούζης, Λιβόρνο, Γενούης, Ρώμης κ.λπ., ὡς εἶδος ἀποικιῶν, εἰς τὰς ὅποιας ἔφθανον καὶ ἐπωλοῦντο τὰ ἔργα τῆς τέχνης των. Ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν κατοίκων αὐτῶν μετὰ τὴν Δύσιν ἀνεπτύχθη εἰς τὰς δύο αὐτὰς κωμοπόλεις ἀνώτερος κοινωνικὸς βίος. Περιηγηταὶ τινες ἀναφέρουν ὅτι εἰς Καλαρρύτας καὶ Συρράκον εὑρον κατοίκους ὁμιλοῦντας ξένας γλώσσας καὶ ἔχοντας βιβλιοθήκας μετὰ ἰταλικά καὶ γαλλικά βιβλία.

Ἀκολουθῶν δ' Ἰσμαήλ κατῆλθεν εἰς Χρηστοῦς κατευθυνόμενος εἰς Πράμαντα, καὶ ἀφοῦ ὠρυσμένα τμήματά του ἐπροχώρησαν εἰς Κτιστάδες καὶ Ραφτανάλους, διὰ νὰ βοηθήσουν τὸν Τοπάλ Γαρδίνην κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν Πλάκαν, ὅπου ἐπέτυχον τὴν ἀπόβησιν καὶ διάλυσιν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων. Καὶ ὅταν τὰ τμήματα αὐτὰ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰσμαήλ, ἄλλα μαζὶ ἐπιστέθησαν, κατέστρεψαν καὶ κατέκαυσαν τὸ χωριὸν Πράμαντα, ἐν συνεχείᾳ καὶ τοὺς Μελισσοουργούς. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰσμαήλ ἐπροχώρησε νὰ περάσῃ πρὸς νότον, πρᾶγμα τὸ ὅποion δὲν εἶχεν ἐπιτύχει διὰ τοῦ

Μακρυνόρους. Τὴν 4ην Αὐγούστου 1821 ἐν θέσει «Σταυρὸς» Θεοδωριάνων ἰδοκίμασε τὴν δύναμιν τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰωάννινα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1827—1828 τεσσαράκοντα περίπου οἰκογένειαι ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Συρράκιον ἐκ τῶν 280 μονήμων τοῦ χωριοῦ, βαθμηδὸν δὲ καὶ ἄλλαι. Ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ εἶχον πυρποληθῆ, ἐκτὸς ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας. Ἀργότερα ἤρχισαν νὰ ἐπανέρχωνται καὶ οἰκογένειαι τῶν Καλαρρυτιῶν, ὅπου καὶ αὐταὶ εὔρον τὴν ἰδίαν κατάστασιν.

Πρὶν ὅμως παραθέσωμεν τοὺς καταλόγους τῶν ἐκ τῶν δύο αὐτῶν χωριῶν ἀγωνιστῶν, χρέος γεννᾶται νὰ μνημονευθοῦν ἄνδρες τινὲς Συρρακιῶται, ἄρματολοι, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ δεῦτερον ἥμισυ τοῦ 18ου αἰῶνος ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τῶν καταπιεζομένων ἀπὸ τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν συμπατριωτῶν των. Ἦσαν οἱ περίφημοι «κλέφτες», προάγγελοι τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Γένους. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ: Γεώργιος Μπαρτζόκας, τὸν ἠρωϊκὸν τοῦ ὁποίου θάνατον κατὰ τινα συμπλοκὴν μὲ τουρκαλθωνικὸν ἀπάσπασμα τραγουδοῦν καὶ σήμερον οἱ Συρρακιῶται, ἀδελφοὶ Ἀναστάσιος, Γεώργιος, Τόλιος Ροκάς, καθὼς καὶ ἕνας Καλόγηρος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

Α' ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

Χριστόδουλος Μ. Γαζώης, Φιλικός. Έγεννήθη εις Καλαρρύτας και έταξίδευσεν εις Όδησσόν, όπου ήσχαλήθη με το έμποριον. Έμυήθη εις την Φιλικήν Έταιρείαν και συνέτρεξε την Έπανάστασιν. Κατά το 1821 προσέφερε ενίσχυσιν μέσω του Άθαν. Στρατηγοπούλου, δια τούς σκοπούς της, 200 ρούθλια. (ΓΑΚ. Περιεχόμενα, τόμος 156, σ. 1002).

Γεώργιος Γιάκος, στρατιώτης, πατήρ Καλαρρυτών. Από το έτος 1821 έλαβε μέρος εις τας κατά των Τούρκων μάχας. Έπειτα έτάχθη εις το Σώμα του Σκουληκαρήτη όπλαρχηγού Άναγκώστη Οικονόμου υπό τον όποιον έπολέμησε εις όλας τας μάχας της Άκαρνανίας. Κατά την δευτέραν πολιορκίαν του Μεσολογγίου ήτο με την φρουράν κατά δε την έξοδον διεσώθη. (Έθν. Βιβλ., Τμήμα Χειρογράφων, κυτ. 33).

Νικόλαος Γιάγκος, εκ Καλαρρυτών. Έγεννήθη εις Καλαρρυτές όπου και έμπορεύετο. Υπήρξε εκ των πρωτεργατών της έξεγέρσεως του χωριού και κατά την μάχην της 7ης Ιουλίου 1821 κατά την άφιξιν του Ίσμαήλ έφονεύθη. Η γυναίκα και αι δύο θυγατέρες του ήχημαλωτίσθησαν υπό των Τούρκων. Όταν άργότερα άπελευθερώθησαν, ή μία των θυγατέρων υπαηδρεύθη και έπροικίσθη από το Κράτος. Η οικογένειά του άπώλεσε όλην την μεγάλην της περιουσίαν και περιήλθεν εις μεγάλην δυστυχίαν. Η γυναίκα του Σωάνα την 29ην Αύγουστου 1846 υπέβαλεν αίτησιν εις τον Βασιλέα ζητούσα μικρόν βοήθημα, μαζί με το κάτωθι πιστοποιητικόν:

Πιστοποιητικόν

Πιστοποιούμεν οί ύποφαινόμενοι ότι ή φέρουσα το παρόν Σωάνα είναι χήρα του μακαρίτου Νικολάου Γιάγκου μεγαλειπόρου Καλαρρυτιώτου χρηματίσαντος Έταιρικού και ως εκ τούτου φονευθέντος υπό των Τούρκων εις την πατρίδα του Καλαρρυτές κατά την άρχήν της έπαναστάσεως, ή δέ διαληφθεύσα σύζυγός του αιχημαλωτίσθησα υπό των Τούρκων μετά των τέκνων της μό-

λις μετά τινα καιρόν ἠλευθερώθη διὰ συνδρομῆς τῶν χριστιανῶν πρὸς τοὺς δύο πολίους κατεχρεώθη δι' ἑξαγορὰν ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων της ὡς ἀπωλέσασα ἄλλην τὴν λαμπρὰν τοῦ ἀνδρός της περιουσίαν κινήτην τε καὶ ἀκίνητον καὶ σήμερον δυστυχεῖ, ἔχουσα προσέτι εἰς ἄραρος της καὶ τὰς δύο θυγατέρας της Βασιλικὴν καὶ Ἑλένην αἱ ὁποῖαι μόνα ἐπέζησαν εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον ταύτην καταστροφῇ. Ταῦτα πάντα γνωρίζοντες οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος μας τὸ ὅποιον ἐκιδύομεν κατ' αἰτησίαν της ἵνα τῇ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἀθήναι τῇ 30 Ἰουνίου 1845

Ἰ. Ράγκος, Ἰ. Κωλέττης, Χρ. Χατζηπέτρου, Ἰ. Μακρυγιάννης, Γιάννη Κώστας, Λάμπρος Νάκος, Κίττος Τζαβέλλας, Ἰ. Ἄν.

Ἐπιкуроῦται τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν.

Ἀθήναι τῇ 31 Ἰουλίου 1845

Ἐντολῇ Δημάρχου Δημαρχεῶν Πάρεδρος

Τ.Σ. Σ. Βενιζέλος¹

Νικόλαος Γιαννιάκος ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Καλαρρυτῶν τὴν 6ην Ἰουλίου 1821, λαβὼν μέρος κατὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰσμαήλ. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα.

Χριστόδουλος Γκιούρτης ἐκ Καλαρρυτῶν, στρατιώτης. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων οἰκογενειῶν τοῦ χωριοῦ του, εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ὁποίου ἐπρωτοστάτησε μετ' ἄλλων συγχωριανῶν του. Ἐπειτα ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀργότερα τοῦ ἀνετέθη ἡ γραμματεία διανομῆς τροφίμων εἰς τὰ ἄτακτα σώματα τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1842 ἐκτελεῖ καθήκοντα δημοδιδασκάλου εἰς Κρεζᾶ Δυστίων. Τὴν 17 Ἀπριλίου 1846 υπέβαλε αἰτησίαν ἀναγνώρισεως τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκδουλεύσεων. Μαζὶ υπέβαλε καὶ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν, ἡ δὲ Ἐπιτροπὴ τὸν κατέταξεν εἰς τὸν πίνακα τῶν ἀγωνιστῶν. Φέρει αὐξοῦντα ἀριθμὸν 21537.

«Ἐνδεικτικόν

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι γνωρίζομεν τὸν Κύριον Χριστόδουλον Γκιούρτην ἐκ τῆς Ἠπειροῦ κωμοπόλεως δὲ Καλαρρυτῶν. Ὅτι εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων οἰκογενειῶν καὶ ὅτι εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα ἔχασε τὴν κατάστασίν του κινήτην καὶ ἀκίνητον καὶ ἔμεινε πάμπτωχος ὑστερημένος αὐτῆς. Εἶναι δὲ οἰκογενειάρχης καὶ ἐνδεὴς τὴν σήμερον. Καὶ ὡς

1. ΓΑΚ, Ἀρχεῖον Ὁθωνος, φάκ. 68 καὶ Κουτσαλέξη, ὁ.π., σελ. 39.

τοιούτος γνωστός εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν ἔνδειάν του καὶ τιμίαν του διαγωγὴν. Δίδεται κατ' αἵτησίν του τὸ παρὸν πρὸς χρῆσιν του καὶ ὑποφαινώμεθα.

Ἐν Ἀθήνησι τῇ 10 Νοεμβρίου 1842

Πρὸς τούτοις ἐχρημάτισε εἰς τὰ 1832 καὶ γραμματεὺς τῆς τροφοδοσίας καὶ διανομῆς τῶν ἰαλεύρων τῶν ἀτάκτων στρατευμάτων εἰς τὴν Ἀκαρνανία.

Ἰωάννης Κωλέττης

Χριστόδουλος Χατζηπέτρου

Γεώργιος Τουρτούρης

Γιάννη Κώστας

Ἰωάννης Εἰρημερίτης»

(Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., κυτ. 38)

Ἰωάννης Γοργόλης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως. Ταύτην ἐδοθήθησε πολυτικῶς καὶ στρατιωτικῶς. Διὰ τὴν συμμετοχὴν του αὐτὴν ἐτιμήθη μετὰ παράσημον τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος. (Ἐφημ. Κυβερν. 1836, Παράρτ. Πρακτ. Βουλῆς 1850).

Βασίλειος Δαθαρούκας, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ὑστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν κατέλαβε δημοσίαν θέσιν καὶ τὸ 1843 ὑπηρετῶν εἰς διοικητικὴν τοιαύτην τοῦ ἀπενεμήθη διὰ Βασ. Διατάγματος τὸ Σιδηροῦν Ἀριστεῖον. (Ἐφημ. Κυβερν. 1843, σελ. 178).

Δημήτριος Δαθαρούκας, Φιλικὸς ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυτὲς καὶ ἀπὸ μικρὸς ἐταξίδευσε εἰς τὸ Σάν Σεβέρο, ὅπου ἠσχολήθη μετὰ τὸ ἐμπόριον. Τὴν 1 Ἰουνίου 1819 ἦτο 43 ἐτῶν καὶ ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ὑπὸ τοῦ συγχωριανοῦ του Χριστοδοῦλου Πριναρῆ καὶ ἐνίσχυσε οἰκονομικῶς τὸν ἀγῶνα. (Ἰ. Φιλήμονος, Δοκίμιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως).

Νικόλαος Δαθαρούκας, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Νέος ἀκόμη ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἰδίως εἰς μάχας κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Ἀγρίνιον ὅπου εὐρίσκειται καὶ κατὰ τὸ 1865. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. Κ. Σπεροδήμου).

Νικόλαος Δαθαρούκας, Φιλικὸς, πατὴρ Καλαρρυτῆς. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυτὲς καὶ ἐταξίδευσε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπορευόμενος. Τὴν 15 Μαΐου 1819, ὅταν ἦτο 47 ἐτῶν, ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν εἰς τὸ Σάν Σεβέρο ὑπὸ τοῦ Χριστοδοῦλου Πριναρῆ καὶ ἐνίσχυσε τὴν ἐπανάστασιν διαφοροτρόπως. (Ἰ. Φιλήμονος, ἐνθ' ἄνωτ.).

Χριστόδουλος Κων. Δαδαρούκας ἐκ Καλαρρυτῶν. Ὑπαξιωματικὸς Α΄ τάξεως. Ἀριθμ. Μητρ. Ἀγωνιστῶν 5206. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τόνον κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὸ χωριὸν του ὅσον καὶ ὕστερα εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Μεσολόγγι ὀρυστικῶς.

Τὴν 10 Μαΐου 1846 ὑπέβαλε εἰς τὴν Νομαρχίαν Αἰτωλοακαρνανίας ἀναφορὰν μαζί με πιστοποιητικὸν τῶν ἐκδουλεύσεών του, ὅπως διαβιβάσθω εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Ἀθηνῶν πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του.

Μετὰ παράδον ἐτῶν ἐπανήλθε διὰ τῆς κάτωθι αἰτήσεώς του:

«Αἰτήσεις Χριστοδούλου Κων. Δαδαρούκα ἐκ Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου, κατοικοῦ Μεσολογγίου.

Περὶ ἀποζημιώσεως καὶ ἀπονομῆς τοῦ ἀνήκοντος αὐτῷ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ.

Πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ἀγωνιστῶν καὶ θυσιασάντων.

Διὰ τοῦ κ. Νομάρχου Αἰτωλοακαρνανίας.

Κατὰ τὴν 10ην Μαΐου 1846 ὁ ὑποφαινόμενος κατὰ τὸν 8ον ἀρθρον τοῦ ἀπὸ 18 Νοεμβρίου 1845 Βασιλ. Διατάγματος περὶ ἀμοιβῆς τῶν ἀγωνισαμένων καὶ θυσιασάντων ὑπέβαλλον αἰτήσεις περὶ ἀποζημιώσεως καὶ ἀμοιβῆς ἀπέναντι τῶν πρὸς τὴν πατρίδα θυσιῶν μου καὶ στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεών μου συναδευομένην μετ' ἐν πιστοποιητικὸν τῶν Κων Κων Ἰωάννου Κωλέττη προέδρου, Κίτζου Τζαβέλλα ὑποστρατήγου καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν Ζώη Πάνου καὶ Νικολάου Ζέρβα.

Ἐπειδὴ ἡ τότε διορισθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἴδεν ἐνήργησε ἐπὶ τῶν τότε αἰτήσεων καὶ τὸ ἀναφερόμενον πιστοποιητικὸν μετὰ τῶν ἐπισυνημιένων ἀναφορῶν μου ἐπιστράφησαν συμφώνως μετ' τὴν διαταγὴν τοῦ Σου Ὑπουργείου.

Διὰ ταῦτα ἐπιστρέφω τὰ ἀναφερόμενα ἔγγραφα εὐσεβῶς καθυποβάλλων ταῦτα ἐνώπιον τῆς Σεβαστῆς ταύτης Ἐπιτροπῆς.

Εὐελπὶς δὲ εἰς τὴν ἰδικαιοσύνην τῆς Σεβαστῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὑποστημειοῦται εὐσεβῶς.

Εὐπειθέστατος

Χριστόδουλος Κ. Δαδαρούκας

Ἡ Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν 141ην συνεδρίασίν της τὸν κατέταξε εἰς τὴν Α΄ τάξιν ὑπαξιωματικῶν. Ἀριθμ. Μητρώου 5206 καὶ 2113.

Πιστοποιητικὸν

Πιστοποιοῦμεν αἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ Χριστόδουλος Κωνστ. Δαδαρούκας ἐκ Καλαρρυτῶν ἄμα ὡς τῆς ἐλευθερίας σάλπιγγ' ἤχησεν κατετάγη ὑπὸ τὴν σημαίαν ταύτης. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπέμεινε τὰ ἰδεινὰ καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς

μερικῆς τοῦ πατρίδος Καλαρρῦται. Μετὰ δὲ ταῦτα συγκεντρωθέντος τοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πολέμου ἐν τῇ νῦν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἔδραξε τὰ ὅπλα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας ἔχων πάντοτε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἰσρατιωτῶν, ὑπέφερε δὲ καὶ τὰ δεινὰ τῶν δύο τοῦ Μεσολογγίου τρομερῶν πολιορκιῶν καὶ κατὰ τὴν λαμπρὰν τοῦ Μεσολογγίου ἐκείνην ἔξοδον ἠγωνίσθη μὲ γενναϊότητα καὶ καρπερίαν. Εἰς ἐνδειξιν ὅθεν δίδομεν τὸ παρὸν ἰδιὰ γὰ τῇ χρησιμείῳσῃ ὅπου δεῖ.

Ἰωάννης Κωλέττης

Κότζου Τζαδέλλας

Ἀθήναις τῇ 8 Φεβρουαρίου 1844

Ζῶης Πάνου

Καὶ ἐγὼ προσεμαρτυρῶ τὰ ὅπισθεν (ἀνωτέρω) καὶ προσθέτω ὅτι εἰς τὴν τοῦ Μεσολογγίου τρομερὰν πολιορκίαν ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου μὲ τὸν τοῦ πεντηκοντάρχου βαθμὸν ἀγωνιζόμενος εἰς τὰς διαφόρους ἀμυντικὰς μάχας πάντοτε μὲ γενναϊότητα καὶ πίστιν πρὸς τὴν πατρίδα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Μαΐου 1844

Νικ. Ζέρβας

(Ἐθν. Βιβλ., φακ. Χριστ. Δαδαρούκα)

Ἀθανάσιος Δαμίρης, ἐκ Καλαρρυτῶν Ἀξιωματικός, τάξις δ', Ἄρ. Μητρ. 457. Μὲ τὸν πατέρα του ἦσαν ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Καλαρρυτῶν τὸν Ἰούλιον 1821 καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς μάχας αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν. Ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία των ἦτο πολὺ σημαντικὴ καὶ ἡ ὁποία ἄλλη κατεστράφη καὶ ἄλλη διηρπάγη. Ἀκολούθως προσέφεραν ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ἰδίως πολιτικὰς, μέχρι τὸ 1828. Τὸ 1844 εὗρσκειται πένης εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ ὅπου ὑπέβαλε αἴτησιν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀναγνωρίσεως τῶν θυσιῶν τῶν ἀγωνιστῶν ἀπὸ 27 Μαρτίου 1845 μὲ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

«Πιστοποιοῦμεν ὅτι ὁ κ. Ἀθανάσιος Δαμίρης ἦτο ἐκ μιᾶς τῶν πρώτων εὐκαταστάτων οἰκογενειῶν τῶν Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου, ἔχων κτήματα καὶ περιουσίαν χρηματικὴν ὑπὲρ τὰς πριακίας χιλιάδας δραχμῶν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐστάθησαν ἐκ τῶν πρωταιτίων τῆς τότε γενομένης Ἐπαναστάσεως ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ὅτι ἀγωνισθέντες εἰς τὴν τότε γενομένην μάχην μετὰ μεγάλου ζήλου ἔπαθαν πολλὰ καὶ ἐστερήθησαν ὀλωσδιόλου τῆς περιουσίας των ὅτι ὁ εἰρημένος Ἀθανάσιος Δαμίρης ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας τώρα στερεῖται ὀλωσδιόλου τῶν ἀπολύτων ἀναγκαίων μέσων πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ του καὶ ὅτι ἦτον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος μέχρι τοῦ ἔτους χίλια ὀκτακόσια εἴκοσι ὀκτὼ 1828.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἀπριλίου 1844

Ἰωάννης Ράγκος

Ἰωάννης Κωλέττης

Ἐκτός τῆς ἀνωτέρω αἰτήσεως ὑπέβαλε καὶ ἄλλας δύο αἰτήσεις τὴν ἴδιαν ἡμέραν 10ην Μαΐου 1846, ὡς καὶ ἄλλην τὴν 17 Ἀπριλίου 1865. (Ἔθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. 43).

Ἰωάννης Δαμίρης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν πλέον εὐκαταστάτων οἰκογενειῶν τῶν Καλαρρυτῶν. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου 1821 καὶ τὴν διάρκειαν τῶν μαχῶν τῆς Πλάκας, Ἀγνάντων καὶ Σχωρετσιάνων, ὁ Δαμίρης μαζί με τὸν Ἀθανάσιον Σγοῦρον καὶ Δημήτριον Φεγγάρην καὶ ἄλλους ἐκρατεῖτο ὄμηρος τοῦ Χουρσίτ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἡ ἐκδιώξις τοῦ Τοπάλ Γαρδίκη ἀπὸ τὴν Πλάκαν τοὺς ἐφόβισε καὶ εὐρόντες εὐκαιρίαν τινὰ ἐδραπέτευσαν. Καθ' ὁδὸν εἰς τὸ χωριὸ Ντουβίστιανα συνήντησαν τὸν ὀπλαρχηγὸν Ἰωάν. Ράγκον καὶ τὸν ἔπεισαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς τοὺς Καλαρρυῖτας καὶ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ των. Ὅταν δὲ ἐφθασαν τὸ πρωτὶ τῆς 1ης Ἰουλίου 1821 ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τῶν Καλαρρυτῶν τρομοκρατηθεῖσα ἀπεκλείσθη εἰς τινὰ σπήτια τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν 5ην Ἰουλίου ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπομένην. Ἀμέσως ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰ δύο χωριά Καλαρρυῖτες καὶ Συρράκου, τὰ ὅποια τὴν ἐπομένην 7ην Ἰουλίου ἐπόμετο νὰ καταστραφοῦν ἀπὸ τὸν εἰσβάλλοντα στρατὸν τοῦ Ἰσμαήλ. Ὁ Δαμίρης μετὰ τὴν καταστροφὴν κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. (Ἔθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. 43 καὶ Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 17, σελ. 65)

Δῆμος Γεωργίου Δῆμος, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ τὸ τέλος του παρέμεινε εἰς τὸν στρατὸν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδ. Χατζηπέτρου

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832

Κατάλογος στρατιωτῶν

Δῆμος Γεωργίου Δῆμος, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμ., φάκ. 192)

Θωμᾶς Γεωργίου Δῆμος, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Φεύγων ἀπὸ τὸ χωριὸ του τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821 ἐνετάχθη εἰς διάφορα Σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Ἀργότερα κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Χριστόδουλον Χατζηπέτρου.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδούλου Χατζηπέτρου

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832

Κατάλογος στρατιωτῶν

— Θωμᾶς Γεωργίου Δῆμος, πατὴρ Καλαρρυῖτες, στρατιώτης».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμ., φάκ. 192)

Γεώργιος Δουρούτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβεν μέρος εἰς τὴν ἀμυναν τοῦ χωριοῦ του κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821 καὶ μετὰ τὴν καταστρο-

φήν τοῦ χωριοῦ κατέφυγε εἰς τὴν Ἀγκῶνα τῆς Ἰταλίας ὅπου ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον. Ἐκεῖ ἐνήργησε ἐράνους καὶ κάθε μῆνα περιέβαλλε τοὺς καταφεύγοντας ἐκεῖ χωριανούς καὶ ἄλλους Ἠπειρώτας. Εἰς καταστάσεις τὰς ὁποίας κατέθεσε εἰς τὸ ἱστορικὸν Μουσεῖον ὁ Σπύρος Λάμπρος φέρονται ἐγγεγραμμένοι καὶ οἱ κάτωθι:

Ἀγκῶνα 19 Νοεμβρίου 1824

Χριστόδουλος Μποχώμης φυγάς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀπὸ Καλαρρῦτες ἄτομα 4.

Ἐλένη χήρα Γκαζώνη ἀπὸ Καλαρρῦτες ἄτομα 2, εἰς μεγάλην δυστυχίαν.

Γεώργιος Μίχου ἀπὸ Καλαρρῦτες, ἄτομα 4 πολὺ δυστυχῆς.

Χριστόδουλος Ζαγόρης ἀπὸ Καλαρρῦτες ἄτομα 1.

Ἰωάννης Μπίτζης ἀπὸ Καλαρρῦτες, χωρὶς τὸ δεξί του χέρι, δυστυχῆς, ἄτομα 1.

Κωνσταντῖνος Μπαχώμης ἄτομα 4, ἀπὸ Καλαρρῦτες.

Κατὰ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1822 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνίσχυσε τὴν Ἐπανάστασιν οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς, προσέφερε δὲ καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπὸ τὴν Ἀγκῶνα πρὸς τὸν Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον καὶ ἀπὸ ἡμερομηνίαν 29 Αὐγούστου 1822 θεδαιώνεται ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸν ἀγῶνα. Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του μὲ τὸν Κ. Γεροστάθην φαίνεται ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον του ἰδιὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. (Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τόμ. 5, τεύχος III, σελ. 291, Κώστα Κρυστάλλη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 189 καὶ Ἱστορικὸν καὶ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον).

Ζιῶ γ γ ο ς, πατὴρ Καλαρρῦτες. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρῦτες καὶ ἐπρωτοστάτησε διὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του. Ἐπειτα κατῆλθεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν ὅπου συνέχισε νὰ προσφέρῃ στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας. Ἀγνωστον τὸ μικρὸν του ὄνομα. (Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 17, σελ. 67).

Γεωργάκης Θωμάς, πατὴρ Καλαρρῦτες. Ἦτο ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωριοῦ του καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τοῦ Πρεμέτη. Μὲ τὴν εἴσοδον τῶν Τουρκαλθανῶν εἰς τὸ χωριό του τὴν 7ην Ἰουλίου 1821 συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ πασᾶ εἰς τὰ Ἰωάννινα μετὰ τινὰς ἡμέρας. (Ν. Ἑλληνομνήμων, ἐνθ. ἄνωτ., τόμ. 17, σελ. 65).

Κώστας Ἰωάννου, πένταρχος ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐκδίωξιν τῆς φρουρᾶς τοῦ Πρεμέτη ἐκ τῶν Καλαρρυτῶν καὶ ἔπειτα κατὰ τῶν Τουρκαλθανῶν τὴν 7ην Ἰουλίου 1821. Ἀκολούθως κατετάγη εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1830 εὐρίσκεται εἰς Αἴγιαν καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Δημογεροντίας τῶν Ἠπειρωτῶν. Τὸ πρακτικὸν ὑπογράφει ὡς Κώστας

Ἰωάννου Καλαρρυτιώτης. Διαρκούντος τοῦ ἀγῶνος κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου παρέμεινε εἰς τὸν στρατόν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832

Κατάλογος στρατιωτῶν Σώματος

— Κώστας Ἰωάννου, πατρὶς Καλαρρῦται, θαθιμὸς Πένταρχος»

(ΓΑΚ, Γεν. Γραμ., φάκ. 242, ἐσωτ. 3ος, Στρατ. Γραμ., φάκ. 192, 193).

Νικόλαος Ἰωάννου, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτιῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρῦτες. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν ἐυσῆλθεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, λαθῶν μέρος εἰς πλείστας μάχας. Κατὰ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινε εἰς τὸν στρατόν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832

Κατάλογος στρατιωτῶν

Νικόλαος Ἰωάννου, πατρὶς Καλαρρῦται, στρατιώτης ἀποσπασμένος εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Ἰωάν. Κωλέττη». (ΓΑΚ, Στρατ. Γραμ., φάκ. 192).

Ἀπόστολος Καλαρρυτιώτης, πατρὶς Καλαρρῦτες, στρατιώτης. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του καὶ τὴν ἐκεῖ μάχην, ἐνετάχθη εἰς τὰ ἄτακτα σώματα τῆς Ἀκαρνανίας ὅπου μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος ὑπηρετεῖ. Τὴν 1ην Ἰουνίου 1824 εὐρίσκεται νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὸ Ναύπλιον ὡς στρατιώτης ὑπὸ τὸν Στάθην Κατσικογιάννην ὑπ' αὐξ. ἀριθμ. δυνάμειως 45, πατρύδα τὰς Καλαρρῦτας. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ τὴν 14 Αὐγούστου ὅταν ἔγινε ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ στρατοῦ. Καὶ τὸν ἐπόμενον χρόνον ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν ἴδιον ὀπλαρχηγόν.

«Κατάλογος στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Στάθην Κατσικογιάννη. Αὐξ. Ἀριθ. Ἀπόστολος Καλαρρυτιώτης στρατιώτης, πατρὶς Καλαρρῦτες, Μέγαρο 4 Μαρτίου 1825». (ΓΑΚ, Ὑπουργ. Πολ., φάκ. 60. Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. Κατσικογιάννη).

Δημήτριος Καλαρρῦτης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτιῶν. Πῆρε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1822 εἶναι σύνδεσμος τοῦ Μαυροκορδάτου. Τὸν ἀναφέρει ὁ Μαυροκορδάτος εἰς γράμμα του πρὸς τὸν Γ. Λέλην τῆς 26 Ἰουνίου 1822 ὅτι ὁ Καλαρρῦτης ἔφερε τὴν εἶδησιν περὶ τῆς ἀφίξεως ὀπλῶν ἀπὸ Λιθόρνον. Ὁ Μαυροκορδάτος τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εὐρίσκετο εἰς Λαγκάδαν Βάλτου. (Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. 5, τεύχ. II, σελ. 120).

Κώστας Καλαρρῦτης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτιῶν. Ἐγεννήθη τὸ 1876 εἰς Καλαρρῦτες καὶ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1821 λαμβάνει μέρος εἰς

τὴν Ἐπανάστασιν. Τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς Ἑκατοπαρχίας καὶ τὸν Μάιον τοῦ 1829 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Μεγίδι τοῦ Μακρυνόρου ὑπὸ τὸν ἐκ Γότιστας Γιάννη Κώστα, εἰς τὸν κατάλογον τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου φέρει αὐξ. ἀριθ. 3, ἐτῶν 44, πατρίδα ἴδὲ τὰς Καλαρρυῖτες. (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 45).

Τάσος Καλαρρυῖτης στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821. Τὸ 1824 ὑπηρετεῖ ὡς στρατιώτης εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Βάσιου Μαυροβουνιώτη εἰς τὴν περιοχὴν Κορίνθου. (ΓΑΚ, Ὑπουργ. Πολ., φάκ. 36).

Χρῆστος Καλαρρυτιώτης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατέρχεται εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα οἰκογενειακῶς καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Τὸν Ἰούλιον 1822 μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Πέτα μαζί με τὸν υἱὸν τοῦ Γιάννην εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βάλτου. (Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. 5, τευχ. II, σελ. 147).

Ἀναστάσιος Ζ. Καραμπίνης, Φιλικός, πατὴρ Καλαρρυῖτες. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες. Νέος ἀκόμη ἐταξίδευσεν εἰς Βουκουρέστι ὅπου ἠσχολήθη μετὰ τὸ ἔμπόριον. Ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ὑπὸ τοῦ Χ. Κώστα τὸ 1818 καὶ ὡς πρώτην προσφορὰν διὰ τὸν ἀγῶνα προσέφερε 30 φλωριά. (ΓΑΚ, τόμος 15δ, σελ. 1002).

Νικόλαος Κόγιας, πατὴρ Καλαρρυῖτες. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὸ 1830 ὑπηρετεῖ ἀκόμη ὡς στρατιώτης.

«Διοικητικὸς Κλάδος Ἐκτελεστικῆς δυνάμεως
τοῦ Τμήματος Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Αὐξ. Ἀριθ. 101 Νικόλαος Κόγιας πατὴρ Καλαρρυῖτες.

Οἱ Ἀξιωματικοὶ

Κώστας Μασκλαδάνης, Δημ. Χατζόπουλος

Σάμος 25 Ἰουνίου 1830»

(ΓΑΚ, Ὑπουργ. Στρατ., φάκ. 19).

Γιάννης Κοδράτος, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατήλθεν εἰς τὴν Ἀικαρνανίαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας. Τὸν Ὀκτώβριον εὐρίσκεται εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τὴν ἄδειαν γὰρ συγκροτήσῃ σῶμα στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του. (ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φάκ. 32).

Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Κοντάζης ἐκ Καλαρρυτῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας εἰς τὸν ὁποῖον ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβον μέρος οἱ ἀνωτέρω ἀδελφοὶ Κοντάζη, ὑπέβαλον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὴν κάτωθι αἰτήσιν πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν θυσιῶν των.

Ἀθήναι 5η Ἰανουαρίου 1844

Πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Αἴτησις τῶν ἐκ Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Κοντάζη.

Ὅτι ἡ πατρίς μας Καλαρρῦτες ἀπετεφρώθησαν ἐπὶ ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ, ὅτι οἱ εὐσεβῶς ὑποφαινόμενοι ἐχάσαμεν πᾶν ὅτι εἶχομεν, ὅτι ἠγωνίσθημεν ἀμφότεροι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ὅτι ὁ πατήρ μας ἐφονεύθη ἐν Μεσολογγίῳ ταῦτα εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσι. Διὰ τὰς τοιαύτας πρὸς τὴν πατρίδα τοσαύτας θυσίας καὶ ἐκδουλεύσεις μας ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὴν Σὴν Κυβέρνησιν ἀπ' οὗ κατὰ τὸ 1840 ὑπεβάλλαμεν τὰ ἀναγκαῖα ἐνδεικτικὰ μας νὰ χορηγηθῆ εἰς ἕκαστον ἡμῶν ἢ μόνῃ ἰθνηκῇ ἀνταμοιβῇ τὸ χάλκινον ἀριστεῖον τοῦ ἀγῶνος ἀλλὰ μέχρι ἰσήμερον ἰδὲν ἐλάβομεν καὶ τοῦτο ὡς ἀνταμοιβῇ. Ὅθεν καθυποβάλλοντες καὶ νέα ἀποδεικτικὰ τῶν ἐκδουλεύσεών μας καὶ τῶν θυσιῶν, παρακαλοῦμεν εὐσεβῶς τὴν Σὴν ταύτην Γραμματείαν ὅπως εὐαρεστηθῆ καὶ ἰεγκρίνη τὴν ἀπονομὴν αὐτῶν εἰς ἕκαστον ἀμφοτέρων ἡμῶν. Εὐέλπιδες εἰς τὸ ἴδικαίον μας ὑποσημειούμεθα μὲ τὸ βαθὺ σέβας.

Εὐπειθέστατοι Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Κοντάζης ἐκ Καλαρρυτῶν.

(ΓΑΚ, Ἀριστεία φάκ. 225).

Κώστας Κωτσαμάνης, στρατιώτης, πατρίς Καλαρρῦτες. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρῦτες καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπ' ἀρχῆς. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν χιλιαρχιῶν κατετάγη εἰς αὐτὰς καὶ παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χρυστοδοῦλου Χατζηπέτρου

Κατάλογος στρατιωτῶν Σώματος

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832

— Κώστας Κωτσαμάνης στρατιώτης, πατρίς Καλαρρῦτες»

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Μῆτρος Κώστας, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρῦτες κατὰ τὸ ἔτος 1805 καὶ ἠκολούθησε τὰ ἐπαναστατικὰ Σώματα τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν περίοδον 1828—1829 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Μακρυνόρος Βάλτου.

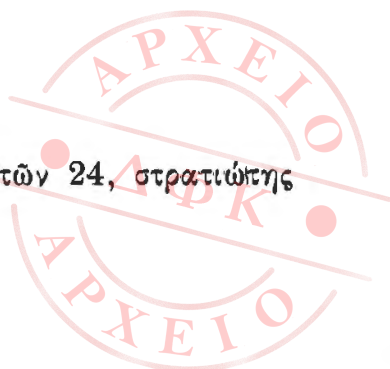
«Σῶμα Ἀρχιστρατήγου

Πεντηκονταρχία Γιάννη Κώστα

Κατάλογος Στρατιωτῶν

— Μῆτρος Κώστας, πατρίς Καλαρρῦτες, ἐτῶν 24, στρατιώτης
Μενίδι 1 Μαΐου 1829»

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 45).

Νάσιος Κώστας, στρατιώτης, πατρίς Καλαρρύτες. Έγεννήθη τὸ 1800 εἰς τὸ χωριὸ Καλαρρύτες καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ κατετάγη εἰς διάφορα Σώματα τῶν Σουλιωτῶν Ὀπλαρχηγῶν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1829 ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Ἐκατόνταρχον Πᾶνον Κωνσταντίνου τοῦ Σώματος Διαμάντη Ζέρβα εἰς τὴν περιοχὴν Μακρυνόρους. Εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ἐκατονταρχίας φέρει αὐτ. ἀριθ. 51, ἡλικίαν 30 ἐτῶν καὶ πατρίδα τοὺς Καλαρρύτες. (ΓΑΚ, Πεν. Φροντ., φάκ. 44).

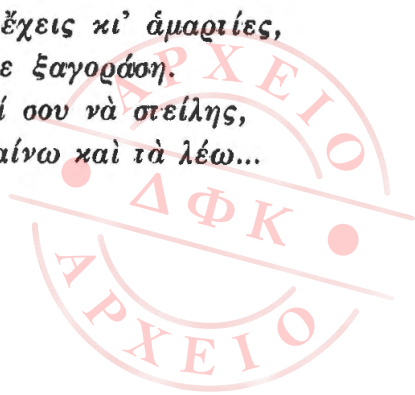
Ἀθανάσιος Λάμπρου ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, διασωθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ χωριοῦ του, ἔλαβε μέρος ἀκολούθως εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἐπομένου Ἰωάννου Λάμπρου. (Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. ΙΖ', σελ. 67).

Ἰωάννης Λάμπρου, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρύτες τὸ 1791 ἢ 1792 καὶ ἦτο ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωριοῦ του. Ἐπρωτοστάτησε εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τὴν 1ην Ἰουλίου 1821 εἰς τὰ πέντε σπίτια τῶν Καλαρρυτῶν. Ὅταν τὴν 7ην Ἰουλίου εἰσέβαλον εἰς τὸ χωριὸν του τὰ ἰσρατεύματα τοῦ Ἰσμαήλ Πλέσια, ὁ Λάμπρου συνελήφθη ἀχμάλωτος κατὰ τὴν γενομένην μάχην καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπηγχονίσθη μαζί με ἄλλους χωριανούς του εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἦτο πάππος τοῦ Σπυρ. Λάμπρου, καθηγητοῦ καὶ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸν τοιοῦτον τραγικὸν θάνατον τοῦ προύχοντος Ἰωάννου Λάμπρου ἐθρήνησεν ἡ Ἰδημῶδης μοῦσα τῆς Πίνδου διὰ τοῦ ἐξῆς μοιρολογίου:

Στοὺς Καλαρύταις τὰ θουνὰ σκῶνονται μοιρολόγια,
Κι' ἐκεῖ σιμὰ σιὰ Γιάννινα μεγάλα ξόδια ἀκούω.
Ὅτιζάκι τῶν Καλαρρυτῶν, πραγμαπειτὴν μέγαν,
Τὸν Γιάννη Λάμπρο ξακουσιόν, τὸν τρανοξακουσμένον,
Σιὰ Γιάννινα σιὴ φυλακὴ τὸν ἔχουνε ρεέμι,
Κι' ἀποφασίσαν τὰ σκυλιὰ τὸν δόλιο νὰ κρεμάσουν.
Ἐνα πουλί, σὰν εἶ ἀκουσεν, ἐπέταξε κι' ἐπῆγε
Σιὰ κάγκελα τῆς φυλακῆς καὶ εἴδωσε χαμπέρι.
Πουλί πειτούμενο ἦτανε κι' ἀνθρώπινα λαλοῦσε:
— Γιάννο μ' ἂν ἔχεις κρίμα, ἂν ἔχεις κι' ἁμαρτίες,
Γιὰ κράξε τὸν πνευματικὸ γιὰ νὰ σε ξαγοράσῃ.
Κι' ἂν ἔχεις καὶ μηνύματα σὸ καϊρὶ σου νὰ στείλῃς,
Πές τα μου ἐμένα, Γιάννο μου, παγαίνω καὶ τὰ λέω...

(Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 17, σελ. 65).

Γούλας Μάμαλης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Πῆρε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν μαζί με τὸν ἀδελφόν του Χρῆστον καὶ ἐπολέμησε εἰς τὰς μάχας ἰδιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Σουλίου. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Δυστόμου. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Στέργιου Μάμαλη).

Στέργιος Χρῆστου Μάμαλης, ἐκ Καλαρρυτῶν στρατιώτης. Πῆρε μέρος ὡς στρατιώτης εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Κατὰ τὸ 1865 ὑπέβαλε αἴτησιν πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Σχετικῶς γράφει:

«Ὁ ὑποφαινόμενος Στέργιος Χρ. Μάμαλης ἐκ Καλαρρυτῶν Ἠπείρου καὶ ἀποκαταστημένος ἤδη πρὸ πολλοῦ χρόνου εἰς Ἐλευσίνα, ὑπηρέτησα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸν ἀγῶνα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἰδιαφύρων ὀπλαρχηγῶν καὶ τοῦ ἀειμνήστου Καραϊσκάκη, παρευρεθῆς καὶ εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους μάχας καθ' ἃς ἐφονεύθη καὶ ὁ πατήρ μου Χρῆστος καὶ ὁ θεῖος μου Γούλας. Ζητῶ νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ ὑπηρεσίαι, νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς ἐμὲ βαθμὸς στρατιωτικὸς καὶ ἀνάλογος ἀποζημιώσις. Στέργιος Μάμαλης». Μετὰ τὴν αἴτησιν του ὑπέβαλε καὶ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

Πιστοποιητικόν

«Πιστοποιῶ ἐν γνώσει τῶν συνεπειῶν τοῦ νόμου ὅτι ὁ Στέργιος Μάμαλης ἀπὸ Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου ἐπολέμησε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν εἰς τὴν Ἐλευσίνα, Χαϊδάρη, Καματερό, Πειραιᾶ, δείξας ἀξίεπαινον τόλμην καὶ γενναϊότητα ὡς ἄριστος καὶ ἐμπειροπόλεμος στρατιώτης καὶ ἐπειδείξας ἐξαιρετικὸν διαγωγὴν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 26 Δεκεμβρίου 1861

Σπύρος Μήλιος»

(Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Στ. Μάμαλη).

Χρῆστος Μάμαλης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὑπὸ Σουλιώτας ὀπλαρχηγούς. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Δυστόμου. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Στ. Μάμαλη).

Κωνσταντῖνος Μπαρκάτης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Παρευρέθη εἰς πολλὰς μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως ὡς ὑπαξιωματικὸς. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀναγνώρισεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ἀγωνιστῶν κατέταξεν αὐτὸν εἰς τὴν Β' τάξιν ὑπαξιωματικῶν κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 66 τοῦ 1865 συνεδριάσιν της. Φέρει ἀριθμ. Μητρώου ὑπαξιωματικῶν 2113. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων.).

Μητρος Μπασιδέκης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Μετὰ ὀμάδα συμπατριωτῶν του ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Τὸν Αὐγούστου 1825 εὐρίσκειται εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ γράμμα τοῦ Κωλέττη τοῦ συνιστᾶ νὰ προ-

σκολληθῆ εἰς τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον. (Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. 5, τεύχ. II).

Νικόλαος Μπασιδέκης, ἐκ Καλαρρυτῶν, Ἀξιωματικὸς τάξις 7ῆ Ἀρ. Μητρ. 471. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν Καλαρρυτῶν τὸν Ἰούλιον 1821. Ἐπειτα διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, Χριστόδουλον Χατζηπέτρου, Γιάννη Κώστα ἀπὸ τὴν Γότυσταν κ.λπ. Λόγω τῆς ἰδράσεώς του ἐξελίχθη εἰς ἀξιωματικόν. Τὴν 16 Ἰουνίου 1865 γράφει εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκδουλεύσεων διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἰθνηκῶν ὑπηρεσιῶν του: «Δὲν ἔχω μόνον ἐκδουλεύσεις, ἀλλὰ εἶμαι καὶ ἀπὸ Καλαρρυῖτες τῆς πατρίδος τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Κωλέττη καὶ τὸ χωρὶον μου κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἰσήμερον στενάζει εἰς τὴν μεγαλυτέραν φτώχειαν».

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ἀγῶνος ἐξέδωσαν περὶ αὐτοῦ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

Ἀπόδειξις

Ὅτι ὁ κ. Νικόλαος Μπασιδέκης ἀπὸ Καλαρρυτῆν τῆς Ἠπείρου τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως κατὰ τὸ 1821 ἔτος ὅτε καὶ ἡ κωμόπολις αὕτη ἔδραζε τὰ ὄπλα ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους καὶ αὐτὸς συμμέθεξεν καταστραφεῖσα ἐπομένως ἡ κωμόπολις ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως ἔχασε λοιπὸν καὶ οὗτος ἄχι μόνον ἐκίνητον καὶ τὴν κινητὴν περιουσίαν του ἀλλὰ εἰς πῆν οἰκτρὰν ταύτην περίστασιν καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματός του τῷ ἔθυσιάσθησαν συνταλαιπωρηθεῖς δὲ ἔκτιστε μὲ τὸν ἰσυναγωνιζόμενον λαόν ἐπιφέρουσι εἰς θάρος οἰκογενείας λουμοκτονεῖ ὡς ἐκ τούτου καὶ ἰσήμερον καὶ τῷ ἀπαιτεῖται πᾶσα τῆς πατρίδος περιθαλψις. Ἐνεκα τῆς πληρεστάτης ταύτης ἀληθείας τῷ ἀφίνεται τὸ ἐνυπόγραφον τοῦτο, κατ' αἴτησίν του ἵνα χρησιμεύσῃ ὅε ὅπου δεῖ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 20 Μαΐου 1844

Γεώργιος Τουρτούρης, Ἰωάννης Ἀναστ. Σωμάκης, Ἰωάν. Κωλέττης, Ἀρτέμιος Ν. Μίχος, Χριστόδουλος Χατζηπέτρου, Γιάννης Κώστας, Κωνσταντῖνος Σγοῦρος.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκδουλεύσεως τῶν ἀγωνιστῶν κατὰ τὸ 1865 τοὺς κατέταξεν εἰς τὴν 7ῆν τάξιν Ἀξιωματικῶν ὑπ' αὐξ. ἀριθμ. 471. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., κυτ. 137).

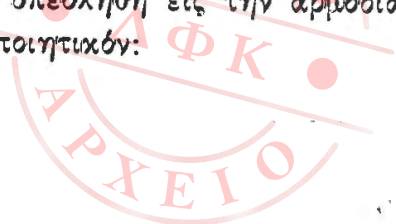
Γεώργιος Διαμαντῆς Μπάφας, Φιλικὸς ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες καὶ ἐταξίδευσε εἰς Ζάκυνθον ἔνθα ἐμπορεύετο. Τὴν 15 Ἰανουαρίου 1819 ὅταν ἦτο 30 ἐτῶν ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ πνευματικοῦ Ἀνθίμου Ἀργυροπούλου ἐκ Θεοδωριάνων Ἄρτης. Ἐκτιστε ἐβοήθησε τὴν Ἐπανάστασιν οἰκονομικῶς καὶ διὰ παντὸς τρόπου. (Ἰ. Φιλήμονος, ἐνθ' ἄνωτ.).

Διαμαντής Μπάφας, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες. Ἠσχολεῖτο μὲ τὴν τορνευτικὴν τέχνην. Ἐταξίδευσεν εἰς Ζάκυνθον ὅπου ἐμυθήθη εἰς τὸ μυστικὸν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ὅπως καὶ ὁ υἱὸς του. Ὄταν ἐξεργράγη τὴν Ἐπανάστασιν ἐνύσχυσε τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἐράνους. Ὁ προηγούμενος Γεώργιος εἶναι υἱὸς του. (Κων. Κρυστάλλη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 190).

Κωνσταντῖνος Ἰωάν. Μπαχώμης, Ἰατρός, πατὴρ Καλαρρυῖτες. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην Ἰατρικὴν καὶ Φυσικοχημείαν. Διετέλεσεν ἰατρός εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1821 εὕρισκόμενος εἰς τὸ χωριὸν του συνετέλεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐξέγερσιν καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν πρόσφυξ ἔφθασεν τὴν 25 Ἰουλίου 1821 εἰς Μεσολόγγι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασεν εἰς τὴν Ζάκυνθον ὅπου ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς. Ἐδοθήθησεν οἰκονομικῶς τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Αἰτωλίας ὡς καὶ τοὺς καταφεύγοντας ἐκεῖ πρόσφυγας τοῦ χωριοῦ του. Ἀπέθανεν τὴν 28 Δεκεμβρίου 1855. (Ντίνου Κονάμου, Ἠπειρώτες στὴ Ζάκυνθο, Ἰωάννινα 1964, σελ. 55).

Νικόλαος Μπελιμέζης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Πρόκριτος τοῦ χωριοῦ του καὶ μέλος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὴν 1ην Ἰουλίου 1821 ἤ φρουρὰ τῶν Καλαρρυτῶν ἀπὸ 60 Τούρκους ἀποτελουμένη ἠναγκάσθη νὰ ἐγκλεισθῆ εἰς πέντε σπιτία τοῦ χωριοῦ. Ὁ ἀποκλεισμός αὐτὸς διήρκησεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ὅποτε τὴν 5ην Ἰουλίου, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Πέμπτην, οἱ Τούρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσουν καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ χωριό. Ὁ Μπελιμέζης διεπραγματεύθη τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἀποχώρησιν τῶν, μάλιστα δὲ προσεφέρθη ὁ ἴδιος νὰ συνοδεύσῃ τὴν τουργικὴν φρουρὰν πέραν τῶν ὄριων τοῦ χωριοῦ του. Ὄταν οἱ Τούρκοι ἐνυσχυμένοι μὲ μεγάλας δυνάμεις τοῦ Ἰσμαήλ ἐπέστρεψαν εἰς Καλαρρυῖτες καὶ κατέστρεψαν αὐτάς, ὁ Μπελιμέζης ἠγωνίσθη κατ' αὐτῶν καὶ ἔπειτα κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. (Νέος Ἑλληνομνημῶν, ἐνθ' ἀνωτ.).

Κώστας Μπερκάτζης ἢ Μπερκοῦτζης ἐκ Καλαρρυτῶν, ὑπαξιωματικός, πάξις Β'. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες καὶ ὑπηρέτησεν τὴν πατρίδα στρατιωτικῶς, μετὰ δὲ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος καὶ πολιτικῶς. Κατήγετο ἀπὸ σημαίνουσαν οἰκογένειαν τῶν Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκεμβριον 1822, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν ἔκστρατείαν τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ τὸ 1825 εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μάχας κατὰ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν, Βόνιτσαν κ.λπ. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος κατέλαβε διαφόρους πολιτικὰς θέσεις. Περὶ τῆς δράσεώς του ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἀρμοδίαν τῶν Ἐκδουλεύσεων Ἐπιτροπὴν τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

Πιστοποιητικόν

«Πιστοποιούμεν οί υπογεγραμμένοι ότι ό έκ Καλαρρυτών τής Ἡπείρου Κωνσταντίνος Μπερκάτζης ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς διαλύσεως τῶν στρατευμάτων ὑπηρέτησε τήν πατρίδα ἰσρατιωτικῶς παρευρεθείς, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἰς τήν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ Ὀμὲρ πασα, εἰς τήν ἐκστρατείαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, εἰς τήν πολιορκίαν τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Βονίτσης καὶ λουπά. Μετὰ τήν ἀνωτέρω διάλυσιν πῶν στρατευμάτων ὑπηρέτησε τήν πατρίδα πολιτικῶς εἰς διαφόρους θέσεις. Καθ' ἕλον δὲ αὐτὸ τὸ διάστημα ἔδειξεν ἔχι δλίγον ζῆλον καὶ προθυμίαν ὑπακούων εἰς τοὺς ἀνωτέρους του καὶ διαγωγὴν ἀμεμπτον καὶ ἀνεπίληπτον.

Ἀθήναι τῆ 1 Ὀκτωβρίου 1844».

Γεώργιος Τουρτούρης, Ἰωάννης Κώνστας, Κώστας Μπότζαρης, Δῆμος Τζέλιος, Ἰωάννης Στράτος Συνταγματάρχης. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος ἦτο ἐπικεφαλῆς ἀρκετῶν συγχωριανῶν του. Κατὰ τὸ 1865 ἡ χήρα σύζυγός του Ἀναστασία ὑπέβαλε ἐξ Ἀθηνῶν τήν ἀπὸ 2 Ἰουλίου 1865 αἴτησιν πρὸς ἀναγκώρυσιν πῶν ἐκδουλεύσεων πρὸς τήν πατρίδα τοῦ ἀποθανόντος συζύγου τῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ δι' ἀποφάσεώς τῆς κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος κατέταξε τὸν Κων. Μπερκάτζην εἰς τήν Β' τάξιν ὑπαξιωματικῶν. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. Μπερκάτζη).

Ἀντώνιος Μπότζιος ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τήν ἐξεργεσίαν τοῦ χωριοῦ του καὶ μετὰ τήν καταστροφὴν του ἀνεχώρησε δι' Ἰταλίαν. Ἀπὸ τήν Μεσσήνην τῆς Ἰταλίας ὅπου ἐγκατεστάθη ἐμπορευόμενος ἐνίσχυσε σημαντικῶς τήν Ἐπανάστασιν διὰ τῆς συμμετοχῆς του εἰς ἐράνους διὰ τήν ἀποστολὴν τροφίμων καὶ πολεμοφοδίων εἰς τήν Ἑλλάδα. (ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φάκ. 239 καὶ 249 ὑποφ. 2).

Κωνσταντίνος Μπότζιος, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς πρώτας μάχας κατὰ τῶν Τούρκων ὅταν οἱ τελευταῖοι εἰσέβαλον εἰς τὸ χωριὸν του τὸν Ἰούλιον 1821. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησε διὰ τήν Μεσσήνην τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ ὅπου ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Ναύπλιον τὸν Μάιον 1830 μὲ γράμματα πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀπὸ τὸν Ἀντωνιον Μπότζιον, ἵνα τὸν διορίσῃ εἰς τινὰ θέσιν τῶν Ὑπουργείων. Γράφει ὅτι προσκατεῦει τήν μητέρα του, τέσσαρα τέκνα του καὶ δύο ἀδελφοῦς. (ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φάκ. 239 καὶ 247 ἔσωτ. 2ος).

Χρῆστος Μπούντας, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβε μέρος εἰς τήν Ἐπανάστασιν καὶ ἐπολέμησε εἰς πολλάς μάχας αὐτῆς. Ὑπηρετῶν ὡς στρατιώτης μὲ τήν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου ἐφονεύθη κατὰ τήν ἔξοδον (1826). Εἰς τήν χήραν σύζυγόν του Δημήτρω ἀπενειμήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 136 τῆς

11 Ἰανουαρίου 1844 ἀποφάσεως τῆς Διοικήσεως σύνταξις ἐκ δραχμῶν 12. (Παράρτημα Πρακτικῶν Βουλῆς 1850).

Ἀθανάσιος Μπεσίρης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν στρατόν. Κατὰ τὴν περίοδον 1832—1833 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Κέντρον Ἐφοδισμοῦ Βονίτσας Ἐηρομέρου ὑπὸ τὸν ἐπιστάτην Μιχαὴλ Καλπάκην ἐξ Ἄρτης. Ὁ τελευταῖος τὴν 25 Ἀπριλίου 1833 ὑποβάλλει εἰς τὴν Διοίκησιν Ναυπλίου πίνακα τῶν ὑπηρετούντων ἐκεῖ στρατιωτῶν καὶ ζητεῖ ἀποστολὴν χρημάτων διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν μισθῶν των. (ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 191).

Ἀπόστολος Ν. Παπαγεωργίου, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη τὸ 1792 εἰς Καλαρρυῖτες. Ὄταν τὴν 1ην Ἰουλίου 1821, ἡμέραν Σάββατον, ἔφθασεν εἰς τὸ χωριό του ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Βάλτου Ἰωάννης Ράγκος ὀδηγούμενος ἀπὸ τοὺς ὀραπετεύσαντας συγχωριανούς του, ὁμήρους τοῦ Χουρσίτ, αὐτὸς μαζί με ἄλλους συγχωριανούς του ἐνόπλους ὠχυρώθησαν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον Καλαρρυτῶν, ἀπὸ ὅπου ἐπολέμησαν τὴν ἐξ 60 ἀνδρῶν τουρκικὴν φρουρὰν τοῦ χωριοῦ των καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ κλεισθῆ εἰς πέντε σπύτια. Ἡ ἰσμπλοκὴ ἰδιήρκτησε ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ἀπὸ τὸ Σάββατον μέχρι τῆς Τετάρτης, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν 4 Τούρκοι. Τὴν 5ην Ἰουλίου οἱ Τούρκοι ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν καὶ ἐζήτησαν νὰ διαπραγματευθοῦν τὴν ἀσφαλῆ ἀναχώρησιν των καὶ τὴν πρωτὰν τῆς 6ης Ἰουλίου συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς Νικόλαον Μπελιμέζην, Παπαγεωργὴν Σγουρον, Ἰωάννην Στρογγάρην καὶ Τζάγκουραν ἀνεχώρησαν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς φρουρᾶς κηρύσσεται πλέον ἐπισήμως ἡ ἐπανάστασις τῶν Καλαρρυτῶν. Τὴν ἐπομένην κατέφθασαν ἰσχυραὶ δυνάμεις τοῦ Ἰσμαὴλ καὶ μετὰ ἐπακολουθήσαν μάχην ἐπὶ ἧλθεν ἡ καταστροφὴ τοῦ χωριοῦ του. Ἐκτοτε πρόσφυξ κατέφυγεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ 1865 εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν ἀνεψιόν του Παῦλον Ι. Λάμπρου (πατέρα τοῦ Σπ. Λάμπρου) ἐξιστορεῖ τὰ γεγονότα τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ χωριοῦ του. Ἡ ἐπιστολὴ του δημοσιεύεται εἰς προηγούμενας σελίδας. (Ν. Ἑλληνομνημῶν, ἐνθ' ἄνωτ.).

Δημήτριος Παπαγεωργίου, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς τοὺς Καλαρρυῖτες καὶ ἦτο ἀριστοτέχνης εἰς τὴν σφυρηλασίαν. Αὐτοῦ ἕκαστος κτύπος τοῦ σφυρίου ἐπτόχιζε ἐν φλουρί ἔταν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ τὸν ἀέρα τῶν ἀργυρῶν ὀθίσκων. Ἀνάλογες ἐργασίες τοῦ ἀνέθετε κατ' ἀποκλειστικότητα ὁ Ἄλῃ Πασᾶς. Ἐργαζόμενος εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐμυήθη εἰς τὸν μυστικὸν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ ἔκτοτε συνέδραμε τὴν Ἐπανάστασιν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατήλθεν εἰς τὴν Νότιαν Ἑλλάδα. (Κ. Κρυστάλλη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 190 κ. ἐπ.).

Γεώργιος Ἰωάν. Παπαστεφάνου, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεν-

νήθη εις Καλαρρύτες και ἐπηγγέλειτο τὸν χρυσοχόον. Μὲ τὰς πρώτας συγκρούσεις ποὺ ἔγιναν μὲ τοὺς Τούρκους εἰς τὴν πατρίδα του ἀνεχώρησεν οἰκογενειακῶς διὰ Ζάκυνθον, ἀπ' ὅπου ἐβοήθησε τὴν Ἐπανάστασιν λαμβάνων μέρος εἰς τοὺς ἑράνους ἰδιὰ τὴν ἀποστολὴν πολεμοφαδίων εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους. (Ντ. Κονόμου, Ἡπειρώτες στὴ Ζάκυνθο, σελ. 17 καὶ 56).

Γιάννης Παράσχος, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωριοῦ καὶ τῶν πρωπεργατῶν τῆς ἐξεγέρσεως τὸν Ἰούλιον 1821. Κατήλθεν εἰς τὴν Ἀικαρνανίαν, ὅπου ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. (Ν. Ἑλληνομνήμων, τ. 17, σελ. 68).

Δημήτριος Πρινάρης, Φιλικός, πατὴρ Καλαρρυτῆς. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρύτες καὶ μικρὸς ἀκόμη, ἐταξίδευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον. Τὴν 15 Μαΐου 1819, ὅταν ἦτο 43 ἐτῶν, ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν εἰς τὸ Σάν Σεβέρο, ἀπὸ ὅπου ἐμύησε καὶ ἄλλους Ἕλληνας καὶ ἐβοήθησε παντοιοτρόπως τὸν ἀγῶνα. (Ἰ. Φιλήμονος, ἔνθ' ἄνωτ.).

Νικόλαος Πρινάρης, Φιλικός, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρύτες τὸ ἔτος 1791. Ἐταξίδευσεν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως εὗρίσκετο εἰς τὸ Σάν Σεβέρο ἐμπορευόμενος. Τὸ 1819 ἦγεν ἡλικίαν 28 ἐτῶν καὶ ἐμυήθη εἰς τὸ μυστικόν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὴν ὁποίαν οἰκονομικῶς ἐβοήθησεν εἰς τοὺς σκοπούς της. (Β. Μέγα, Οἱ Φιλικοί. Κατάλογος τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἀρχειον Σέκερη, Ἀθήνα: 1939, ἀριθμ. 135).

Χρυστόδουλος Πρινάρης, Φιλικός, ἐκ Καλαρρυτῶν. Νέος ἀκόμη ἐταξίδευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον. Τὸ 1819 ἔγων τὸ 43ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐμυήθη εἰς τὸ μυστικόν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τὸν Χρυστόδουλον Λουριώτην, ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν θαλασσέμπορον Ἀριστείδην Παπᾶν ἐξ Ἄρτης. Ἐβοήθησεν οἰκονομικῶς τὸν ἀγῶνα. (Ἰ. Φιλήμονος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 192 καὶ ΓΑΚ, τόμ. 156, σελ. 1004).

Ἀναστάσιος Σαμιώτης, Στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου ὁ Ἀναστ. Σαμιώτης παρέμεινε εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Ἀπ' ἐκεῖ ὑποβάλει αἰτησίαν εἰς τὴν Διοίκησιν γὰρ τοῦ δοθῆ τὸ Ἐθνόσημον. Μὲ τὴν αἰτησίαν του ὑποβάλει καὶ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

Πιστοποιητικόν

«Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Σαμιώτης ἐκ Καλαρρυτῆς ὑπηρέτησεν στρατιωτικῶς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας θειῆας ἀμήμητον γενναιοφυχίαν εἰς τὰς μάχας πολεμήσας ἀριστα θταν ἐπολιορκεῖτο τὸ κλεινὸν Μεσολόγγι, ἔδειξε δείγματα ἐξαιρετικῆς ἀνδρείας καὶ μετὰ μέχρι ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ Σαμιώτης ἐπολέμησε εἰς

τάς μάχας τῶν Τζουμέρκων, Σκουληκαριάς, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσο-
λογγίου ὑπὸ τὸν Διαμάντην Ζέρβαν. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν διεσώθη.

Ἐν Ἀγρινίῳ 11 Ἰουνίου 1839

Διαμάντης Ζέρβας, Γεώργιος Κ. Βελῆς, Γαλάνης Μεγαπάνος,
Ἰωάννης Μπαϊρακτάρης». (ΓΑΙΚ Ἀριστεία φάκ. 75).

Ἰωάννης Σαμώτης, Στέργιος Σαμώτης, Γεώργιος Σαμώτης,
Στρατιῶται ἐκ Καλαρρυτιῶν. Ἔλαβον μέρος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπα-
ναστάσεως, μετὰ ἰδὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν παρέμεινον εἰς τὴν Αἰτωλοακαρνια-
νίαν, ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς ὁποίας ἐπροτάθησαν νὰ λάβουν τὸ σιδηροῦν Ἀρι-
στεῖον διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των. Ἡ πρότασις ἐγένε δεκτὴ τὴν 21ην Ἰανουα-
ρίου 1843 καὶ παρὰ τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως ἐστάλη εἰς τὴν Διοίκησιν
Αἰτωλίας νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλους ἀγωνιστὰς τὰ Ἐθνόσημα.

Διοικήσις Αἰτωλίας

Ὀνομαστικὸς κατάλογος Ἀριστούχων πρὸς διανομὴν τῶν Ἀριστείων.

Αὔξ. Ἀριθ. 11 Ἰωάννης Σαμώτης

» » 12 Στέργιος Σαμώτης

» » 13 Γεώργιος Σαμώτης

Στρατιῶται ἐκ Καλαρρυτιῶν (ΓΑΙΚ Ἀριστεία φάκ. 225).

Ἀθανάσιος Σγοῦρος, ἐκ Καλαρρυτιῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυ-
τες καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐγένοντο αἱ μάχαι εἰς τὰ Ἄγναντα καὶ τὴν Πλάκκιν
κατὰ τὰ τέλη 1821, ὁ Σγοῦρος μετ' ἄλλων συγχωριανῶν τοῦ ἦτο ἄμνηρος
τοῦ Χουρζίτ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Εἰς μίαν εὐκαιρίαν ἀπέδρασαν καὶ ὅταν τὴν
30 Ἰουνίου ἔφθασαν εἰς τὸ χωριὸ Ντοβίστιανα (Προσῆλιο) συνήγησαν τὸν
ὀπλαρχηγὸν Γιαννάκην Ράγκον μεταβαίνοντα εἰς Κράψην καὶ Γότισταν, διὰ
νὰ ἐπαναστατήσῃ τοὺς κατοίκους κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Μ. Μπότσαρη. Τὸν
ἔπεισαν νὰ μεταβῇ εἰς Καλαρρυῖτες, ὅπου ὅταν ἔφθασαν πρὸ πρῶτῆ τῆς 1ης Ἰου-
λίου ἀμέσως ἔλαβαν τὰ ὄπλα καὶ ἀπέκλεισαν τὴν ἐκεῖ τουρκικὴν φρουρὰν εἰς
πέντε ἰσπίτια. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ τουρκικὴ φρουρὰ ἠναγκάσθη νὰ συνθη-
κολογήσῃ καὶ ἀναχωρήσῃ, ὅπότε τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 6ην Ἰουλίου, ἐκηρύχθη
ἡ ἔπαναστασις τῶν Καλαρρυτιῶν ὡς καὶ τοῦ ἀπέναντι χωριοῦ τοῦ Συρράκου,
ἀπ' ὅπου εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ ἡ ἐκεῖ φρουρά. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἰσχυ-
ρῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἐπακολουθήσαν μάχην, ὁ Σγοῦρος κατήλθεν εἰς τὴν
Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ Σώματα τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπ' ὅπου
ὑπηρέτησε μέχρι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. (Ν. Ἑλληνομνήμων, ἐνθ'
ἀνωτ., σελ. 65).

Κωνσταντῖνος Σγοῦρος, ἐκ Καλαρρυτιῶν, στρατιώτης. Ἔλα-
βεν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ τοῦ τὸν Ἰούλιον 1821.

Ἀπολούθως ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ἐνετάχθη εἰς διάφορα ἐπαναστατικά σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς μάχας τοῦ ἀγῶνος. Τὸ 1844 εὐρίσκεται εἰς Ἀθήνας. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. Ν. Μπασδέκη, κπτ. 137).

Π α π α γ ε ώ ρ γ η ς Σ γ ο ὄ ρ ο ς, ἱερεὺς ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1 μέχρι 5 Ἰουλίου 1821. Μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ἰσμαήλ Πλέσια κατὰ τῶν κατοίκων τὴν 6ην Ἰουλίου ἐφονεύθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γενομένης μάχης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε μέρος. (Ν. Ἑλληνομνήμων, τόμ. 17, σελ. 69).

Κ ώ σ τ α ς Σ ι α κ ο γ ι ά ν ν η ς, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυτὲς τὸ 1807 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ ἀγῶνος ἐνετάχθη εἰς τὰ ἐπαναστατικά σώματα καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς Χιλιαρχίας τὸ 1828.

«Κατάλογος φρουρᾶς Βασιλαδίου.

Αὔξ. Ἀριθ. 73. Κώστας Σιακογιάννης, πατὴρ Καλαρρυτῆς, ἐτῶν 22.

10 Ἀπριλίου 1829 Βασιλαδί.

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Στρατοῦ

Γεώργιος Κίτζος»

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 41, Ὑπουργ. Ἐσωτ., φάκ. 159).

Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς Σ ῖ μ ο υ, Φιλικὸς ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐμπορευόμενος εἰς Ρένιον ἐνίσχυσε τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν οἰκονομικῶς διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ὑπαδούλων ἀδελφῶν. Πρώτη εἰσφορά ἦτο 200 γρόσια. Εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἐμυήθη παρὰ τοῦ Π. Βαρβάτη τὸ 1821. (ΓΑΚ, Περιεχόμενα, τόμ. 156, σελ. 1002).

Κ ώ σ τ α ς Σ π ή λ ι ο ς, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ χωριοῦ του τὸν Ἰούλιον 1821. Ἐπειτα ἠκολούθησε τὰ ἀτακτα σώματα τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ 1824 ὑπηρέτει στρατιώτης εἰς τὴν Πελοπόννησον.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Κώστα Μπότσαρη.

Γαστούνη 27 Αὐγούστου 1824.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 161, Κώστας Σπήλιος, πατὴρ Ἄρτα».

(ΓΑΚ, Βλαχ. Ἀρχ. Ὑπουργ. Πολ., φάκ. 24).

Ἀ θ α ν ά σ ι ο ς Ἰ ω ά ν. Σ τ α μ α π ά κ η ς, ἐκ Καλαρρυτῶν. Τάξις 4 Ἀγωνιστῶν, ἀρ. Μητρ. 218. Μετὰ τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον παρέσχον εἰς τὴν Ἐπανάστασιν στρατιωτικὰς ἐκδουλεύσεις. Συνάμα ἐβοήθησαν αὐτὴν οἰκονομικῶς. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως διὰ κατασκόπων τοὺς ὁποίους ἐπλήρωνον ἐξ ἰδίων μετὰ τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον, ἐπληροφοροῦντο τὰς κινήσεις τοῦ Κιουταχῆ καὶ τὰς μετέδιδον εἰς τὸ ἔξω τῆς Ἀκρο-

πόλεως ἑλληνικὸν στράτευμα. Ἐνίσχυσε τοὺς πρόσφυγας συγχωριανοὺς του μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Καλαρρυτιῶν εἰς τὸ Μεσολόγγι ὅπου κατέφυγον.

Ὁμόλογα τῶν Ἰδανείων βλ. εἰς τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδόσεως συνελθοῦσα κατὰ τὸ 1865 ἀνεγνώρισε τὰς ὑπηρεσίας του καὶ τὸν κατέταξεν εἰς τὴν 4ην τάξιν Ἀγωνιστῶν. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., Ἀθαν. Σταματάκης, ΠΑΙΚ, Ὑπουργ. Οἶκον., φάκ. 93).

Γεώργιος Σταματάκης, ἐκ Καλαρρυτιῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυτιές καὶ ἐταξίδευσεν εἰς Λιβόρνο τῆς Ἰταλίας ὅπου τὸν εὔρεν ἡ Ἐπανάστασις. Τὸν Ἀπρίλιον 1822 ἐφρόντισε νὰ ἀποσταλῆ εἰς Ἑλλάδα πλοῖον μὲ πολεμικὸν ὄπλιον. Τὸν ὅδιον μῆνα ἐφθασεν εἰς Μεσολόγγι καὶ ἕνας τῶν υἱῶν του, ὅστις ἐπληροφόρησε τὴν διοίκησιν διὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν προσφορὰν τοῦ πατρὸς του. (Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τόμ. Α' σελ. 482).

Δημήτριος Σταματάκης, ἐκ Καλαρρυτιῶν, στρατιώτης. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του, τὸν Ἰούλιον 1821, εἰς τὰς μάχας τοῦ ὁποίου ἔλαβε μέρος, ἐφθασεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἐκ τῆς περιουσίας του ἐδοθήθη τὸν ἀγῶνα. Ἀκολούθως ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ἀνδρουτσον, Γ. Καραϊσκάκη καὶ ἄλλους ἀρχηγούς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους προσελήφθη εἰς τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον, ὅπου ἐξέμαθε τὴν στοιχειοθεσίαν καὶ εἰργάσθη ὡς τυπογράφος μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν 19 Δεκεμβρίου 1861.

Ἡ κάτωθι νεκρολογία τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος», τῆς 23 Δεκεμβρίου 1861, ὁμιλεῖ διὰ τὸν ἀγωνιστὴν τῆς Ἐπαναστάσεως:

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Τὴν πρωτὰν τῆς 21ης Δεκεμβρίου εὑρέθη τριήμερος νεκρὸς ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτοῦ ὁ παρὰ τῷ Βασιλικῷ Τυπογραφείῳ γηραιὸς στοιχειοθέτης Δημήτριος Σταματάκης ἐκ Καλαρρυτιῶν τῆς Ἠπείρου. Ὁ ἰδυστυχὴς οὗτος γέρων περὶ τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του εὑρισκόμενος, ἔζη μεμονωμένος μὴ ἔχων ἐνταῦθα οἰκετὸν τινα συγγενῆ. Ἐν τῇ ἀπομονώσει δὲ αὐτῇ προσβληθεὶς ἐν καιρῷ ὑπ' ἀποπληξίας ἐξέπνευσε μὴ λαθόντων εἴδησιν τῶν γειτόνων αὐτοῦ.

Ἡ κηδεῖα του ἐγένετο μεθ' ὅλης τῆς ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς. Συνώδευσαν δὲ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ μέχρι τοῦ τάφου ὁ Διευθυντὴς ἐργαστασιάρχης καὶ ἄπαν τὸ λοιπὸν προσωπικὸν τοῦ Βασ. Τυπογραφείου, πλεῖστοι δὲ ἄλλοι συμπατριῶται καὶ φίλοι του.

Ὁ Δημήτριος Σταματάκης ὑπῆρξε κατὰ τὸν τῆς Παλιγγενεσίας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνα εἰς τῶν γενναϊτέρων πολεμιστῶν.

Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας εὐπόρου ἤλθεν διὰ ἀρξαιμένου τοῦ ἀγῶνος εἰς Μεσολόγγιον, κομίσας πλεῖστα πολεμοφόδια, ὅτινα ἐδώρησατο πρὸς ἀγωνισμένην τότε Πατρίδι. Ἀκολούθως κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ

Ὀδυσσέως, οὐτινος καὶ γραμματεὺς ὑπῆρξε. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἀνδρείως ἐπολέμησε παρὰ τῇ Καραϊσκάκῃ καὶ ἄλλους ἀρχηγούς εἰς διαφόρους μάχας. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν ἰδὲ τῶν πραγμάτων τῆς ἡμετέρας πατρίδος παραιτηθεὶς πάσης στρατιωτικῆς ἀξιώσεως, προσεκολλήθη εἰς τὸ Βασ. Τυπογραφεῖον ὅπου ἐκμαθῶν τὴν τυπογραφικὴν τέχνην ἔζη ἐντίμως ἀπολαύων τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐργασίας.

Τοιοῦτος ὢν ὁ Δημήτριος Σταματάκης ἠγαπᾶτο παρὰ τῶν προϋσταμένων του καὶ ἐτιμᾶτο παρὰ τῶν συναδέλφων του.

Γαίαν ἔχοις ἐλαφρὰν Γηραιὲ Δημήτριε Σταματάκη.

(Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος, 1861).

Δημήτριος Χρ. Σταματάκης, Φιλικός, πατὴρ Καλαρρυῆτες. Ἐμπορευόμενος εἰς Ὀδησσόν, ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν καὶ ἐνίσχυσεν οἰκονομικῶς τοὺς σκοποὺς τῆς με 300 ρούβλια κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως. (ΓΑΚ, Περιεχόμενα, τόμ. 156, σελ. 1005).

Ἰωάννης Κωνστ. Σταματάκης, Φιλικός ἐκ Καλαρρυῶν. Ἐταιξίδευσεν εἰς τὴν Ὀδησσὸν τῆς Ρωσίας, ὅπου μετήρχειτο τὸν ἔμπορον. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἀπὸ τὸν Στρατηγόπουλον καὶ ἤρχισε νὰ προσφέρῃ οἰκονομικὴν βοήθειαν διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς. Ὡς πρώτην προσφορὰν του ἔδωκε 300 ρούβλια. (Ἰ. Φιλήμονος, ἐνθ' ἀνωτ.).

Κωνσταντῖνος Ἰωάν. Σταματάκης, Φιλικός ἐκ Καλαρρυῶν. Ἐμπορευόμενος εἰς Ὀδησσὸν ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἀπὸ κάποιον Στρατηγόπουλον. Ὡς πρώτην ἰδίῃν ἔδωκε διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς 300 ρούβλια. (ΓΑΚ, Περιεχόμενα, τόμ. 156, σελ. 1005).

Νικόλαος Ἰ. Σταματάκης, ἐκ Καλαρρυῶν. Ἄριθ. Μητρ. Ἀγωνιστῶν 217, τάξις 4η. Ἐβοήθησε τὴν Ἐπανάστασιν ὡς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικός, συνάμα δὲ καὶ οἰκονομικῶς. Κατὰ τὸ 1826 καὶ 1827 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτο πολὺ πλούσιος καὶ ἐβοήθησε τοὺς συμπατριώτας του πρόσφυγας, ὅπως ἀργότερα καὶ τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ τὸ 1870 οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ὅσον καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀθανασίου, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ τὰ δάνεια τοῦ πατρὸς των καὶ θεοῦ των Ἀθανασίου. Εἰς τοὺς φακέλλους τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν σώζονται τέσσαρα διμύλογα τῶν χορηγηθέντων δανείων παρὰ τῶν ἀδελφῶν Σταματάκη. Σπουδαία ὑπηρεσία τῶν Σταματάκη ἦτο ὅτι ἐπλήρωνον κατασκοποῦς διὰ νὰ πληροφοροῦνται τὰς κινήσεις τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ τὰς μεταδίδουν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν τὸν πολιορκοῦντα τὴν Ἀκρόπολιν τὴν περίοδον 1826—1827.

«Πιστοποιητικόν

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ κ. Νικόλαος Σταματάκης ἐκ Καλαρρυτιῶν τῆς Ἠπείρου, δημότης καὶ κάτοικος ἤδη Χαλκίδος, ἔλαβε μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος ἱεροῦς ἀγῶνας καὶ ὡς στρατιωτικὸς καὶ ὡς πολιτικὸς συμπαραιστάτης ἀπὸ τοῦ 1821. Παρευρέθη εἰς τὰς μάχας καὶ πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν ὑπηρετήσας ὅλαις δυνάμειαι καὶ ἰδίως βοηθήσας διὰ πληροφοριῶν περὶ τοῦ 1826 ὑπὲρ τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν πρὸς ἑπιτυχίαν τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ὅλας τὰς χρυσίμους περιστάσεις τῆς πατρίδος καὶ ὑπέφερεν ὅλας τὰς δεινοπαθείαις μὲ καρτερίαν καὶ πατριωτισμόν.

Χαλκίδι 8 Ἀπριλίου 1844

Ἰ. Μακρυγιάννης»

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Χαλκίδα. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναγνωρίσεως τῶν ἐκδουλεύσεων τῶν ἀγωνιστῶν τὸν κατέταξεν εἰς τὴν 4ην τάξιν.

Ἀκολουθεῖ ἀναφορά του πρὸς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος σχετικὴ μὲ τὴν προσφορὰν του εἰς τὸν ἀγῶνα:

«Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν

Εἰς Αἴγινα»

Ὁ ὑπογεγραμμένος καπεινῶς ἐκθέτει διὰ κατὰ τὸ 1821 ἔτος εὐρισκόμενος εἰς τὸ Μεσολόγγιον, καὶ τοῦ μακαρίου Ἡθον Ρήγα ἐκεῖ τότε χρηματίας εἰς εἶδος διευθυντοῦ εἰς τὸν ἴδιον, διὰ χρείας καὶ ελεηγοῦσας ἐθνικὰς, ἐδάνεια προσωρινῶς (ὡς δῆλον γίνεται ἀπὸ τὴν ἀνὰ χεῖράς μου ἔνδειξίν σου, ἴσον τῆς ὁποίας ἐσωκλείω πρὸς πληροφορίαν τῆς), ἐδάνεια λέγω, εἰς τὰ ἀκόλουθα νομίματα εἰς τὰ ὁποῖα ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ ἤγουν τὰλληρα ρεγγίνας ὀγδοῆντα, Νο 80, καὶ τὰλληρα Κολωνᾶτα τριάντα δύο, ἢ Νο 32 καὶ μίαν δούπιαν, τὰ ὁποῖα ἄχρι τοῦδε δὲν μ' ἐπληρώθησαν ἀλλ' οὔτε αἱ καιρικαὶ ἀκαταστασίαι τῶν περιστάσεων, ὡς καὶ αἱ ἰδιαιτέρας μὲ τὸ ἐουγχώρησαν διὰ νὰ παρουσιασθῶ πρὶν ἢ νῦν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν διὰ νὰ ζητήσω τὸ αὐτὸ πρὸς με χρέος ἵνα πληρωθῇ, ἢ λάβω ἐπισημαίεραν ἀπόδειξιν.

Κατὰ δὲ τὸ 1826 ἔτος εὐρισκόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας φαρμακικῶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀθανασίου ἐδανείσαμεν δι' ἀνάγκην τοῦ Τακτικοῦ, ὡς δῆλον γίνεται ἀπὸ τὸ ἔγγραφον τῆς Ἐπιτροπῆς τῆ 30 Ἀπριλίου, γρόσια ἐπιακόσια Νο 700 ἵνα πληρωθῶμεν ἀπὸ τὰς θας δόσεις τῶν προσόδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ἐπληρώθημεν.

Κατὰ δὲ τὰς 9 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐδανείσαμεν γρόσια διακόσια ἢ ἀριθ. 200 εἰς τοὺς ἐκεῖ ἐπιστάτας κυ(ρί)ους Σταῦρον καὶ Ἀνδρέα Ξάνθη, τῶν ὁποίων τὰ ἴσα ἐσωκλείω, ἔχων ἀνὰ χεῖράς μου καὶ τὰ καθολικά.

Καὶ εἰς τὰς 27 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διε ἐπιηρίασαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἡμεῖς φαμιλικῶς κατέβημεν εἰς Πειραιᾶ διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν, σιέλλει ὁ μακαρίτης Γκούρας σιραιιώπας του τινὰς μὲ ἐν κατὰ-αιχον εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο σημειωμένον διὰ τὰ πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ συνεισοφορὰν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν γρόσια χίλια. Ἡμεῖς δὲ κατὰ τοῦτο τῷ ἐπαραπονέθημεν διὰ γράμματιος, ἀλλ' αὐτὸς μᾶς ἀπεκρίθη, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ γράμματός του, τὸ ὁποῖον καθολικὸν ἔχω, ὅτι πρέπει τὰ τὰ δώσωμεν, ὅθεν καὶ ὑπεχρεώθημεν καὶ τὰ ἐπληρώσωμεν.

Εὐρισκόμενος δὲ ἤδη ἐνιαῦθα καὶ δι' ἄλλη τινὰ ὑπόθεσιν μου προσιρέχω εἰς τὴν Σ. Κυβέρνησιν ζητῶν τὴν ἀποζημίωσιν δλων μοι τούτων τῶν δικαίων ζητημάτων μὲ τὴν ἐξαργύρωσιν, καὶ ἂν τὸ Ταμεῖον δὲν εὐπορῇ τὰ μὲ δοθῶσι τὰ ἀνήκοντα ἀποδεικτικῶς, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐν πρώτῃ περισιάσει, μᾶς γίνῃ ἡ πληρωμὴ, ὅπως οἰκονομηθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς ἀνάγκας μας. Ἡ αἰτησίς μου, οὐσα δικαία, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει εἰσακουσθῶ εἰς τὴν δέησιν μου.

Καὶ μὲ θαυμάσιον σέβας μένω

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 21 Σ/βρίου 1827

Ὁ πολίτης

Νικόλαος Σιαματάκης».

«Ἐνδειξις

δι' ἧς ὑποφαίνομαι ὅτι ἔλαβον ἀπὸ τὸν φιλογενῆ κύριον Νικόλαον Ἰωάννου Σιαματάκη ἐκ Καλαρρυτιῶν διὰ κατεπειγούσας χρείας ἐθνικὰς τὰλλαρα ρεγγίνας ὀγδοῆντα καὶ κολωνᾶτα τριάντα δύο· εἰς κάθε δὲ ἀναζητήσιον του ὑπόσχομαι τὰ τὰ πληρώσω, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν τὸ παρόν μου.

Μισολόγγι τῇ 16 Ἰουνίου 1821

Ἦθος Ρήγας

Ἔλαβον πρὸς τούτοις διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν μίαν δούπιαν διὰ γρόσια ἑκατὸν δέκα ἕξι».

«Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 432

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος

Δηλοποιεῖ

... Ὅτι ὀφείλονται εἰς τοὺς κ. ἀδελφοὺς Σιαματάκηδες ἀπὸ χρέη τοῦ τα-

κικουῦ γρ(όσια) ἐπικόσια ἀριθ. 700 τὰ ὅποια θέλουν τοὺς πληρωθοῦν ἀπὸ τὰς θας δόσεις τῶν προσόδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.

Τῆ 30 Ἀπριλίου 1826

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Ἰω. Κοκουμάς

Ἀθανάσιος Λιδωρίκης

Ὁ Π(ροσωρινός) Γραμματεὺς καὶ ἀντ' αὐτοῦ
(Τ. Σ.) Ἀ. Βενεζανόπουλος»

«Ἐλάβομεν παρὰ τοῦ κυρίου Ἀθανασίου Σταματάκη εἰς ἀνάγκην τῆς Κοινότητος γρόσια διακόσια ἀριθ. 200, τὰ ὅποια ὑποχόμεθα εἰς ἡμέρας πέντε νὰ τοῦ τὰ ἐπιστρέψωμεν ὅθεν ἐδώσαμεν τὸ παρὸν μας εἰς ἔνδειξιν.

Τῆ 9 Ἰουνίου Ἀθήνα

Οἱ ἐπισιῶται

Σταῦρος Πατούσας

Ἀνδρέας Ξάνθης»

«Πρὸς τοὺς κυρίους Σταματακαίους.

Ἐλαβον τὸ γράμμα καὶ εἶδον τὰ παράπονά σας πλὴν βλέπετε καὶ οἱ ἴδιοι ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς Πατρίδος εἶναι μεγάλη καὶ πρέπει νὰ κουτζιάνωμεν ὅλοι διὰ νὰ προφθάσωμεν νὰ μὴ χαθῶμεν. Λοιπὸν τὰ χίλια γρόσια ἐγὼ σᾶς τὰ ζητῶ ἰδάνεια καὶ θέλω ὁ ἴδιος σᾶς τὰ ἐπιστρέφει ἐν καιρῷ χωρὶς νὰ χάσητε μήτε ὄβολον καὶ εἰς αὐτὸ νὰ εἰσθε ὑπερβέδαιοι. — ὅθεν μετρήσατε τὰ χίλια γρόσια νὰ μοῦ τὰ φέρη καὶ μὴ ἰδώσετε τίποτε περισσότερον.

Μένω μὲ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην.

Ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν Ἀθηνῶν τῆ 27 Ἰουνίου 1826

Ἰωάννης Γκούρας»

(Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., Νικόλαος Σταματάκης, ΓΑΚ, Ὑπουργ. Οἶκον., φάκ. 93).

Γεώργιος Στανήμερος, Φροντιστὴς ἐκ Καλαρρυτῶν, Ὑπαξιωματικὸς Α' τάξεως, Ἀριθ. Μητρ. 17308. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες καὶ περὶ τῆς δράσεώς του ὁμιλεῖ τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἀρμοδίαν Ἐπιτροπὴν πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του:

«Πιστοποιητικόν

«Ἐπὶ τῆ ἐπιβαλλομένῃ ὑπὸ τοῦ νόμου ποινῇ καὶ ἐπὶ τῆ ὑποχρεώσει πτῆς πολιτικῆς ἀποζημιώσεως πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ ποτε ὑπολοχαγὸς Γεώργιος Στανήμερος ἐκ Καλαρρυτῆς τῆς Ἠπείρου, ὑπῆρέτησεν στρατιωτικῶς τὴν πατρίδα ἀπὸ τὸ 1821 μέχρι τὸ 1822 ὑπὸ τὸν τότε ὀπλαρχηγὸν

Κίτσον Τζαβέλλα, παρευρέθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Σουλίου τῆς Ἠπείρου μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ παρὰ τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ Σαϊτράπη πῶν Ἰωαννίνων καὶ ὅτι τὸ 1823 μετέβη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρευρέθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Καρπενησιῦ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ Σκόνδρα καὶ ὅτι τὸ 1824 παρευρέθη εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ Δερβίς Πασᾶ εἰς Ἄμπλιαν τῆς Ἀμφίσσης καὶ ὅτι παρευρέθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Κρεμμυδίου τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν Μεσολογγίου μέχρι τῆς ἐνδόξου ἐξόδου τῶν πολιορκουμένων, παρευρέθη ἐπίσης τὸ 1827 εἰς τὴν τρομερὴν μάχην τοῦ Στενοῦ ἔξω τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀποβιώσας δὲ ἔνεκα τῆς κακουχίας τοῦ πολέμου ἐγκατέλειπε τὴν ἤδη ζῶσαν χήραν σύζυγόν του ἐτῶν 55 καὶ τρία ὄρφανὰ θήλας τὴν Εὐφροσύνην ἐτῶν 22 τὴν Μαρίαν ἐτῶν 18 καὶ τὴν Ἀγλαίαν ἐτῶν 16 ἅπαντα ἄνημφα, εὐρίσκονται μετὰ τῆς μητρὸς πῶν εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐνδειαν καὶ δυστυχίαν, ζῶσι ἐλεεινῶς. Ὅθεν ἐπευδὴ ὁ ἀήδημος ἀρχηγὸς του Κίτσοις Τζαβέλλας δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν πιστοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι τὰ ἄνωθεν καὶ κατ' αἰτήσιν τῆς διαληφθείσης χήρας Αἰκατερίνης τοῦ ποτε Γεωργίου Σταννημέρου ἐπαφίεται τὸ παρὸν διὰ τὴν χρησιμεύσιν ὅθεν ἀνήκει.

Ἐγένετο ἐν Ναυπάκτῳ τὴν 14 Ἀπριλίου 1865.

Οἱ πιστοποιούντες Νικόλαος Τζαβέλλας ὑποστράτηγος».

Ὁ Γεώργιος Σταννημέρος ἀπέθανε εἰς τὸν συνοικισμὸν τῶν Σουλιωτῶν εἰς Ναύπακτον. Τὸ ἀνωτέρω πιστοποιητικὸν ἢ χήρα σύζυγος τὸ ὑπέβαλε μετὰ τὴν κάτωθι αἰτήσιν τῆς:

«Ἀναφορὰ Αἰκατερίνης χήρας τοῦ ἀποβιώσαντος Γεωργίου Σταννημέρου κατοικοῦ Πλατάνου τοῦ Δήμιου Παρασχίου Ναυπακτίας. Ἐν Πλατάνῳ τῇ 29ῃ Ἀπριλίου 1865.

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐπὶ τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς στρατηγὸν Ἰωάννην Κολοκατρώνην.

Διὰ τοῦ Ἐπάρχου Ναυπακτίας.

ὑποβολὴ πιστοποιητικῶν Ἀρχαίων Ἐκδουλεύσεων.

Ἡ ταπεινὴ ἀναφερομένη χήρα Γεωργίου Σταννημέρου συμμορφωμένη πρὸς τὸ ἐδάφ. 6 τῆς ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου ἐ.ξ. διακηρύξεως τοῦ κ. Προέδρου τῶν Ἐξετάσεων καὶ λοιπὰν καθυποβάλλω εὐσεβάστως τὰ ἐπόμενα ἀποδεικτικὰ περὶ τῶν Ἀρχαίων ἐκδουλεύσεων ὡς ἔξῃς:

- 1) ὑπὸ στοιχεῖον Α' πιστοποιητικὸν τοῦ κ. Ν. Τζαβέλλα.
- 2) ὑπὸ στοιχεῖον Β' πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ κ. Δημάρχου Παρασχίου καὶ παρακαλῶ τὸν κ. Ἐπαρχον ἵνα εὐαρεστούμενος διαβιβάσῃ τὴν

παρουσίαν μετά τῶν ἐγκλειστων εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς περὶ ὃ λόγος Ἐπιτροπῆς.

Εὐπειθεστάτη Αἰκατερίνη χήρα Γεωργίου Στανημέρου.

Καὶ διὰ τὴν ἀγράμματον κατ' ἐντολήν της

Ἄρ. Πρωτοπαπᾶς».

Τὸν Αὐγούστου 1828 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Ναύπλιον κατὰ δὲ τὸ 1836 ὑπηρετεῖ ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος εἰς τὴν 4ην Τετραρχίαν (Ἐφημ. Κυβερνήσεως 1836, σελ. 109).

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων κατόπιν τῆς ἀνωτέρω αἰτήσεως τὸν κατέταξεν εἰς τὴν 4ην τάξιν ὑπαξιωματικῶν, φροντιστοῦ Α' τάξεως ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 5363. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Γ. Στανημέρου, ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 14).

Νικόλαος Στούλιος, ὑποφροντιστής. Πατρὶς Καλαρρῦτες. Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος. Τὴν 7ην Μαρτίου 1829 ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Ἡπειρώτην φροντιστὴν τῆς Ἐπαναστάσεως Ἰωάννην Μελᾶν ὡς ὑποφροντιστής εἰς τὴν Σκάλαν Σαλῶνων. (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 37).

Ἰωάννης Στρογγάρης, πατρὶς Καλαρρῦτες. Ἦτο μέλος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς Καλαρρυτῶν καὶ μετὰξὺ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀπέκλεισαν τὴν τουρκικὴν φρουρὰν Καλαρρυτῶν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ τὴν ἐξήναγκασαν νὰ ἀναχωρήσῃ. Κατὰ τὴν συνθηκολόγησιν μὲ αὐτοὺς συνεφωνήθη διπλῶς ὁ Στρογγάρης μὲ ἄλλους συγχωριανοὺς τοῦ Σγοῦρον, Τζάγκουραν καὶ Μπελιμέζην, τοὺς συνοδεύσουν δύο ἢ τρεῖς ὥρας μακρὰν τοῦ χωριοῦ, μέχρι ὅτου ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὰς στενωποὺς καὶ ἀποκρήμινους διαβάσεις. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ τοῦ κατέφυγεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἀγωνίζεται. (Ἰ. Ἑλληνομνημῶν, ξυθ' ἀνωτ., σελ. 65).

Γεώργιος Σωμάκης (Τζουμάκας) ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ καὶ ἔπειτα εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀκαρνανίας. Ἦτο πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Ἰωάν. Κωλέττη. (Ν. Φυσεγοζίδου, ξυθ' ἀνωτ., σελ. 417).

Ἰωάννης Ἀνασπ. Σωμάκης (Τζουμάκας) ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐβοήθησε τὴν Ἐπανάστασιν καὶ μὲ τὴν ἀποκατάστασιν ἐλευθέρου Κράτους διωρίσθη Ἀρεοπαγίτης. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Ν. Μπασδέκη καὶ ΓΑΚ, Περιεχόμενα, τόμ. 15α, σελ. 662).

Ἰωάννης Τζάγκουρας ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν εὐκαταστάτων κατοίκων τῶν Καλαρρυτῶν καὶ ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐξέγερσεως τοῦ

χωριού των τόν Ιούλιον 1821. Ἐπειτα συνέχισε τὴν προσπάθειάν του εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. (Ν. Ἑλληνομνήμων, τόμ. 17, σελ. 67).

Κώστας Τζόλης, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες τὸ ἔτος 1808. Διαρκούσης τῆς Ἐπαναστάσεως κατετάγη εἰς διάφορα Σώματα καὶ τὸ 1828 εἰς τὰς σχηματισθείσας χιλιαρχίας. Ἐλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας.

«Χιλιαρχία Ἄθαν. Κουτσονίκια.

Κατάλογος Στρατιωτῶν — Βάλτος Ἀπρίλιος 1829.

Αὔξ. Ἀριθμ. 18, Κώστας Τζόλης, πατρίς Καλαρρυῖτες, ἡλικία 22 ἐτῶν».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Δημήτριος Ἰωάννου Τούντας, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ζάκυνθον ὅπου ἐγκατεστάθη πρὶν ἀπὸ τὸ 1821. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐβοήθησε τοὺς καταφυγόντας ἐκεῖ πρόσφυγας συμπατριώτας του καὶ ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐπιτροπὰς ἐνισχύσεως τῶν ἀγωνιστῶν εἰς τὴν μαχομένην Ἑλλάδα. (Ντ. Κονόμου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 57).

Γεώργιος Τουρτούρης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Σεβαστὸς προύχοντας τοῦ χωριοῦ του. Ἰθύνων νοῦς τῆς κινήσεως διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν δύο χωριῶν, Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου, μαζί με τὸν ἀνεψιὸν του ἱατρὸν Ἰωάννην Κωλέττην. Συχνὰ ἐταξίδευε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἶχε φιλικούς δεσμοὺς με τοὺς ἀδελφοὺς Καποδίστρια τῆς Κερκύρας. Αἰφνυδιάσθηκε ἀπὸ τὴν ἀφιξίν τοῦ Ράγκου εἰς Καλαρρυῖτες με ὀμάδα ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀφοῦ τὰ μέσα διὰ τὴν ἐξέγερσιν δὲν εἶχον ἀκόμη ἐξασφαλισθῆ καὶ ἡ ἀφικθεῖσα μικρὰ δύναμις ἦτο ὅλως ἀνεπαρκῆς διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐξέγερσιν. Πάντως ἠκολούθησε τὴν ἐπισπευθεῖσαν ἐξ ἄλλων παραγόντων ἐξέγερσιν καὶ ὅταν ἡ ἀμυνα τοῦ χωριοῦ ἐκάμφθη ὑπεχώρησε καὶ αὐτὸς μέσω Μαρσουλίου εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα. Φθάσας εἰς Μεσολόγγι, ἐπέρασεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου με ἄλλους φίλους τοῦ Ζακυνθίου, ἐκμεταλλεόμενος τὰς σχέσεις των με τὸν Ἄγγλον ἀρμοστήν τῆς νήσου σέρ Φρειδερίκον Ἄνταμ, ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν εἰς τὴν Στερεάν καὶ τὴν Πελοπόννησον ἀγωνιστῶν διὰ πολεμικοῦ ὀπλοῦ καὶ τροφίμων. Ἀλληλογραφεῖ με τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωάν. Καποδίστρια, τοὺς ὁποίους προσπαθεῖ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπίσης καὶ με τὸν Μαυροκορδάτον. Ὁ τελευταῖος εἰς ἓνα γράμμα τοῦ γράφει:

«Πρὸς τὸν Γεώργιον Τουρτούρην.

Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὰ ἀπὸ 15, 23, 26 καὶ 27 παρελθόντος γράμματά σας· σὰς εἶμαι ὑπόχρεως δι' ὅσας εἰδήσεις μοῦ δίδετε μετὰ τὴν σύστασιν τῆς δευτέρας περιόδου τῆς Διοικήσεώς μας ἐλπίζω νὰ χρησιμευθῶμεν τῆς ἐν Λόνδρα καὶ ἄλλα μέρη ὑπαρχούσης προαιρέσεως διὰ δάνεια. Ἐκθεσις περὶ τῆς

παραύσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων· παρουσία σας εἶναι ἀναγκαία ἐδῶ.
1824, Φεβρουαρίου 12.

Ἄλῆξανδρος Μαυροκορδατός».

Μετ' ἄλλων παραγόντων τῆς Ἐπαναστάσεως προετοιμάζει τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια ὡς ἀνωτάτου ἄρχοντος. Ἀνήκεν εἰς τὴν φιλοαγγλικὴν κίνησιν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν κατέλαβε διαφόρους διοικητικὰς θέσεις. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1830 εἶναι τοποτηρητὴς τῶν Νήσων Σπετσῶν.

«Κατάλογος τοῦ Τοποτηρητοῦ τῶν Νήσων Σπετσῶν.

Τοποτηρητὴς Γεώργιος Τουρτούρης.

Ἐπειρώτης ἐκ Καλαρρυτῶν, μισθὸς φοίνικες 200.....

Σπέτσοι 24 Ἰουλίου 1830.

Ὁ Τοποτηρητὴς (Τ.Σ.) Γεώργιος Τουρτούρης».

Τὸ 1833 διωρίσθη Ἐπαρχὸς Μεσσηνίας. Τὸν Δεκέμβριον 1830 εἶναι Πρόεδρος τοῦ Κριτηρίου (Δικαστηρίου) Ἄργους. Ὄταν ἀπέθανε, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 79 τῆς 13 Ἰουνίου 1845 διατάγματος ἀπενεμήθη εἰς τὴν Αἰκατερίνην χήραν Γεωργίου Τουρτούρη καὶ τὴν ὀρφανὴν θυγατέρα του μηνιαία σύνταξις 86 δραχμῶν. (Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν), τόμ. 5, τευχ. II, σελ. 32. — Ἄλ. Κουτσαλέζη, Διαφέροντα καὶ περιεργὰ τινα ἱστορήματα, Ἀθήναι 1882. — ΓΑΚ, Ἀρχεῖα Κουντουριώτου, τόμ. 8, σελ. 343. — Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμ. 12. — ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχογιάννη, φάκ. 50. — Παράρτημα Πρακτικῶν Βουλῆς 1850).

Δημήτριος Λουκά Τουρτούρης, Φιλικός, ἐκ Καλαρρυτῶν.

Κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εὕρισκετο ἐμπορευόμενος εἰς Βεσσαραβίαν. Ἐμνήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν τὸ 1821 ἀπὸ τὸν Γ. Σοφιανὸν καὶ προσέφερεν ὡς πρώτην δόσιν διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς 100 φλωριά. (Ἰ. Φιλήμονος, ἐνθ' ἀνωτ. καὶ ΓΑΚ, Περιεχόμενα, τόμ. 156, σελ. 105).

Κωνσταντῖνος Τουρτούρης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐκ τῶν σημαινόντων προκρίτων τοῦ χωριοῦ του καὶ ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐξεγέρσεώς του. Ὄταν μὲ τὴν ἀφιξιν εἰς Καλαρρυτὲς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ράγκου ἢ ἀποκλεισθεῖσα τουρκικὴ φρουρὰ ἐφοδῆθη σφαγὴν τῆς, ὁ διοικητὴς τῶν φρουρῶν Πρεμέτης εἰς τὸν Κώσταν Τουρτούρη ἐγραφε διὰ νὰ ἀποφευχθῆ τυχὸν σφαγὴ καὶ μὲ αὐτὸν ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσιν διὰ τὴν ἀκολουθήσασαν συμφωνίαν ἀναχωρήσεώς της. (Κων. Δ. Στεργιοπούλου, Τὰ Τζουμέρνα πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, Περιοδ. «Σκουφᾶς», τόμ., Ε', σελ. 104. — Κ. Κρυστάλλη, ἐνθ' ἀνωτ.).

Εὐαγγέλης Τριανταφύλλου, στρατιώτης ἐκ Καλαρρυτῶν. Γιά τόν Τριανταφύλλου υπάρχουν τὰ κάτωθι στοιχεία. Καί πρῶτον ἡ αἴτησις τοῦ ὡς ἀγωνιστοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως νά λάβῃ τὸ ἀριστεῖον.

«Αἴτησις Ἀριστείου ἰδιὰ τὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ ἀγῶνος (διαμείνοντος ἐν Ἀθήναις).

Πρὸς τὴν Σὴν Διοίκησιν Ἀττικῆς.

Ἐπειδὴ ὁ εὐσεβῶς ἀναφερόμενος ὑποφαινόμενος ὅστις εἶμαι εἰς καγῶ τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγωνισθέντων καὶ παρὰ τοῦ ἀντιπάλου πληρωθέντος ὡς κατάδηλον ἐκ τῶν ὑπ' ὄψιν τῆς Σὴς ταύτης Διοικήσεως καθυποβαλλομένων ἐνδεικτικῶν, ἰδὲν ἔλαβον εἰσέτι τὸ ἀνήκον μοι εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ἀγῶνων μου Ἀριστεῖον καίτοι μοι ἐδόθη ἐγκαίρως ἡ τοῦ ἀριθμοῦ (201) σημεῖωσις παρὰ τῆς τῶν τοιούτων ἐκδουλεύσεως ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἰδέομαι ἵνα εὐαρεστηθῇ ἡ Σὴ Διοίκησις νά ἐκτελέσῃ τὸ δέον πρὸς δόσιν μοι τοῦ Ἀριστείου ὅπου νά μὴ μένω παραπονούμενος ὡς ἀδικημένος.

Ἀθήναι 29 Ἰουλίου 1839

Μὲ πλήρως σέβας ὑποσημειοῦμαι

Εὐπειθέστατος

Βαγγέλις Τριανταφύλλου».

Τὸ Πιστοποιητικὸν τῶν ἀγῶνων τοῦ ποῦ ἐπισυνάπτει ὁ Τριανταφύλλου ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην Χρῆστον Χατζηχρήστον, φέρει ἡμερομηνίαν 17 Μαΐου 1837 καὶ ἡλικίαν 41 ἔτους.

Ἐπίσης ἐπισυνάπτει καὶ θεβαιώσιν ἰατρικὴν τοῦ τραύματός του.

«Ἰατρικὴ μαρτυρία, ὁ Εὐάγγελος Τριανταφύλλου γεννημένος εἰς τὴν Ἠπειρὸν τὴν ἡλικίαν 40 ἐτῶν ἐπληρώθη ἀπὸ βολῶν τυφεκίου ἐν καιρῷ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἔχασε τοὺς ὄρχεις του.

Τοῦτο θεβαιώνω

Ἐν Ἀθήναις, 17 Μαΐου 1838

Ὁ Βερνάρδος Βέζης

Ἀρχίατρος τῆς Α.Μ.».

Κατάλογος στρατιωτῶν δικαιωθέντων Ἀριστείου.

Αὔξ. Ἀριθ. 2 Εὐάγγελος Τριανταφύλλου ἐξ Ἠπείρου

Διαμένει εἰς Ἀθήνας, Σιδηροῦν Ἀριστεῖον.

Ἐν Ἀθήναις 5 Δεκεμβρίου 1839

(ΓΑΚ. Ἀριστεία φάκ. 25).

Ἀθανάσιος Νικ. Τσιμπούρης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Περιώνυμος δάσκαλος τῆς ἀργυρογλυπτικῆς καὶ ἀργυροχρυσῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν Καλαρρυτῶν, καίτι ἡλικιωμένος, ἐστάθη εἰς τὸ πλευ-

ρόν τῶν ἐπαναστατῶν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του πῆρε καὶ αὐτὸς τὸν ἰδρόμον τῆς προσφυγιάς καὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ὅπου ἔφθασε ἐπέρασε εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπου ἤρχισε ἐργαζόμενος. Φεύγων ἀπὸ τὸ χωριὸ του ἔκρυψεν εἰς διαφόρους κρύπτας πολλὰ τῶν περιφήμων ἔργων του ἐλπίζων νὰ ἐπανέλθῃ. Τὴν 3ην Ἰουλίου 1823 ἀπέθανεν εἰς Ζάκυνθον. Εἰκάζεται ὅτι δὲν εὐρέθησαν τὰ ἔργα του εἰς τὸ σύνολόν των. (Ντ. Κονόμου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 25).

Κωνσταντῖνος Φασούλης, στρατιώτης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Εἰς τὰς καταστάσεις φέρεται ὡς καταγόμενος ἀπὸ τὸ Συρράκον, ἀλλὰ μάλλον πρόκειται περὶ λάθους, καθ' ὅσον αἱ οἰκογένειαι Φασούλα κατὰγονται ἀπὸ τοὺς Καλαρρυῖτες. Ἀφοῦ πῆρε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τελικῶς κατετάγη τὸ 1828 εἰς τὰς χιλιαρχίας. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1831 καὶ 1832 ὑπηρετεῖ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸ Σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Χατζηπέτρου εἰς τὰ Καλάδρυτα. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ τὸν Ἰούνιον 1832. (ΓΙΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Γεώργιος Φεγγάρης, ἐκ Καλαρρυτῶν. Ἐγεννήθη εἰς Καλαρρυῖτες ἀπὸ εὐπορὸν οἰκογένειαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ χωριοῦ του καίτοι ἡλικιωμένος ἐβοήθησεν αὐτὴν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἔλαβε μέρος εἰς ἰδιαφόρους ἐπιχειρήσεις. Ἀπὸ τὸν εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης φάκελόν του μεταφέρομεν ἐδῶ δύο σχετικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦν ὠρυσμένα σημεῖα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐγίνε ἐπίσπευσις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰ χωριά Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου, ἐν τυχατισμῷ καὶ μὲ τὴν ἀλλαχοῦ δημοσιευομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παπαγεωργίου.

«Ἀθῆναι τῆ 8 Ἀπριλίου 1865.

Ἐπὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἀποζημιώσεων ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος Σὴν Ἐξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν. Κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1821 ἅμα εἰς τὰ μέρη τῆς Ἠπείρου τῆς κωμοπόλεως τῶν Καλαρρυτῶν ἤχησε ἡ σάλπιγξ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὁ ἀδελφός μου Δημήτριος Φεγγάρης προεστὴς ὢν τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῆς Κωμοπόλεως ταύτης τῶν Καλαρρυτῶν καὶ ὁ εὐσεβᾶστως ὑποφαινόμενος Γεώργιος Φεγγάρης προσεκαλέσαμεν δι' ἐξόδων μας τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Ράγκον πρὸς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνθέξωμεν εἰς τὰ ὄπλα μας ἕνεκα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Τούρκων ἐκυρίευσαν οἱ ἐχθροὶ τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ οἰκογένειά μας ὡς αἰτία τῆς καταστροφῆς των διὰ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ράγκου, ὄχι μόνον ὄλη κατεπρέχθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιότους ἐντοπίους τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἕνεκα τούτου ἐλεηλατήθημεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τοὺς συμπολίτας μας ἐλεεινῶς ἰδιὰ τὸν λόγον ὅτι ἐγίναμεν αἰτίοι τοῦ ἀφανισμοῦ των ὡς πάντα ταῦτα εἶναι γνωστὰ καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, μάλιστα δὲ οἱ Τούρκοι ἠχμαλώτισαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν μας πέντε ψυχὰς καὶ κατέλαβον καὶ ἐκυρίευσαν ὄλην τὴν λαμπρὰν ἀκίνητον καὶ κίνητην περιουσίαν μας τὴν

ὅποιαν μέχρι σήμερον νέμονται καὶ κατέχουσι. Διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς περιουσίας μας ταύτης καὶ διὰ τὰς μεγάλας θυσίας μας τὰς ὅποιας ὑπέστημεν ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω περιστατικῶν τὰ ὅποια ἐπιβεβαιοῦνται καὶ ἐκ τοῦ ἐγκλειστού ἀπὸ τῆς Ἀπριλίου 1844 πιστοποιητικοῦ τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν δὲν ἐλάδομεν ἐκ τῆς πατρίδος ἰδι᾽ ἑνὴν ἠγωνισθημεν οὐδὲ ἕβρον. Διὰ ταῦτα προστρέχω εἰς τὴν Σεβαστὴν ταύτην Ἐπιτροπὴν καὶ ἐξαιτούμαι θερμῶς ἵνα ἀφοῦ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς ἀνωτέρω θυσίας μας καὶ ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν Πατρίδα εὐαρεστηθῆ νὰ ἐγκρίνῃ τὰς διεύσεις ἀποζημιώσεις μου, καθόσον μάλιστα εἶμι καὶ οἰκογενειάρχης πέντε θηλέων ἀνυπάνδρων τέκνων. Ὑποσημειοῦμαι δὲ εὐσεβᾶστως.

Εὐπειθέστατος, Γεώργιος Φεγγάρης».

«Ἀποδεικτικόν

Ὅτι ὁ κ. Γεώργιος Φεγγάρης ἀπὸ Καλαρυτιῶν τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ καιροῦ ὑπῆρχεν ἀπὸ οἰκογενεῖαν πρώτης τάξεως καὶ ὁ Δημήτριος Φεγγάρης αὐτάδελφος αὐτοῦ, ἀνώτερος ὢν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ παιδείαν ἀνθρώπος καὶ μὲ φρόνησιν, ἐπὶ τοῦ 1821 ἔτους κατεῖχεν οὗτος τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν τὴν πρωτερεύουσαν θέσιν τουτέστι τοῦ Λογιστοῦ ταύτης τῆς Κωμοπόλεως τῶν Καλαρυτιῶν καὶ τῆς ἐταιρείας τοῦ ἔθνους παρευρεθείς τότε κατηχημένος καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἀ.ἔ. διὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ κ. Γιαννάκη Ράγκου, ἅμα εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἤχησεν ἡ πατριωτικὴ σάλπιγξ ὁ διαληφθεὶς Δημήτριος Φεγγάρης χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ περιουσίαν οὔτε ἀκίνητον ἀλλ' οὔτε καὶ κινητὴν ἐπαρουσιάσθη αὐθόρμητος πλέον τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος μὲ ἴδιον τὸν ἐνθερμον πατριωτικὸν ζῆλον συνεισφέρων τῆς δυνάμεώς του τὴν περιουσίαν πρὸς εὐκολίαν τοῦ στρατοῦ μας καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνθουσιάζων τὰ μέγιστα τοῦτον τὸν στρατὸν μας καὶ τὸν ἑαυτὸν που διαθέτων θῦμα μὲ τὸν ἔξοχον πατριωτισμόν.

Μὴ δυνάμενα πλέον τὰ ὄπλα μας νὰ ἀνθέξουν ἐπὶ τέλος κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τῶν θλιβερῶν τούτων στιγμῶν, αἰχμαλωτισθεῖσα αὐτοῦ μία ἐγγλὶξ μάλιστα αὐτάδελφή, αὐτὸς ἐπομένως ἰδιὰ τριῶν ἡμιόνων που δυνηθείς νὰ σώσῃ μόλις τὴν λοιπὴν πολυἀριθμον οἰκογενεῖάν του εἰς Αἰτωλίαν καταφυγῶν ἐμεινε αὐτόσε θῦμα τοῦ ἀγῶνος ἐγκαταλειπὼν τὴν οἰκογενεῖάν του εἰς κατάστασιν ἀθλιωτάτην.

Ὅτι ὁ παρῶν κ. Γεώργιος Φεγγάρης αὐτάδελφος τοῦ θυσιασθέντος ἀπέμεινε οὕτω πως ἡ ἀνήλικος κεφαλὴ ταύτης τῆς ἀθλιας οἰκογενεῖας καὶ ὅτι ἐνῶ μὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτάδελφου του, συνέπεσε ἑμοῦ καὶ ἡ δραστήριος ἐκστρατεία τοῦ Ὀμέρ πασᾶ, στρατοῦ ἐλληνικὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Δημητρίου Μιαρῆ τῷ ἐπῆρε διὰ πάντα τοὺς τρεῖς τούτους ἡμίονας διὰ νὰ μετακομίσῃ τὰ πολεμοφόδιά του, ἡ αὐτοῦ μονὴ ἐλπίς σωτηρίας καὶ ὡς ἐκ τούτου οὔτε ἠδυνήθη νὰ σώσῃ πλέον τῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ ἀπαισαν τὴν οἰκογένειαν.

νειάν του και τῶ αἰχμαλωτισθῆσαν λουπόν ἄλλαι τέσσαρες ψυχαὶ ἀπὸ τὰς ἑποίας ὁμοῦ πέντε ψυχὰς αἰχμαλωτισθείσας του, οὔτε ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ λάβῃ καν ἔχνος τῆς ἀποκαταστάσεώς των· καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἰκανότητός του καὶ μόνον καταμαστίζεται σήμερον ὥστε νὰ κατορθώσῃ τὰ ἀπολύτων τῆς ἡμέρας ὀκτὼ ψυχῶν λιμοκτονούντων τὸν ἐπιούσιον ἄρτον· ἀνευ πλέον ἐστίας οὔτε ἄλλου τινος πόρου εἰς περιθαλψίν καὶ ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν του. Ἐνεκεν δὲ τῆς πληρεστάτης ταύτης ἀληθείας ἐπαφίνοσι κατ' αἵτησιν αὐτοῦ τὸ ἐνυπόγραφον τοῦτο πιστοποιητικὸν ἔγγραφον ἵνα τοῦ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἀθῆναι τὴν 5 Ἀπριλίου 1844

Ἰωάννης Ράγκος, Γεώργιος Τουρτούρης, Χρ. Χρίστου, Ἰωάννης Μακρυγιάννης». (Ἔθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., φάκ. Γ. Φεγγάρη).

Δημήτριος Φεγγάρης, πατρὶς Καλαρρῦτες. Λόγω τῆς παιδείας του ἦτο ἄνθρωπος ἀνώτερος τῆς ἐποχῆς του. Κατεῖχεν εἰς τὸ χωριὸν του πρωτεύουσαν θέσιν τοῦ Λογοθέτου. Ὄταν ἐγένοντο αἱ μάχαι τῆς Πλάκας κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Ἰουνίου 1821 κατὰ τοῦ Τοπάλ Βακούτ Γαρδίκη, ὁ Δημ. Φεγγάρης ἐκρατεῖτο ἡμιερὸς τοῦ Χουρσίτ εἰς τὰ Ἰωάννινα μαζί με ἄλλους ἑπτὰ χωριανούς του. Ἐμαθε ὅτι εἰς τὰ Τζουμέρκα οἱ Ἕλληες ὀπλαρχηγοὶ προσέβαλον τουρκικὰς φρουράς καὶ ὅτι σύντομα θὰ κτυπηθῆ καὶ ἡ τοῦ χωριοῦ του, ὅπως καὶ τοῦ Συρράκου, ὁπότε κατ' ἀνάγκην οἱ κάτοικοι τοῦ ταχθοῦν μετὰ τὸ μέρος τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἡ τύχη τῆς ζωῆς του εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἦτο γνωστὴ. Ἐδραπέτευσε καὶ ὅταν τὴν 30ὴν Ἰουνίου μαζί με τοὺς ἄλλους ὁμήρους ἐφθασεν εἰς Ντουβίζτινα, χωριὸν ἀπέχον 2—3 ὥρας ἀπὸ τοῦ χωριοῦ του, συνήντησε τὸν ὀπλαρχηγὸν Γιαννάκη Ράγκον μεταβαίνοντα νὰ ξεσηκώσῃ εἰς τὰ ὄπλα τοὺς κατοίκους τῆς Γότιστας καὶ Κράψης. Ἐπεισε τὸν Ράγκον νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ χωριὸν του ἀναλαμβάνων προσωπικῶς τὴν ἰδαπάνην διατροφῆς τοῦ πημματος. Ὄταν ἐφθασαν τὸ πρωτὶ τῆς 1ης Ἰουλίου εἰς Καλαρρῦτες, ἡ ἐκεῖ ὀλιγάριθμος τουρκικὴ φρουρὰ τρομοκρατηθεῖσα περιωρίσθη εἰς πέντε μεγάλα σπίτια τοῦ χωριοῦ διὰ νὰ προστατευθῆ καὶ ἀπὸ ὅπου ἠμύνετο ὅταν προσεδάλλετο ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας καὶ τοὺς ἐξεγερθέντας κατοίκους. Αἱ ἀψιμαχίαι διήρκεσαν μέχρι τῆς 5ης Ἰουλίου ἡμέραν Τετάρτην, ὁπότε ἐπῆλθε συνθηκολόγησις τῆς φρουρᾶς μετὰ τοὺς ἐπαναστάτας, ἀναλαβόντας νὰ διευκολύνουν τὴν φρουρὰν εἰς τὴν ἀναχώρησίν της. Καὶ πράγματι τὸ πρωτὶ τῆς 6ης Ἰουλίου ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τῶν Καλαρρυτῶν συνοδευομένη μέχρι τινὸς ὑπὸ τωνων κατοίκων ἀνεχώρησε. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Χουρσίτ ὅστις εἶχε πληροφορηθῆ τὴν ἀνταρσίαν ἀπέστειλε ἐξ Ἄρτης ἰσχυρὰς δυνάμεις στρατοῦ, αἱ ὁποῖαι τὴν 6ην Ἰουλίου 1821 εὗρισκοντο εἰς τὰ περίξ τῶν δύο κωμπούλιων καὶ τὴν ἐπαμένην περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰσῆλθον εἰς τὸ Συρράκον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς Καλαρρῦτες. Οἱ κάτοικοι καὶ οἱ ὀλίγοι προστρέξαντες εἰς βοήθειαν ἐπαναστάται ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀπέκρουσαν

πεισιμότως τούς εισβολείς, αλλά τέλος εκάμφθησαν και επίλθεν ή καταστροφή τών δύο χωριών. Ο Δημήτριος Φεγγάρης έπολέμησε γενναίως και τέλος ήναγκάσθη και αυτός, όπως όλοι οι κάτοικοι, με την πολυμελή οικογένειάν του να απομακρυνθή και εις κακήν κατάστασιν να φθάση εις την Αίτωλιαν. Κατά την μάχην τών Καλαρρυτιών συνελήφθη και μία αδελφή του ένγηλιξ αίχμαλώτος τών Τούρκων. Είς μίαν εισβολήν του Όμέρ Βρυώνη εις την Αιτωλοακαρνανίαν άλλα τέσσαρα άτομα εκ της οικογενείας Φεγγάρη ήχημαλώτισθησαν. Η ένέργεια του Δημ. Φεγγάρη να οδηγήση τόν Ράγκον εις Καλαρρυτες και εκ του λόγου αυτού να έπιστευσθή ή εξέγερσις, επεκρίθη εκ μέρους μερίδος τών κατοίκων, ως γενομένη προύτως, αφού ακόμη δέν ειχεν εξασφαλισθή ό έξοπλισμός τών κατοίκων ούτε αξιόλογος ένίσχυσις εις ένοπλια σώματα, την όποίαν ειχεν υποσχεθή ό Μάρκος Μπότσαρης. Η καταστροφή της οικογενείας του ήτο τεραστία, αυτός δέ από τας στερήσεις και την στενοχώριαν ώδηγήθη μετ' όλίγον εις τόν τάφον. (Έθν. Βιβλ., Χειρ. Άγων., φάκ. Γ. Φεγγάρη και Έπιστολή Άποστ. Παπαγεωργίου).

Κώστας Άναστασίου Φίλης, στρατιώτης, πατρις Καλαρρυτες. Μετά την καταστροφήν της πατρίδος του κατατάγη εις τὰ τμήματα Δυτικής Έλλάδος και μετά την απελευθέρωσιν εις τόν Στρατόν. Τό 1832 ύπηρετεί εις τό Ναύπλιον υπό τόν ταγματάρχην Μιχαήλ Ν. Μόστραν, εις την δύναμιν του όποίου φέρει αύξ. άριθ. 13, πατρίδα δέ τούς Καλαρρυτες. (ΓΑΚ, Στρτ. Γραμμ., φάκ. 173).

Γιάγγελος Χρήστου, στρατιώτης, εκ Καλαρρυτιών. Με ομάδα συμπατριωτών κατέρχεται εις την Άκαρνανίαν και μετέχει εις την Έπανάστασιν. Την 8ην Ιουλίου 1822 μετά την καταστροφήν του Πέτα, εις την μάχην του όποίου έλαβε μέρος, παίρνει έντολήν από τόν Μαυροκορδάτον όπως με την ομάδα του, εκ συχωριάνων του, εκστρατεύση προς τόν Βλοχόν ή τόν Βάλτον. (Μνημεία Έλληνικής Ιστορίας, τόμ. 5, τεύχ. II, σελ. 147).

Β' ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΣΥΡΡΑΚΟΥ

Γεώργιος Ἀναστασίου, δεκανεὺς (πένταρχος) ἐκ Συρράκου. Ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν μάχην τοῦ χωριοῦ του τὴν 7ην Ἰουλίου 1821 κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ σώματα τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ τὸ 1828 εἰς τὰς χιλιαρχίας. Ὑπηρετεῖ εἰς τὸν στρατὸν καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χρυσταδούλου Χαϊτζηπέτρου.

Κατάλογοι 7 Ἰουνίου 1832. Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀρ. 85. Γεώργιος Ἀναστασίου, πατὴρ Συρράκο, βαθμὶς Δεκανεὺς». (ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Πέτρος Ἀντωνίου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ ἔτος 1791 καὶ πήρε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Τὸ 1828 ἐνετάχθη εἰς τὰς χιλιαρχίας.

«Χιλιαρχία Τσάμη Καρατάσου. 7η Χιλιαρχία, Γ' Ἐκατονταρχία
Κατάλογος στρατιωτῶν

Αὔξ. Ἀρ. 18 Πέτρος Ἀντωνίου, στρατιώτης, πατὴρ Συρράκο ἐτῶν 38». (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 21).

Δῆμος Αὐδῆς, Ὑποχιλιάρχος, πατὴρ Συρράκο. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀναγνώστη Καραγιάννη ἀπὸ τὸν Βάλτον. Τὴν 27 Ἀπριλίου 1825 προτείνεται διὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποχιλιάρχου καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Βουλευτικοῦ ἀνεγνώσθη τὸ ὑπ' ἀριθμ. 6780 προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διὰ τὴν προαγωγήν του. (Ἀρχεῖα Ἑλλ. Παλιγγ., τόμ. 7, σελ. 231).

Στέργιος Ἀντωνίου, Πένταρχος, ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ 1791 καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Χουρσίτ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους. Τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας καὶ ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Καρατάσον.

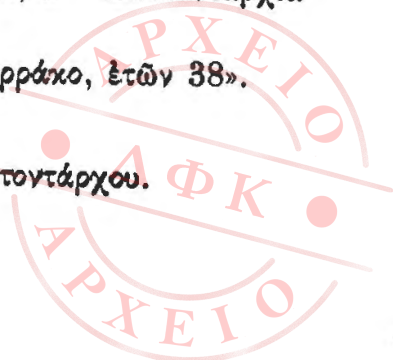
«Χιλιαρχία Τσάμη Καρατάσου. 7η Χιλιαρχία, Γ' Ἐκατονταρχία
Κατάλογος στρατιωτῶν

Αὔξ. Ἀρ. 19. Στέργιος Ἀντωνίου, πατὴρ Συρράκο, ἐτῶν 38».

Τὸ 1829 ὑπηρετεῖ εἰς Θερμοπύλας:

«Γ' Ἐκατονταρχία, Γεωργάκη Κώστα Ἐκατοντάρχου.

Κατάλογος στρατιωτῶν. Αὔξ. Ἀρ. 18.

Στέργιος Ἀνωλίου, πατρίς Συρράκο, ἐτῶν 38,
 Ἐνάστημα ἱκανόν, μύσταξ μαῦρος, τρίχες μαῦρες. Θερμοπύλες 1829».
 (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 27 καὶ 50).

Κωνσταντῖνος Βάγκος, ὑπαξιωματικὸς 2ας τάξεως, ἐκ Συρράκου, Ἄρ. Μητρ. 7427. Ἐγεννήθη εἰς Συρράκον καὶ ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του. Ἀκολούθως κατετάγη εἰς τὰ Σώματα τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Περὶ τῆς δράσεώς του ὁμιλοῦν τὰ κάτωθι ἔγγραφα:

«Πιστοποιητικόν.

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν εὐσυνειδήτως ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Βάγκος ἐκ Συρράκου τοῦ Ἠπείρου, ἀφίσας τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ὄχι εὐκαταφρόνητον κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν του ἅμα ἤχησεν ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶν εἰς Ἑλλάδα, ἔλαβε τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπικεφαλῆς πάντοτε ἰσρατιωτῶν, ἐδούλευσεν στρατιωτικῶς ἐπ' ὄλον τὸ ὑπὲρ αὐτῆς στάδιον καὶ παρευρέθη εἰς τὴν πολιορκίαν Τριπόλεως καὶ ἔφοδόν της· ὡς καὶ τὴν τοῦ Ναυπλίου, εἰς ὄλας κατὰ τοῦ Δράμαλι μάχας εἰς Ἀργολίδα καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὸ Μεσσηνιακὸν φρούριον, ἤδη ἀποκατεστάθη ὡς δημότης Τριπόλεως μὲ πολυάριθμον οἰκογένειαν δυστυχῶς ἄστεγη. Γνωρίζοντες τὸν διαληφθέντα ὡς τοιοῦτον δίδομεν τὸ παρὸν μας ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνάγκη καὶ εἰς ἐνδεξιῶν.

Ναύπλιον 29 Φεβρουαρίου 1846
 Χριστ. Περραιβός, Χριστ. Χατζηπέτρου,
 Γ. Δουβουνιώτης, Χατζηχρίστος».

«Ἐν Τριπόλει 10 Μαρτίου 1847

Πρὸς τὴν Νομαρχίαν Ἀρναΐδας

Ὁ εὐσεβάστως ὑποστημιούμενος λοβὸν τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἅμα ἤχησεν ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶν, ἀφίσας τὴν πατρίδα μου καὶ τὴν ὄχι εὐκαταφρόνητον κατάστασίν μου ἐδούλευσα τὴν πατρίδα στρατιωτικῶς ἐπικεφαλῆς πάντοτε ἰσρατιωτῶν καθ' ὄλον τὸ ὑπὲρ αὐτῆς στάδιον. Εἰς τὰς προλαβούσας στρατιωτικὰς Ἐπιτροπὰς ἔδωσα ἅπαντα τὰ τῶν ἐκδουλεύσεών μου διπλώματά μου καὶ ἔγγραφα. Ἄλλ' ὄχι μόνον δὲν ἐδικαιώθην ἀλλ' ἀπώλεσα καὶ αὐτά. Ἐπευδὴ καὶ ἡ Σὴ Στρατ. τῶν Ἑλλήνων Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῶν Ἐκδουλεύσεων ἀπεφάσισε νὰ ἀμειψθῶσι αἱ μέχρι τοῦδε ἀδικηθέντες στρατιωτικοὶ καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχω πλέον τὰ ὅποια ἔδωσα πιστοποιητικά, μόλις ἠδυνήθην νὰ λάβω τὸ ὅποιον ἐπισυνάπτω πιστοποιητικόν, ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους ὀπλαρχηγούς ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὑπηρέτησα καὶ τὸ ὅποιον διατρανεῖ τὰς θυσίας καὶ ἐκδουλεύσεις μου. Παρεκτὸς τούτου παρακαλῶ καὶ τὰ Σὰ μέλη τῆς Ἐπι-

τροπής ότι είμαι και έπιφορτισμένος από πολυάριθμον οικογένειαν καθ' ότι ως είπα άπασα ή κτηματική και κινητή περιουσία μου μένει εις χείρας τών Τούρκων. Έπαναλαμβάνω τό φιλοδίκαιον και φιλόανθρωπον τής Σής ταύτης Έπιτροπής έδήλωσα ότι καγώ να δικαιωθώ άναλόγως τών στρατιωτικών έκδουλεύσεών μου.

Υποσημειούμαι με σέβας
ό εύπειθέστατος Κωνσταντίνος Βάγγος».

Παρά τας θυσίας του ό Κων. Βάγγος δέν έδικαιώθη καθ' όσον έξη. Μετά τόν θάνατόν του ή χήρα σύζυγός του Άναστασία και τά έπτά όρφανά τέκνα του (Βαγκόπουλα πλέον διαμένοντα εις Τρίπολιν) υπέβαλον τήν από 8 Ίουνίου 1865 αίτησίαν των επί τής όποίας έξεδόθη και ή υπ' αριθμ. 8 πράξις τής 174ης συνεδριάσεως τής Έπιτροπής, ή όποία έκρινε τόν Βάγγον ως υπαξιωματικόν 2ας τάξεως. (Έθν. Βιβλ., Χειρ. Άγων., φάκ. Κ. Βάγγου).

Γεώργιος Βασίλγος, Δέκαρχος, έκ Συρράκου. Μετά τήν λήξιν του άγώνος παρέμεινεν ύπηρετιών εις τόν στρατόν και εις τό σώμα του Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

«Κατάλογος παιλαιών στρατιωτών.

Σώμα στρατηγού Χριστ. Χατζηπέτρου.

Αδξ. Άρ. 153. Γεώργιος Βασίλγος, Δέκαρχος, έκ Συρράκου».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Άναστάσιος Βασιλείου, στρατιώτης, έκ Συρράκου. Έγεννήθη εις τό Συράκον και έλαβε μέρος κατά τήν έξέγερσιν του χωριού του τόν Ίούλιον 1821. Έπειτα ένετάχθη εις τά σώματα τής Έπαναστάσεως και έλαβε μέρος εις διάφορους μάχας. Τό 1828 κατετάγη εις τας χιλιαρχίας, κατά δε τήν περίοδον 1831—1832 ύπηρετεί εις τά Καλάβρυτα υπό τόν Χατζηπέτρον.

«Σώμα Στρατηγού Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ίουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτών.

Άναστάσιος Βασιλείου, στρατιώτης, πατρις Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Γεώργιος Κωνστ. Γάτσος, Φιλικός, έκ Συρράκου. Έγεννήθη εις τό Συράκον. Έταξίδευσε εις τήν Μόσχαν, όπου έμπορεύετο. Κατά τό 1817 έμυήθη εις τήν Φιλικήν Έταιρείαν και ως πρώτη προσφορά του ήσαν 10 φλωριά πρós ένίσχυσιν του άγώνος. Έμυήθη παρά τινος Κομιζοπούλου. (Ί. Φιλήμονος, Κατάλογος Φιλικών, σελ. 387 κ.λπ.).

Ἀργύρης Γεωργίου, στρατιώτης, ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπως καὶ ὅταν κατεστράφη τὸ χωριό του τὸν Ἰούλιον 1821. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν ὅπου ὑπηρετεῖ κατὰ τὴν περίοδον 1831—1832.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

«Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Ἀργύρης Γεωργίου, στρατιώτης, πατρίς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Βασίλειος Γεωργίου, στρατιώτης, ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν ἐξέγερσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Κατὰ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινε εἰς τὸν στρατὸν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστ. Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Βασίλειος Γεωργίου, πατρίς Συρράκο, στρατιώτης».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Ἰωάννης Γεωργίου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ χωριοῦ του καὶ εἶδε τὴν καταστροφὴν του. Ἐπειτα ἐνετάχθη εἰς τὰ Ἐπαναστατικὰ Σώματα τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν ὅπου ὑπηρετεῖ κατὰ τὴν περίοδον 1831—1832.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Ἰωάννης Γεωργίου, στρατιώτης, πατρίς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Σπύρος Γεωργίου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1821 συνεχῶς εὑρίσκειται ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως. Καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν.

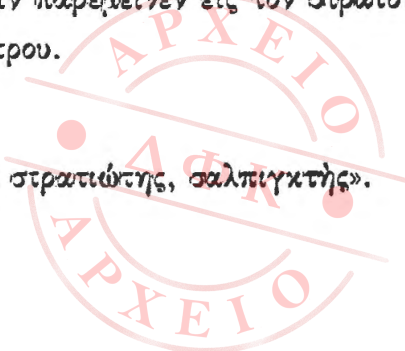
«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Σπύρος Γεωργίου, πατρίς Συρράκο, θαθμὸς στρατιώτης, σαλπικτῆς».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Χριστόδουλος Γεωργίου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του. Καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν στρατόν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Νότη Μπότσαρη.

Ὀνομαστικὸς κατάλογος στρατιωτῶν τοῦ Ἀρχηγοῦ.

Αὔξ. Ἀρ. 18. Χριστόδουλος Γεωργίου, πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 25».

(ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φάκ. 188).

Χρῖστος Γεωργοσᾶκος, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο κατὰ τὸ ἔτος 1808 καὶ μόλις ἐνηλικιώθη κατετάγη εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν στρατὸν καὶ κατὰ τὸ 1828 εἰς τὰς χιλιαρχίας.

«Σῶμα Ἀθανασίου Κουτσονίκα.

Ἐκατονταρχία Ἀν. Ροκᾶ.

Περιοχὴ Μάκρυनोंρους Βάλτου, Ἀπρίλιος 1829.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀρ. 23, Χρῖστος Γεωργοσᾶκος, στρατιώτης, πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 20».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Μῆτρος Γ. Γκονύτζος, πεντηκόνταρχος, ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ ἔτος 1804 καὶ ὅταν κατῆλθε πρόσφυγας εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα κατετάγη ἀπὸ τὸν Αὐγουστον τοῦ ἴδιου χρόνου εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας.

«Χιλιαρχία Στρατηγοῦ Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Τμήμα Γιαννούλη Ζητιουνάτη.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀρ. 6, Μῆτρος Γ. Γκονύτζος, πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 25, πεντηκόνταρχος».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 6).

Δημοστάθης Γῶλος, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ 1810 καὶ μικρὸς ἀκόμη εἶδε τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του. Διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος ἐνετάχθη εἰς τὰς σχηματισθείσας χιλιαρχίας τὸ 1828, ὅπου καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια ὑπηρετεῖ.

«Σῶμα Ἀθανασίου Κουτσονίκα.

Βάλτος Ἀπρίλιος 1829.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 16, Δημοστάθης Γῶλος, στρατιώτης, ἐτῶν 19, πατρὶς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ. φάκ. 44).

Κώστας Δημητρίου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κατὰ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς σχηματισθείσας χιλιαρχίας. Καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου κατὰ τὴν περίοδον 1831 ὑπηρετεῖ εἰς τὸν στρατόν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουλίου 1832.

Κατάλογος ἰσρατιωτῶν.

Κώστας Δημητρίου, στρατιώτης, πατρίς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Χρῖστος Δημοτσώλης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Τὸ 1806 ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατῆλθεν εἰς τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ Ἐπαναστατικὰ Σώματα, κατὰ δὲ τὸ 1828 εἰς τὰς χιλιαρχίας.

«Μακρυνόρος Βάλτου, Καλοκαίρι 1829.

Πεντακοσιαρχία Γιάννη Κώστα.

Κατάλογος ἰσρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἄριθ. 260, Χρῖστος Δημοτσώλης, στρατιώτης ἐτῶν 23, πατρίς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 45).

Χρῖστος Ἰωάννου Δούλης, ὑπαξιωματικὸς ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἐπροτάθη ὡς τοῦ ἀποναμνηθῆ Ἀριστεῖον ἰδιὰ τὰς πολλὰς του ὑπηρεσίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ πρότασις τῶν παλαιῶν ἰδιοκτητῶν του ἐνεκρίθη καὶ εἰς τὸν πίνακα τῶν βραβευθέντων μὲ ἀργυροῦν σταυροδὸν φέρει αὔξ. ἀριθ. 407 βαθμὸν Ὑπαξιωματικοῦ καὶ πατρίδα τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου. (ΓΑΚ, Ἀριστεία φάκ. 4).

Γεώργιος Χριστοδοῦλου Ζαλοκώστας, 1805—1858, ταγματάρχης Οἰκονομικοῦ - ποιητής. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ ἔτος 1805. Ἐπειδὴ ὁ πατὴρ του ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία του, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπαιρισθοῦν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὸ Λιβόρνο τῆς Ἰταλίας, ὅπου ὁ Γεώργιος συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Συρράκου, ὁ Χριστοδούλος παραλαβὼν τὴν οἰκογένειά του ἀπεδίδασκε εἰς τὸν Πύργον τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας ἦτο τότε 16 ἐτῶν. Μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸν του Δημήτριον ἐσπευσαν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐπειτα ἐπανέρχεται εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀλωνίσταινας, Μαγουλιάνας, Ἰσαρης κ.λπ. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου κατὰ

τῶν Ἰμβραήμ και Κιουταχῆ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Παπασταθοπούλου. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν διεσώθη και κατετάγη εἰς τὰς σχηματισθείσας ἑκατονταρχίας. Τὸ ἔτος 1829 εἶναι γραμματεὺς τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Δυτικῆς Ἑλλάδος Παπασταθοπούλου. Τὸ 1834 παρουσιάζεται ὡς ἀξιωματικὸς Οἰκονομικοῦ και ἐξελλίσσεται εἰς Ἀρχικαταλυματίαν Α' τάξεως. Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀριστείων ἐπροτάθη τὴν 3ην Ἰουλίου 1836 ὅπως τοῦ ἀπονειμηθῆ ἀριστεῖον ἀνδρείας. Ὑπηρετῶν εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1845 προήχθη εἰς ἐπικαταλυματίαν Α' τάξεως (ταγματάρχην) και τὸ 1847 μετετέθη εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐμφανίζεται εἰς τὸ κοινὸν ὡς ποιητὴς μὲ τὸ ποίημα «Τὸ Χάρι τῆς Γραβιάς» και ἄλλα. Τὸ 1840 ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Νικ. Παπανικόλα ἀπὸ τὸ Συρράκο. Ἀπέθανε ἐν Ἀθήναις τὸ 1858 και τὸ 1870 ἡ σύζυγός του Αἰκατερίνη ἐξήτησε ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Μαζὶ μὲ τὴν αἴτησιν τῆς ὑποβάλλει και τὸ ἐπόμενον πιστοποιητικόν:

«Πιστοποιητικόν: Ὁ κ. Γ. Χρ. Ζαλοκώστας ἐχρημάτισε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἀπὸ τὸ 2ον ἔτος τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος και παρευρέθη εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου και εἰς τὰς διαφόρους τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείας κατὰ τῶν Πατρῶν και τοῦ Ἰμβραήμ Πασᾶ. Κατὰ δὲ τὸ 1829 ἔτος ἐδιωρίσθη γραμματεὺς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος και ὑπηρετήσε μέχρι τῆς Α' Ἀπριλίου 1832. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐφέρθη μὲ πολλὴν προθυμίαν και ἰκανότητα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν του και τόσον ἡ δημόσιος ὡς και ἰδιαυτέρα διαγωγὴ του ἐστάθη πάντοτε ἀμειψτος.

Εἰς ἐνδειξιν ἰδίδεται ἡ παροῦσα
Ἀθήναι τὴν 15 Φεβρουαρίου 1835

Α. Παπασταθόπουλος».

(Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., κυτ. 54).

Δημήτριος Χριστοδοῦλου Ζαλοκώστας, πατὴρ Συρράκο. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐξηκολούθει γὰ ὑπηρετῆ τὴν πατρίδα.

«Διοικητικὸς Κλάδος Ἐκτελεστικῆς Δυνάμεως
τοῦ Τμήματος Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Κατάλογος Στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. . . . . Κώστας Τζαλοκώστας, πατὴρ Συρράκο.

Οἱ Ἀξιωματικοὶ Κώστας Μασκλαβάνης, Δημ. Κατζόπουλος».

(ΓΑΚ, Ὑπουργ. Στρατ., φάκ. 19).

Χρῖστος Ζαλοκώστας (Τζαλοκώστας), στρατιώτης. Ἐγεννήθη εἰς Συρράκο τὸ ἔτος 1804 και πῆρε ἐξ ἀρχῆς μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Μὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν χιλιαρχῶν ἐνετάχθη εἰς αὐτὰς και ὑπηρετεῖ κατὰ τὴν περίοδον 1828—1829 εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βάλτου.

«Σώμα Ἀρχιστρατήγου.
 Χιλιαρχία Ἀθανασίου Κουτσονίκα.
 Ἑκατονταρχία Ἀναστ. Ροκά.
 Κατάλογος στρατιωτῶν.
 Αὔξ. Ἀριθ. 6. Χρῆστος Τζαλοκώστας, στρατιώτης,
 πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 25».
 «Χιλιαρχία Ἀθαν. Κουτσονίκα.
 Περιοχὴ Βάλτου — Κατάλογος στρατιωτῶν.
 Αὔξ. Ἀριθ. 107. Χρῆστος Τζαλοκώστας, πατρὶς Συρράκο,
 στρατιώτης, ἐτῶν 25».
 «Σώμα Στρατηγοῦ Χρυστοδούλου Χατζηπέτρου.
 Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.
 Κατάλογος στρατιωτῶν.
 Αὔξ. Ἀριθ. 93. Χρῆστος Ζαλοκώστας πατρὶς Συρράκο, Δεκανεὺς».
 (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 26, 44 καὶ Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Χρυστόδουλος Ζαλοκώστας, ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο καὶ ἐταξίδευσεν δι' ἐργασίαν εἰς Ἰταλίαν. Ὄταν ἐξεργάσῃ τὴν Ἑπαναστάσιν εὐρίσκει εἰς τὸ Λυδόνιο. Ἀπὸ ἐκεῖ μεταβαίνει εἰς τὴν Μαισσαλίαν, ἀγοράζει πυρομαχικὰ διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ μαζί με τὰ παιδιὰ του φθάνει τὴν 20 Ἰουλίου 1821 εἰς τὸ Μεισολόγγι, ὅπου εὐρίσκει πρόσφυγας τοὺς χωριανούς του. Εἰς τὸν Πύργον εὐρίσκει τὴν σύζυγόν του Αἰκατερίνην ὕστερα ἀπὸ 7 χρόνια ταξιδίου. Βοηθεῖ τὸν ἀγῶνα ἀλλὰ μετὰ ἓνα χρόνο ἀποθνήσκει τὴν ἰδίαν ἡμέραν μετὰ τὴν γυναῖκα του. Παιδιὰ του εἶναι οἱ προσηγοούμενοι Γεώργιος, Χρῆστος καὶ Δημήτριος. (Ἡλίου Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν, τόμ. 10, λ. Ζαλοκώστας. — Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος, Ἰωάν. Κωλέττης, διάλεξις, ἐκδ. Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν, 1966).

Νικόλαος Ζαλοκώστας, ἐκ Συρράκου, Ταγματάρχης Χωροφυλακῆς, Ἀρ. Μητρ. 840. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1803. Ὑπῆρξε ἐκ τῶν ὑποκινητῶν τῆς ἑπαναστάσεως τῶν χωριῶν Συρράκου καὶ Καλαρρυτιῶν μαζί μετὰ τοὺς Ἰωάννην Κωλέττην καὶ Γεώργιον Τουρτούρη. Ὅλη του ἡ περιουσία κατεστράφη, κινήτῃ καὶ ἀκίνητος, καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ πατρὸς του ἐκ 18 ἀτόμων κατέφυγε εἰς τὸ Μεισολόγγι εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ὅλη ἡ ἀνωτέρω οἰκογένειά του ἐσχάθη καὶ τὸ 1868 ζῆ μόνον ἡ γυναῖκα του καὶ ἓνας υἱὸς του. Κατὰ τὸ 1823 ἐτραυματίσθη εἰς τὴν περιοχὴν Συρράκου — Καλαρρυτιῶν καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1824 ἐπίσης εἰς τὸ Μεισολόγγι. Ἐφοβήθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν Σχολὴν, ἀπ' ὅπου ἐξῆλθε ὑπολοχαγὸς Πέζικοῦ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1828 καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν κατετάγη εἰς τὴν Χωροφυλακὴν. Τὴν 12 Ἰουνίου 1833 προήχθη εἰς ὑπομολαρχὸν καὶ τὴν 29 Ἰουλίου 1834 εἰς ὑπομολαρχὸν Α' τάξεως. Τὴν 10 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου

Έτους ώνομάσθη ύποεπιθεωρητής και την 10 'Ιανουαρίου έτοποθετήθη ως Διοικητής Μοίρας Λακωνίας. Τήν 1 Σεπτεμβρίου 1850 έκ νέου ύποεπιθεωρητής και την 23 'Απριλίου 1851 εις την Διεύθυνσιν Χωροφυλακής 'Υπουργείου Στρατιωτικών. 'Υπηρέτησεν ως Διοικητής Μοίρας Κυκλάδων από την 10 'Ιουλίου 1852, την 2 'Ιουνίου 1856 είναι πάλιν ύποεπιθεωρητής και την 18 Μαΐου 1858 έχαρκτηρήσθη ταγματάρχης Χωροφυλακής. Το 1859 ύπηρετεί ως Βασιλικός 'Επίτροπος Στρατοδικείου Ναυπλίου, την 22 'Οκτωβρίου 1863 είναι έπιθεωρητής Χωροφυλακής και την 29 'Ιουλίου 1864 ύπαρχηγός Χωροφυλακής, όπως και κατά την 17 Σεπτεμβρίου 1865.

'Ετιμήθη με το 'Αργυρούν 'Αριστεϊόν 'Αγώνος, με το παράσημον του Βασιλέως της Βαυαρίας και τον Χρυσόν Σταυρόν των 'Ιπποτών του Σωτήρος. ('Εθν. Βιβλ., Χειρ. 'Αγων., κντ. 54).

Α ν α σ τ ά σ ι ο ς 'Ι ω ά ν ν ο υ, στρατιώτης έκ Συρράκου. Πήρε μέρος εις τον πόλεμον της 'Επαναστάσεως και όταν έληξε παρέμεινεν εις τον στρατόν.

«Σώμα Στρατηγού Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Κατάβρυτα 1831, Κατάλογος στρατιωτών.

'Αναστάσιος 'Ιωάννου, στρατιώτης έκ Συρράκου».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Β α γ γ έ λ η ς 'Ι ω ά ν ν ο υ, στρατιώτης έκ Συρράκου. Μετά την καταστροφήν του χωριού του κατετάγη εις τα σώματα της Δυτικής 'Ελλάδος και το 1828 κατετάγη εις πός χιλιαρχίας. Όταν έληξε ο άγων παρέμεινεν εις τον στρατόν.

«Σώμα Στρατηγού Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Κατάλογος στρατιωτών παλαιών.

Αδξ. 'Αριθ. 261. Βαγγέλης 'Ιωάννου, πατρις Συρράκου, στρατιώτης.

Κατάβρυτα 7 'Ιουνίου 1832».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Χ ρ ί σ τ ο ς 'Ι ω ά ν ν ο υ, Δεκαεύς (δάρχος) έκ Συρράκου. 'Ελαβε μέρος εις τους πολέμους της 'Επαναστάσεως και μετά την λήξιν αυτών παρέμεινεν εις τον στρατόν.

«Σώμα Στρατηγού Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Κατάβρυτα 7 'Ιουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτών.

Χρίστος 'Ιωάννου, δεκαεύς από 28 Μαρτίου 1832, έκ Συρράκου».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192—193).

Β α σ ί λ ε ι ο ς Χ ρ ί σ τ ο υ Κ α ρ α μ α ν ό π ο υ λ ο ς, στρατιώτης, πατρις Συρράκου. 'Ελαβε μέρος εις την μάχην του Σταυρού Συρράκου τον 'Ιού-

λιον 1821 υπό τόν Ἰωάν. Κωλέττην. Ἐπειτα μέ τόν πατέρα του κατήλθον εἰς Πελοπόννησον καὶ ἔλαβον μέρος εἰς διαφόρους μάχας καὶ εἰς ἐκείνην τῆς Κορίνθου υπό τόν Καλοκατρώνην, ὅπου ἐφονεύθη ὁ πατήρ του καὶ ἕνας ἐξάδελφός του. Ἐπειτα ἠκολούθησε τόν Καραϊσκάκην μέχρι τέλος τοῦ ἀγῶνος. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων.).

Χρῖστος Καραμανόπουλος, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του ἔλαβε μέρος υπό τόν Ἰωάν. Κωλέττην εἰς τὴν μάχην τοῦ Σταυροῦ Συρράκου τόν Ἰούλιον 1821. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τῆς Κορίνθου ὑπηρετῶν υπό τόν Θ. Καλοκατρώνην. Κατὰ τὴν ἴδιαν μάχην ἐφονεύθη καὶ ἕνας ἀνεψιός του ἐκ Συρράκου. Εἶναι ὁ πατήρ τοῦ Βασιλείου Καραμανοπούλου. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων.).

Κώστας Κόγιας, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὸ 1830 ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπηρετῇ εἰς τόν στρατόν.

«Διοικητικὸς Κλάδος.

Ἐκτελεστικὴ Δύναμις τοῦ Τμήματος Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Ἀδξ. Ἀριθ. 81. Κώστας Κόγιας, πατήρ Συρράκου.

Οἱ ἀξιωματικοὶ Κώστας Μαισλαδάνης, Δῆμος Χατζόπουλος.

Σάμος 25 Ἰουνίου 1830».

(ΓΑΚ, Ὑπουργ. Στρατ., φάκ. 19).

Δῆμος Νεκ. Κωλέττης, ἐκ Συρράκου. Ἦτο ἀδελφός τοῦ Ἰωάν. Κωλέττη. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατέφυγεν εἰς τὴν Αἰτωλο-ακαρνανίαν, ὅπου ἐπρωτοστάτησε διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐκεῖ καταφυγόντων συγχωριανῶν του μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Χρίστου. Διὰ τὸν συντονισμόν τοῦ ἀγῶνος ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μέ τόν Μαυροκορδάτον, γενικὸν Διευθυντὴν Δυτικῆς Ἑλλάδος (Κ. Κρυστάλλη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 193, 195).

Ἰωάννης Νικολάου Κωλέττης (Δῆμας), 1773—1847. Ἰατρός, υἱὸς τοῦ Νικολάου Δῆμα καὶ τῆς Ξανθῆς Τουρτούρη, ἀδελφῆς τοῦ ἀγωνιστοῦ Γεωργίου Τουρτούρη. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο, ὅπου ὅταν ἦτο νέος τὸν ἀπεκάλουν Νικολέτον (μικρὸν Νικόλαον). Εἰς τὴν Πίζαν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἔπειτα ἐσπούδασεν ἐπὶ ἑπταετίαν Ἰατρικὴν τὸν ἀπεκάλουν, ἀντὶ Νικολέτον, Κολέτον, Κολέτην, ὀνομασία ἣ ὅποια τοῦ ἀπέμεινε ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐξ ἀρχῆς προσελήφθη ὡς ἰατρός τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, σύντομα δὲ καὶ τοῦ υἱοῦ του Μουχτάρ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Κατὰ τὸ 1819 ἐμυθήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ συνήργησε μετ' ἄλλων Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ χριστιανῶν εἰς τὴν εὐόδωσιν πᾶν σκοπῶν τῆς. Κατὰ τὸ 1821 ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μέ τόν Μάρκον Μπότσαρην καὶ

άλλους έπλαρχηγούς τής Δυτικής Ελλάδος, διά νά ξεγεύρουν τούς κατοίκους τής περιοχής Μαλακασίου, τής πατρίδος του Συρράκου και Καλαρρυτιών. Και ενώ οι Έλληνες έπλαρχηγοί ανέλαμβανον τήν ύποστήριξιν τής έπαναστάσεως εις τήν ιδιαιτέραν του πατρίδα κηρυχθεΐσαν τήν 6ην 'Ιουλίου 1821 (Ράγκος, Μπακούλας, Μπαλωμένος), οι Τούρκοι κατά τās έπομέναις ήμέρας δι' ισχυρών δυνάμεων κατώρθωσαν νά τήν καταπνίξουν και νά καταστρέψουν τās δύο άκμαζούσας αϋτάς κωμοπόλεις. Ο Κωλέττης είχε δραπετεύσει από τās 'Ιωάννινα και άφοϋ κατέφυγεν εις τό Συρράκον διά τήν προετοιμασίαν τής εξέγερσεως, μετά τήν καταστροφήν ανεχώρησε διά Μισσολόγι και Πελοπόννησον. Άνέλαβε διαφόρους πολιτικάς θέσεις ύπουργού, κατά δέ τήν 4ην Αϋγούστου 1844 έχρημάτισε διά μικρόν διάστημα και πρωθυπουργός. Άλλά και στρατιωτικάς υπηρεσίας προσέφερε κατά τόν άγώνα. Κατά τό 1825 άπεστάλη υπό του Προέδρου του Έκτελεστικού Σώματος Κουντουριώτου έπικεφαλής στρατευμάτων εις τήν Πελοπόννησον πρὸς καταστολήν τής άνταρσίας και άπόκρουσιν του άναμενομένου 'Ιμβραήμ τής Αιγύπτου. Έπειτα έστάλη εις τήν Εϋβοϊαν, Σκιάθον και Σκόπελον, όπου συγκεντρώσας τούς Θεσσαλομακεδόνας άπεδιθάσθη μετά 1800 άνδρών εις 'Αταλάντην, μέ σκοπόν νά διακόψη τήν έπικοινωνίαν των Τούρκων μετά τής στρατιάς του Κιουταχτή πολιορκούσης τās 'Αθήνας. Η έπειχειρήσις αϋτή απέτυχε. Καθ' όλην τήν διάρκειαν του άγώνος του 1821 επέδειξε πατριωτισμόν και αξιόλογον πολιτικήν δραστηριότητα. (Ι.Μ. Παναγιωτοπούλου, ένθ' άνωτ., Γ. Γαζή Δελτινακιώτου, Λεξικόν τής Έλληνικής Έπαναστάσεως, 'Ιωάννινα 1971).

Χριστος Ν. Κωλέττης, στρατιώτης εκ Συρράκου. Μετά τήν εξέγερσιν του χωριού του εις τήν όποϊαν έλαβε μέρος, κατέφυγε εις τήν Αιτωλοακαρνανίαν και έλαβε μέρος εις διαφόρους μάχας. Τήν 25 Μαΐου 1822 εύρισκόμενος εις Αιτωλικόν έλαβε πρσιωπικήν έντολήν του Μαυροκορδάτου, ετοιμάζοντος τήν έκστρατεϊαν πρὸς άπελευθέρωσιν του Σουλίου, όπως καταγράψη όλους τούς όπλοφορούοντας συμπατριώτας του εκ του Συρράκου και των Καλαρρυτιών. Ήτο άδελφός του 'Ιωάν. Κωλέττη. (Μνημεία τής Έλληνικής Ιστορίας, 'Ιστορικόν Άρχείον Μαυροκορδάτου, τόμ. Ε', 'Αθήναι 1963, 1965).

Γρηγόρης Κωνσταντίνου, στρατιώτης εκ Συρράκου. Έγεννήθη εις τό Συρράκον και είδε τήν καταστροφήν του κατά τόν 'Ιούλιον 1821. Έπειτα έλαβε μέρος εις τās μάχας κατά του έχθρου κατά τήν διάρκειαν του άγώνος. Τό 1828 κατετάγη εις τās σχηματισθείσας χιλιαρχίας και κατά τήν περίοδον 1841—1842 ύπηρετεί ακόμη εις τόν στρατόν.

«Σώμα Στρατηγού Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 'Ιουνίου 1832 — Κατάλογος στρατιωτών.

Γρηγόρης Κωνσταντίνου, στρατιώτης, πατρίς Συρράκον».

ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Γεωργάκης Λαγούδης, Πενήνταρχος ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη τὸ 1794 εἰς τὸ Συρράκον καὶ πῆρε μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του. Ἐπειτα ἐνετάχθη εἰς τὰ διάφορα Σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τῆς λήξεώς του.

«Μακρυνόρος Βάλτου — Ἀπρίλιος 1829.

Χιλιαρχία Ἀθανασίου Κουτσονίκια.

Ἐκατονταρχία Ἀναστασίου Ροκά — Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 3, Γεωργάκης Λαγούδης, πενήνταρχος, ἐτῶν 35, πατρίς Συρράκο».

ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Γιάννης Ἀ. Λαγούδης, εἰκοσιπένταρχος ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον καὶ εἰσῆλθεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. Τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν ἰσρατόν.

«Σῶμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Καλάδρυτα 7 Ἰουνίου 1832 — Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 45, Γιάννης Ἀ. Λαγούδης, εἰκοσιπένταρχος, πατρίς Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Δημήτριος Λαγούδης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη τὸ 1789 εἰς τὸ Συρράκον καὶ ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του. Ἐπειτα ἠκολούθησε τὰ ἔνοπλα τμήματα τῆς Ἐπαναστάσεως λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας.

«Σῶμα Ἀθανασίου Κουτσονίκια — Μακρυνόμος Βάλτου 1829.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 15, Δημήτριος Λαγούδης, στρατιώτης, ἐτῶν 40, πατρίς Συρράκο».

Εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ ὑπηρετεῖ ἀπὸ τοῦ φθινόπωρον τοῦ 1828.

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 26, 44).

Νικόλαος Κων. Μαγγίνας, ἐκ Συρράκου. Ἀπὸ τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους πληροφοροῦμεθα τὰ ἑξῆς διὰ τὸν Μαγγίναν:

«Κατάλογος περιληπτικὸς πῶν ἐν ἐνεργείᾳ μενάντων Ἀπομάχων.

Ἐν Σαλαμίνι 10 Ἰουλίου 1830.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 5, Νικόλαος Κωνστ. Μαγγίνας, ἐτῶν 22, πατρίς Συρράκο».

Ἵππηρέτησε ἀπὸ τοῦ 1826, παρευρεθείς εἰς τὰς μάχας τοῦ Πειραιῶς μετὰ τὸν Νοταράπουλον, μετὰ τὸν Στράτον εἰς ἄλλας τὰς γενομένας μάχας, εἰς Λουδορίκι καὶ Ἰσχατίως εἰς Θήβας. Φέρει δύο πληγὰς ἐπὶ τὰ πόδια. (ΓΑΚ, Ὑπουργ. Στρατ., φάκ. 19).

Λουκάς Μαυρογιάννης, πατρίς Συρράκο, στρατιώτης. Έγεννήθη εις τὸ Συρράκον τὸ 1808 καὶ πῆρε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ 1828 ὑπηρετεῖ εἰς τὴν χιλιαρχίαν τοῦ Ἁθ. Κουτσονίκια εἰς τὴν περιοχὴν Βάλτου. Φέρει αὐξ. ἀριθμ. 108 Στρατολογίου, πατρίδα τὸ Συρράκο καὶ ἡλικίαν 22 ἐτῶν. (ΓΑΙΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 26).

Νικόλαος Κ. Μογρίνος, ἐκ Συρράκου, στρατιώτης. Νέος ἀκόμη ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του καὶ εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν ἐτραυματίσθη.

«Κατάλογος Ἀπομάχων. Νικόλαος Κωνσταντίνου Μογρίνος, ἐτῶν 22, χρῶμα τριχῶν καστανό, ὀφθαλμοὶ μαῦροι, πληγὴ μία εἰς τὸν μηρόν, πατρίς Συρράκου Μαλακασίου». Ὁ κατάλογος εἶναι ἀχρονολόγητος. Εἰκάζεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον 1826—1828. (ΓΑΙΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 194).

Γεώργιος Χρίστου Μπούντας, πατρίς Συρράκο. Έγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τὸ 1813 καὶ τὴν 1 Ἀπριλίου 1829 κατετάγη εἰς τὸν στρατόν.

«Ἀπόσπασμα Σώματος Ἀθανασίου Κουτσονίκια

Ἐκατονταρχία Ἀναστ. Ροκά. Βάλτος.

Ἐπιθεώρησις Ἀπριλίου 1829 — Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὐξ. Ἀριθμ. 24, Γεώργιος Χρίστου Μπούντας, πατρίς Συρράκο, ἐτῶν 16, Νεοφερμένος τὴν 1-4-1829».

(ΓΑΙΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Χρίστος Μπούντας, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του καὶ ἔπειτα εἰς διαφόρους μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἶναι πατὴρ τοῦ Γεωργάκη Μπούντα. Εἰς μίαν τῶν μαχῶν ἐφονεύθη καὶ εἰς τὴν χήραν σύζυγόν του Αἰκατερίνην ἀπενεμήθη τὴν 11 Ἰουνίου 1844 μνηναία σὺνταξις δραχμῶν 12. (ΓΑΙΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44 καὶ Παράρτημα Πρακτικῶν Βουλῆς 1850).

Δημήτριος Μπαρμπούτης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου εἰς τὸν ὅποιον ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβεν μέρος, παρέμεινε εἰς τὴν Τρίπολιν. Ἀπ' ἐκεῖ ὑποβάλλει τὴν κάτωθι αἴτησιν.

Ἐν Τριπόλει τὴν 10ην Μαΐου 1839.

Πρὸς τὴν ἐπὶ Στρατιωτικῶν Β' Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Ὁ ὑποφαινόμενος Δημήτριος Μπαρμπούτης γεννηθεὶς εἰς Συρράκου τῆς Ἠπείρου ἐτῶν 40 διαμένων ἤδη σταθερῶς εἰς Τρίπολιν τῆς Μαντινείας, ἀνεφέρθη κατὰ τὸ ἔτος 1834 διὰ τῆς τότε Νομαρχίας Ἀρκαδίας περὶ τῶν στρατιωτικῶν μου ἐκδουλεύσεων καὶ συνάξας εἰς τὴν ἀναφορὰν μου καὶ ἀποδείξεις ὑπογεγραμμένας ἀπὸ τοῦς ὀπλαρχηγούς, Ἰωάννην Σπράτον, Θεόδωρον Γρί-

βαν και Δημ. Σκυλοδήμον κατά τὸ ἔτος 1835 ἀνεφέρθησαν και αὐτὸς εἰς τὴν ἐπι-
τῶν Ἀριστείων συνάξεως και ἀποδεικτικὰ ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τὸν Δημήτριον
Σκυλοδημάκην.

Και ἐπειδὴ μέχρι σήμερον ἰδὲν ἐπαρουσιάσθη και ἡ πρὸς ἐμὲ χορήγησις
τοῦ Ἀριστείου ὀριώμενος ἀπὸ τὴν 204 δηλοποιήσιν τῆς Σῆς Γραμματείας
ἐπαναλαμβάνων τὰς περὶ τούτου αἰτήσεις μου, παρακαλῶ τὴν Β. Γραμματείαν
και εὐαρεστηθῆ εἰς τὴν πραγματοποίησιν των.

Ὑποσημειούμενος με σέβας

Εὐπειθέστατος Δημότης Τριπόλεως

Διὰ τὸν ἀγράμματον Δημήτριον Μπαρμπούτην, Θ. Γιαννακόπουλος

Με ἄλλην αἰτήσιν του ὑπέβαλλε και τὸ κάτωθι πιστοποιητικόν:

Πιστοποιητικόν

Ὁ Μπαρμπούτης γεννημένος στὸ Συρράκο ἔλαβεν μέρος κατά τὴν ἐξέ-
γερσιν τοῦ χωριοῦ του τὸν Ἰούλιον 1821 και ἔπειτα εἰς ἕλας σχεδὸν τὰς μά-
χας τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγκαταστάθη εἰς τὴν Τρίπο-
λιν ἀπ' ἔπου τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1839 ὑποβάλλει αἰτήσιν διὰ νὰ τοῦ χο-
ρηγηθῆ τὸ Ἐθνόσημον. Μετὰ τὴν αἰτήσιν του ὑποβάλλει και πιστοποιητικόν
τῶν ἀγόνων ὅτι, ἔλαβεν μέρος κατά τὸ 1821 εἰς τὴν πόλιν Συρράκο μετὰ τὸν
Κωλέτην, μετὰ τὸν Γῶγον Μπακούλαν εἰς τὸν Σταυρό, μετὰ τὸν Καραϊσκάκην εἰς
τὴν Ἄρταν, τὴν Παληολαγκαίδααν, τὴν Γράλιστα, Πετρίλιο, Σοβολάκκο, εἰς
τὸ Καραπενήσι ὅταν τοὺς ἔσπειλε ὁ Καραϊσκάκης ποὺ ἦσαν ἄρρωστος εἰς τὸ
Μοναστήρι τῆς Τατάρνας νὰ δοθῆσιν τὸν Μάρκον Μπότσαρη (Αὐγούστον
1823) εἰς τὴν Βράχαν, τὸν Κόζιακα, Κρεμμύδι Νεοκάστρου μετὰ τὸν Καραϊ-
σκάκην ὅταν ἐκτύπησαν νύκτα τὸν Κιουταχὴ ἔξω τοῦ Μεσολογγίου, Ἀράχω-
βαν, Δίστομον Ἀθήναι τῆς 20 Φεβρουαρίου 1841.

Χρ. Χατζηχρήστος Συνταγματάρχης, Δημήτριος Σκυλοδήμος, Ἰωάννης
Σπράτος, Θεόδ. Γρίβας κ.λπ. (ΠΔΚ, Ἀριστεία, φάκ. 20, 69).

Ἰωάννης Δημητρίου Ντουραμάνης, πατὴρ Συρράκο.
Ἀξιωματικὸς - τάξις 7η, Ἄρ. Μ. 93. Ὁ Ντουραμάνης ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρ-
ράκον και ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του κατά τῆς φρουρᾶς
τοῦ Πρεμέτη και ἔπειτα τὴν 7ην Ἰουλίου κατά τοῦ στρατοῦ τοῦ Χουρσίτ.
Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του ἠκολούθησε τμήματα Σουλιωτῶν και
ἔλαβε μέρος εἰς ἕλας τὰς πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Σουλίου μάχας κατά τοῦ Ὁμέρ
Βρυώνη και τῶν λουιτῶν, ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1821 μέχρι τέλους Αὐγούστου
1822, ὅποτε οἱ Σουλιῶται ἀπεχώρησαν. Ἐπειτα μετὰ τοὺς Σουλιώτας ἔλαβε μέ-
ρος εἰς ἰδιαφόρους μάχας τῆς Πελοποννήσου και κατά τὴν δευτέραν πολιορ-
κίαν τοῦ Μεσολογγίου τὸ 1825—1826 εὐρίσκειται μετὰ τὴν φρουρὰν του. Κατὰ
τὴν διέλευσιν του ἐκ Ναυπλίου, μετὰ τὰς μάχας κατά τοῦ Ἰμβραήμ εἰς τὸ
Κρεμμύδι, προτείνεται πρὸς προαγωγήν.

Ἄριθ. 618. Πρασωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ Βουλευτικὸν Σώμα

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικόν.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ προβουλεύματος τοῦ Σοῦ τούτου Σώματος ὑπ' ἀριθ. 6571 ἐγκρίνεται καὶ παρὰ τοῦ Βουλευτικοῦ νὰ προβιβασθῇ εἰς τὸν βαθμὸν ὁ προβαλλόμενος Ἰωάννης Δημ. Νιτουραμάνης.

Τῇ 21 Ἀπριλίου 1825 (ἐν Ναυπλίῳ).

Ὁ Πρόεδρος Παναοῦτσος Νοταρᾶς. Ὁ Α. Γραμματεὺς Ἰω. Σκανδαλίδης».

Κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου τὸ 1826 ὁ Νιτουραμάνης ἐφορευέθη. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων τὸν κατέταξεν εἰς τὴν Α' τάξιν Ἀξιωματικῶν. Ἦτο ἀγαμος καὶ ἡ μητέρα του Χάϊδω ἔλαβε σύνταξιν δραχ. 15 μηνιαίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 μέχρι τοῦ ἔτους 1844 ὅτε ἀπεβίωσε.

Τὸ 1865 οἱ Σουλιῶται ἑπικρατοὶ Ν. Ζέρβας, Ἀθαν. Κουτσογιάννης καὶ Ν. Μπάσσαρης ἔδωσαν ἑσβαίωσιν εἰς τὴν ἀδελφὴν του Αἰκατερίνην, χήραν Κων. Στεροδήμου, ὅτι κακῶς γράφεται εἰς τοὺς πίνακας ὅτι ὁ ἀδελφός τῆς Ἰωάν. Νιτουραμάνης εἶναι Σουλιώτης, ἐνῶ κατάγεται ἀπὸ τὸ Συρράκον Ἠπείρου. Τὸ λάθος προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι οὗτος ὑπηρέτει πάντοτε ὑπὸ Σουλιώτας ἑπικρατοὺς καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Γεώργιον Λάμπρου Ζέρβαν. (Ἄρχ. Ἑλλην. Παλιγγενεσίας, τόμ. 8, σελ. 214. — Ἑθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., κτ. 200 εἰς τὸ ὄνομα Κων Στεροδήμου).

Ἀθανάσιος Τέφου Παῆς, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κατὰ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν.

«Σώμα Στρατηγῶν Χρυστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Καλὰβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Ἀθανάσιος Τέφου Παῆς, στρατιώτης, πατὴρ Συρράκου».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Κώστας Πλῆς, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἡ καταγωγὴ ἀναφέρεται εἰς ἔγγραφον τῆς Στρατιωτικῆς Γραμματείας πρὸς τὴν Διοίκησιν Ἀκαρνανίας ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1839 ποῦ ἀφορᾷ συνάδελφον στρατιώτην τὸν Κώσταν Πελάζην. (ΓΑΚ. Ἀριστεία φάκ. 15).

Ἀναστάσιος Πομότης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του καὶ ἔπειτα εἰς πολλὰς μάχας τῆς Ἐπανάστασεως. Τὸ 1865 εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἀγρίνιον μετ' ἄλλων συγχωριανῶν του. (Ἑθν. Βιβλ., Τμήμα Χειρ. Ἄγων., φάκ. Κων. Στεροδήμου).

Θεόδωρος Σερακιώτης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Συρράκου κατήλθεν εἰς τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Κατὰ τὸ 1833 εὑρίσκεται εἰς τὴν Βόνιτσαν ὑπηρέτων εἰς τὰ Μεταγωγικά τοῦ Στρατοῦ. Τὴν 25 Ἀπριλίου 1833 ὁ Ἐπιστάτης ἀποθηκῶν Βόνιτσης Μιχαὴλ Καλπάκης ἀναφέρει εἰς τὴν Διοίκησιν ὅτι ὀφείλονται μισθοὶ εἰς τὸν Σερακιώτην ὅπως καὶ εἰς ἄλλους στρατιώτας καὶ ζητεῖ τὴν ἀποστολὴν χρημάτων. (ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 191 καὶ 192).

Κοσμάς Σερακιώτης ἢ Ραβαλῆς. Ἀξιωματικός, πατὴρ Συρράκου. Εἰς τὸ Μηρῶον Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἀγῶνος φέρεται ἐγγεγραμμένος. «Αὔξ. Ἀρ. 1737 Κοσμάς Σερακιώτης ἢ Ραβαλῆς πατὴρ Συρράκο 6η τάξις Ἀξιωματικῶν». (Ἐθν. Βιβλ., Τμήμα Χειρ., Πίναξ Ἀξιωματικῶν).

Δημήτριος Γ. Σερετόπουλος, ὑπαξιωματικός ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ χωριοῦ του τὸν Ἰούλιον 1821 ἔλαβε πὰ ὅπλα καὶ ἐπολέμησε εἰς ὄλας τὰς μάχας τῆς Ἠπείρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς. Εἰς τὸ Συρράκον ἔχασεν ὅλην τὴν περιουσίαν του. Ἐλαβε μέρος ὑπὸ τὸν Γ. Καραϊσκάκην εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀραχῶδης, Ἀμπλιανῆς, Νεοκάστρου, Σοβολάκου τὸν Ἰανουάριον 1823. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸ στρατόπεδον Κερατσιλίου τὸ 1827 καὶ τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ διαφόρους ὀπλαρχηγούς.

Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδουλεύσεων κατετάγη εἰς τὴν 2αν τάξιν Ὑπαξιωματικῶν μετὰ αὔξ. ἀρ. μητρώου 3620.

«Πιστοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ Δημήτριος Γ. Σερετόπουλος ἐκ Συρράκου Ἠπείρου ἄμα ἤρξατο ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος Ἑλλάδος ἀγὼν δράξας τὰ ὅπλα παρευρέθη μεθ' ἡμῶν καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μας εἰς ὄλας τὰς κρισιμιωτέρας μάχας καὶ ἰδίως εἰς τὴν τοῦ Νεοκάστρου Τριχόρφων καὶ εἰς τὰς διαφόρους ἄλλας μάχας τῆς Πελοποννήσου καὶ διετέλεσεν ὡς μπουλοκωξῆς καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν διάστημα τῶν στρατιωτικῶν του ἀγῶνων, ἐφέρθη μετ' ὅλην τὴν ὑπακοὴν καὶ γενναϊότητα. Γνωρίζοντες δὲ καλῶς ταῦτα πάντα ἰδίδομεν πρὸς αὐτὸν τὴν παρουσίαν μας κατ' αἵτησίν του.

Ἐν Τριπόλει τῆ 24 Ἰουνίου 1844

Οἱ Στρατηγοὶ

Κανέλλος Δεληγιάννης, Νικηταρᾶς Σταματελόπουλος,
Γιάννης Κώστας, Χριστ. Χατζηπέτρου».

«Πιστοποιητικόν.

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιούμεν ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν Δημήτριος Γ. Σερετόπουλος ἐκ Συρράκου Ἀγράφων ἐξ ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἱεροῦ ἀγῶνος ἡμῶν ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1821 μέχρι τοῦ 1827 δράξας τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας ἐπολέμησε διὰ τὴν πατρίδα μετὰ πίστιν καὶ εὐκρίνειαν καὶ παρευρέθη εἰς πολλὰς κατὰ πῶν ἐχθρῶν γενομένας μάχας

ὡς μπουλουκτζής πάντοτε καθὼς εἰς τὴν μάχην τῶν Ἀγράφων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ μακαρίτου Γ. Γαλιῆ καὶ ἀειμνήστου ἥρωος Καραϊσκάκη εἰς τὴν τοῦ Σοβολάκου τὴν τοῦ Ἀγίου Βλάση τὴν τοῦ Νεοκαστροῦ, τὴν τοῦ Ἀπάνω Χράπα τῆς Ἀμπλιωνῆς, τῶν Σαλώνων καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας τὰς κατὰ τοῦ Πειραιᾶ καὶ ἄλλας διαφόρους ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ Ἑλλάδι γενομένας μάχαις ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἥρωος Καραϊσκάκη, Γαυδοκλιώτη, Χατζηπέτρου καὶ λοιπῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ κούτου ἀγῶνος διεκρίθη διὰ τε τὴν στρατιωτικὴν του ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους του ὑπακοὴν καὶ πειθαρχίαν καθὼς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του πειθόμενοι καὶ ὑπακούοντες εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του.

Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ χάριν τῆς ἀληθείας θίδεται τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν πρὸς τὸν ἀναφερόμενον Δημήτριον Γ. Σερετόπουλον ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Τριπόλει τῇ 24ῃ Μαΐου 1844

Χατζηχρήστος
ὑποστράτηγος
Δημ. Σκυλοδήμος
Παγματάρχης
Γιάννης Γαλλῆς
Λοχαγὸς

Τριαντάφυλος Γ. Τζουρᾶς

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγκατεστάθη εἰς Τρίπολιν ὅπου καὶ ἀπέθανε.
(Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγών., κντ. 190).

Ἰωάννης Σιούτας, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλάσθε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τῆς ἐνάρξεώς της. Περὶ τῆς δράσεώς του ὑπάρχουν τὰ κάτωθι ἐγγράφα:

Καὶ πρῶτον αἱ αἰτήσεις του.

«Ἐν Στάγια τὴν α Νοεμβρίου 1846. Πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν θυσιῶν τοῦ ἀγῶνος. «Περὶ ἀμοιβῆς».

Ὁ ὑποφαινόμενος εἶμαι ἀρχαῖος στρατιωτικός. Ἄμα ἢ ὑπὲρ ἐλευθερίας σάλπιγγ' ἤχησεν προσκαλοῦσα τοὺς γενναίους προμάχους της, δράξας τὰ ὅπλα ὑπηρετήσα ἕως τέλους 1827 ἔτος ἰσρατιωτικῶς τὴν πατρίδα διατελέσας ὑπὸ τὰς διαταγὰς διαφόρων ὀπλαρχηγῶν ὡς τοιοῦτος δὲν ἔλλειψα ἀπὸ διαφόρους μάχαις προσφέρων τὸν ἑαυτὸν θῦμα ὑπὲρ πατρίδος· ἀπὸ δὲ τὸ ἔτος 1825 ὡς 27 σχηματίσας μάχαις χωριστὴν (ἕως ὁπῶν ὀπλίτας) ἕως τέλους ὡς μπουλουκτζής ὡς φαίνονται οἱ ἐκδουλεύσεις μου ἀπὸ τὰ ἐσώκλειστα ἀποδεικτικὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Ἰω. Ράγκου, Χρ. Χατζηπέτρου, Ν. Ζέρβα, Μ. Κοντογιάννη

υποστρατήγου. Ἐπειδὴ ὁμως ἰδὲν ἀνταμείφθην μέχρι τοῦδε καίτοι ὑποβαλῶν ἐγκαιρῶς τὰ ἐπὶ τούτων ἀποδεικτικὰ συμμορφούμενος μετὰ τὰ περι τούτων διατάγματα ὑποβάλλω ἐγκλειστικῶς ἀποδεικτικὰ ἐμφαινόμενα τὰς πρὸς τὴν πατρίδα στρατ. ἐκδουλεύσεις μου. Καὶ ἐξαιτούμαι νὰ μοῦ ἰδοθῆ ἢ ἀνήκουσα ἀμοιβὴ καὶ νὰ μὴ μείνω μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀδικουμένων στερούμενος τῆς ἐθν. ἀμοιβῆς.

Ἵποσημειοῦμαι μετὰ σέβας
Ἰωάννης Σιούτας».

«Στάγια τὴν 15 Μαΐου 1865

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ἐκδουλεύσεων Ἐπιτροπὴν.

Ἐκ τῶν ἀδικημένων λειψάνων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὑπάρχει ὁ ὑποφαινόμενος ὑποβάλλω τὰ πρὸ ὀλίγου ἐπιστραφέντα μοι ἔγγραφα συνυστάμενα κατὰ παραπάντων συμφωνίαν καὶ ἀφορῶντα τὰς στρατιωτικὰς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ἐκδουλεύσεις μου καὶ παρακαλῶ νὰ εὐαρεστηθῆ ἢ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ νὰ ἐνεργήσῃ ν' ἀπονεμηθῆ δικαιοσύνη εἰς τὸν ὑποφαινόμενον διὰ τὰς προσερχθείσας τῇ πατρίδι ἐκδουλεύσεις μου. Ὁ ὑποφαινόμενος κάτοικος Στάγιας τοῦ Δήμου Σπερχειιάδος, Ἰωάννης Σιούτας».

«Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ κύριος Ἰωάννης Σιούτας Σεραικιώτης κάτοικος ἤδη τοῦ χωρίου Στάγια καὶ Δημήτρης Σπερχειιάδος ὑπηρέτησε στρατιωτικῶς τὴν πατρίδα ὑπὸ τὰς διαταγὰς διαφόρων ὀπλαρχηγῶν καὶ ὑφ' ἡμᾶς. Παρευρέθη εἰς διαφόρους κρισίμους μάχας παραλειπούμενες χάριν συγκομιᾶς καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου ἔχασεν καὶ ἰδύο ἀδελφοὺς, ὑπέμεινεν ἑλκὸς τὰς κακουχίας μετὰ γενναιότητος καὶ ἀνδρείας ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα καὶ τῆς ὀφειλουμένης εἰς τοὺς ἀνικτέρους τοῦ ὑποταγῆς, ἔφερε ἰδὲ καὶ ἄλλους ὀπλίτας θεωρούμενος ὡς μπουλουκατζῆς.

Ἰὼ θίδεται χάριν τῆς ἀληθείας καὶ κατ' αἰτησίαν τὸ παρὸν διὰ νὰ πῶ χρησιμεύσῃ ἀνηκόντως.

Ἐν Ἀγᾶ τὴν 28 Ἰανουαρίου 1846

Μ. Κοντογιάννης ὑποστράτηγος

Νικόλαος Δ. Κοντογιάννης ἀντισυνταγματάρχης».

«Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ὁ Κύριος Σιούτας γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1800 εἰς Σερᾶκο τῆς Ἠλείου καὶ κάτοικος Φθιώτιδος τοῦ Δήμου Σπερχειιάδος ὑπηρέτησε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου ἀπὸ τὸ ἔτος 1822 ἕως τὸ τέλος 1825 στρατιωτικῶς καὶ ἐπαυρέθη εἰς τὰς μάχας Μαυτασιῦ καὶ Πέτα καὶ εἰς Λουτράκι Βονίτσης κ.λπ. Εἰς ὄλον τὸ διάστημα τῆς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου στρατιωτικῆς τοῦ ὑπηρεσίας ἔδειξε γενναιότητα στρατιωτικὴν καὶ τιμιότητα ἄκραν.

Ὅθεν κατ' αἰτησίν του καὶ πρὸς χρῆσιν τῆς ἀληθείας δίδεται τὸ παρὸν ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅθεν ὅπου δεῖ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Φεβρουαρίου 1846

Ἰωάννης Ράγκος
καὶ Χριστ. Χαυζηπέτρου
Νικολ. Ζέρβας».

Ἡ Ἐπιτροπὴ τὸν κατέταξεν εἰς τὸν πίνακα στρατιωτῶν ἀγωνιστῶν ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 6990 (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., Ἰ Σιούτας).

Γεώργιος Κωνστ. Σουμαλεύρης, Ἀξιωματικὸς ἐκ Συρράκου. Μετὰ τὴν λήξιν του πολέμου ὁ Γεώργιος Κ. Σουμαλεύρης παρέμεινε εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1844 μετέδῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου ὑπέβαλε αἰτησὶν διὰ τὰ τοῦ χορηγηθῆ τὸ Ἐθνόσημον τῶν ἐκδουλεύσεών του κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὸ πιστοποιητικὸν ποὺ ὑπέβαλε ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πιστοποιητικὸν

Οἱ ὑπογεγραμμένοι πιστοποιοῦμεν εὐσυνειδήτως ὅτι ὁ Γεώργιος Κωνστ. Σουμαλεύρης ἐξ Ἠπείρου ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ 1821 στρατιωτικὸς ὡς μπουλουκωζῆς Ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀνεμνήστου Μάρκου Μπότσαρη, Καραϊσκάκη, Νικ. Στουρνάρη, ἡμιῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, ὅτι ἐπαυρῆθη εἰς τὴν ἐν Καρπενήσι μάχην εἰς τὰς μάχας τοῦ Μεσολογγίου, Ἀμπλιανῆς, Ἀριτῆς, Νεοκάστρου, Ἀττικῆς καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας ὅσας ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἡμιῶν ἀγῶνος μέχρι τέλους ἔγιναν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας καὶ τοῦ ἀγῶνος εἶχεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του δέκα πέντε μέχρι τῶν εἴκοσι στρατιωτῶν, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας ἐφάνη πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του καὶ πιστὸς εἰς τὴν φωνὴν καὶ προσταγὴν τῆς Πατρίδος. Δι' ὃ χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἀληθῶν τασούτων ἐκδουλεύσεών του, τῷ δίδομεν τὸ παρὸν μας πρὸς ἔνδειξιν καὶ χρῆσιν του.

Ἀθήναι τῇ 24 Ἰουνίου 1844

Οἱ ὀπλαρχηγοὶ
Δημοσέλιος,
Νικήρας Σταματελόπουλος,
Γιάννης Κώστας,
Δημ. Σκυλοδήμος.

(ΓΑΚ. Ἀριστεία φάκ. 258).

Γιάννης Σταυρόπουλος, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τὸ ἔτος 1794 καὶ ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ

του. Ἐπειτα τὸν Αὐγούστον 1821 κατετάγη εἰς τὰ διάφορα Σώματα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

«Χιλιάρχια Ἀθανασίου Κουτσονίκα.

Περιοχὴ Βάλτου — Ἀπρίλιος 1829.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. Ἀριθ. 106. Γιάννης Σταυρόπουλος, στρατιώτης, πατὴρ Συρράκο, ἐτῶν 35».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 26).

Ἀθανάσιος Σταύρου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Πῆρε μέρος ὡς στρατιώτης εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰ τμήματα τῶν χιλιαρχιῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν.

«Σώμα Στρατηγοῦ Χριστοδούλου Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Ἀθανάσιος Σταύρου, στρατιώτης, πατὴρ Συρράκο».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Νικόλαος Στερογιάννης, πατὴρ Συρράκο, στρατιώτης. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ χωριοῦ του καὶ ἀκολούθως εἰς πολλὰς μάχας τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τὴν ἀπακατάστασιν ἐλευθέρου Κράτους κατὰ τὸ 1836 διωρίσθη λιθογράφος εἰς τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον. Ὡς τεχνίτης ἦτο ἀριστοτέχνης καὶ αἱ ἔφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ἱκανότητά του. Ἡ Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ φύλλον τῆς 9 Φεβρουαρίου 1862 γράφει:

«Τεμάχια μουσικῆς τομωθέντα ὑπὸ τῆς κυρίας Ἑλένης Ἰ. Σούτσου καὶ λιθογραφηθέντα κομψῶς ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τεχνίτου κ. Στερογιάννη ἐξεδόθησαν καὶ πωλοῦνται».

Ἀπέθανε τὸν Νοέμβριον 1869. Ἡ ἔφημερὶς «Ἀλήθεια» τῆς 10 Νοεμβρίου 1869 γράφει τὴν νεκρολογίαν του:

«Ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη ἀνηκόντως ὁ Νικόλαος Στερογιάννης ἐκ Συρράκου τῆς Ἠπείρου λιθογράφος ἐν τῷ Ἐθνικῷ Τυπογραφείῳ εἰς τὸ ὅποιον πάνυ εὐδοκίμως καὶ πιστῶς μετέτρεξε ἀπὸ τὸ 1836 τὸ καθήκον του. Ὁ θάνατός του ἀφήνει κενὸν ὄπερ ἰδὲν εἶναι εὐκόλον εἰς ἀναπλήρωσιν ὑπὸ τοῦ τυχόντος. Αἰωνία σου ἢ μνήμη μακαρίτη Στερογιάννη. Παῦαν ἔχοις ἔλαφρὰν».

(Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος 1862, Ἐφημερὶς «Ἀλήθεια» 1869).

Δημήτριος Σπεροῦδημος, πατὴρ Συρράκου, Λοχαγός. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατήλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας. Σύντομα προήχθη εἰς Λοχαγὸν καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως παρέμεινεν εἰς τὸν στρατὸν μὲ τὸν νέον βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ τοῦ πακτικοῦ στρατοῦ.

«Σώμα Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.
Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832
Κατάλογος στρατιωτῶν
Δημήτριος Στεροδῆμος, πατὴρ Συρράκου, νέος βαθμὸς Ἵπολοχαγός».
(ΓΑΚ, Στρτ. Γραμμ., φάκ. 192).

Κωνσταντῖνος Στεροδῆμος, πατὴρ Συρράκο, Ὑπαξιωματικὸς Α' τάξεως. Ἄρ. Μ. 393, 3647. Διὰ τὴν ὄρασιν του προτάσασμεν τὸ πιστοποιητικὸν ἐπὶ χορηγηθῆν ἀργότερα εἰς τὴν γυναῖκα του Αἰκατερίνην, ἀδελφὴν τοῦ Ἰωάννου Ντουραμάνη.

«Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ἐνόρκως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἐπὶ τῇ ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου ποινῇ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει πτῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως ὅτι ὁ ἀποδιώσας Κωνσταντῖνος Στεροδῆμος ἐκ Συρράκου τῆς Ἡπείρου, Κουτσάμπασης ὧν (Δήμαρχος) τῆς κωμοπόλεως, παθεὶς τὴν 6ην Ἰουλίου 1821 ἐπικεφαλῆς πῶν συμπολιτῶν του, συνεκέντρωσε μετ' αὐτοῦ τὸ πλείστον μέρος καὶ ὀπλισθεὶς μετ' αὐτῶν, ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως ὀδηγήσας αὐτοὺς πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς Στρατιωτικῆς Ὀθωμανικῆς Δυνάμειος, ἣτις ἦτο συγκεντρωμένη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ρηθείσης πόλεως τοὺς μὲν ἠγάγκασαν διὰ τῶν ὀπλιῶν νὰ μισθοδώσιν εἰς Ἰωάννινα, μετὰ τῶν ἰδῆ μαχόμενος ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ὑπεχώρησεν. Ὅθεν ἐπῆλθεν ἡ καθ' ὀλοκληρίαν καταστροφὴ διὰ τοῦ πυρὸς τῆς κωμοπόλεως Συρράκου. Ἐκτοτε δὲ ἐσῆλθεν εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἀγῶνα καὶ ἐπαρευρέθη εἰς διαφόρους μάχας...

Χορηγοῦμεν ἐπὶ παρὸν εἰς τὴν Αἰκατερίνην Ντουραμάνη σύζυγον Κων. Στεροδῆμου ἵνα τῆς χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Ἀγρινίῳ τῇ 23 Μαρτίου 1865

Οἱ συγχωριανοὶ
Ἄν. Φαρμάκης
Ν. Δαβαρούκας
Ἄν. Παμότης

Οἱ ὀπλαρχηγοὶ
Ν. Ζέρβας
Ἄθαν. Κουτσονίκας
Ν. Μπότσαρης»

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ χωριοῦ του ὁ Κων. Στεροδῆμος ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Σουλιωτῶν εἰς τὸ Μεσολόγγι, Πειραιᾶ καὶ ἄλλας. (Ἐθν. Βιβλ., Χειρ. Ἄγων., κτ. 200).

Μητὴρ οὖς Συγγούνας, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 τοῦ ἀπενεμήθη τὴν 21ην Ἀπριλίου 1844 τὸ Ἀργυροῦν Ἀριστεῖον καὶ διὰ τὰς πολλὰς του θυσίας. Εἰς τὴν ἀπόφασιν περὶ ἀπονομῆς ἀριστείων τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος φέρει αὐτὸς ἀριθ. 35. (ΓΑΚ. Ἀριστεία, φάκ. 282).

Μήτρος Συρακιώτης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τὸ 1804 καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐπειτα κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας.

«Χιλιαρχία Γεωργίου Βαρνακιώτου.

Μακρυνόρος Βάλτου, 30 Ἀπριλίου 1829.

Κατάλογος ἰσρατιωτῶν.

Αὔξ. ἀριθ. 317, Μήτρος Συρακιώτης, στρατιώτης, πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 25».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 49).

Χρῖστος Νικολάου Συρακιώτης, Πεντηκόνταρχος ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη τὸ 1806 εἰς τὸ Συρράκον καὶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1821 πῆρε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐπειτα κατετάγη εἰς τὰς σχηματισθείσας χιλιαρχίας.

«Χιλιαρχία Στρατηγοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηπέτρου.

Τμήμα Γ. Ζητουναίτη.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. ἀριθ. 2, Χρῖστος Νικολάου Συρακιώτης, Πεντηκόνταρχος, πατρὶς Συρράκο, ἐτῶν 23. Ἐπιθεώρησις 1828».

(ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 6).

Γιάννης Σώμεντας, στρατιώτης, πατρὶς Συρράκο. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τὸ ἔτος 1807 καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του κατήλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Ἑλλάδα. Μόλις ἐνηλικιώθη ἠκολούθησε τὰ ἄπαντα Σώματα καὶ τὸ 1828 κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας.

Τὸν Ἀπρίλιον 1829 ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Κουτσονίκαιον εἰς τὴν περιοχὴν Βάλτου, ἔχων εἰς τὸ Στρατολόγιον τοῦ Σώματος αὔξ. ἀριθ. 22, ἡλικίαν ἐτῶν 23 καὶ πατρίδα τὸ Συρράκο. (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Θανάσης Τέφας, στρατιώτης, πατρὶς Συρράκο. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ ἔτος 1810 καὶ μόλις ἐνηλικιώθη κατετάγη εἰς τὰς χιλιαρχίας. Τὸν Ἀπρίλιον 1829 ὑπηρετεῖ εἰς τὴν ἑκατονταρχίαν Ἀγαστ. Ροκᾶ τοῦ Σώματος Ἀθαν. Κουτσονίκαιον εἰς τὴν περιοχὴν Βάλτου. Εἰς τὸ Στρατολόγιον φέρει αὔξ. ἀρ. 20, πατρίδα τὸ Συρράκο καὶ ἡλικίαν 18 ἐτῶν. (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Θωμᾶς Τέφας, στρατιώτης, πατρὶς Συρράκο. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκο τὸ ἔτος 1808. Πῆρε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν μόλις ἐνηλικιώθη καὶ τὸν Ἀπρίλιον 1829 ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Ἀθαν. Κουτσονίκαιον εἰς τὴν περιοχὴν Βάλτου. Εἰς τὸ Στρατολόγιον φέρει αὔξ. ἀρ. συνάμειως 21, ἡλικίαν 22 ἐτῶν καὶ πατρίδα τὸ Συρράκο. (ΓΑΚ, Γεν. Φροντ., φάκ. 44).

Κωνσταντίνος Τζόγκας ἢ Παληοκώστας, ἐκ Συρράκου. Ἄρ. Μ. Ἄγων. 2690, 4η τάξις. Ἐλαβε μέρος ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ὡς ἀρχηγὸς ὀμάδος στρατιωτῶν συμπατριωτῶν του, ἰδίως εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐγκαταστάθη οἰκογενειακῶς εἰς τὸ Μεσολόγι.

Διὰ τῆς ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου 1846 αἰτήσεώς του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἑπιμερικῶν ζητεῖ νὰ τοῦ δοθοῦν 5.925 2ο) ο φοίνικες οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς αὐτὸν ἀπὸ μισθοῦ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν. Προσκομίζει καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 4379 ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1832 ἀποδεικτικὸν τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου. Ἀργότερα ἀπέθανεν αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του καὶ ἀφῆκαν μοναδικὴν κληρονομίαν τὴν θυγατέρα του Καλλιόπην. Τὴν 19 Ἀπριλίου 1865 ὁ συγγενὴς της Χριστόδουλος Διαβαρούκας ἐκ Καλαρρυτιῶν διαμένων εἰς Ἀγρίνιον, ὡς δικαστικὸς ἐπίτροπος τῆς ἀνηλίκου ὀρφανῆς πατρὸς καὶ μητρὸς Καλλιόπης θυγατρὸς Κων. Τζόγκα ἐκ Συρράκου ὑπέβαλε αἴτησιν εἰς τὸ ὕδιον ὑπουργεῖον καὶ ζητεῖ νὰ δοθοῦν διὰ λογαριασμὸν τῆς Καλλιόπης τὸ ποσὸν πρὸ ὁποῖον ἀπὸ τὸ 1846 ἐξήτησε δάσει ἀποδεικτικῶν στοιχείων ὁ πατὴρ της.

Ἐνηλικιωθεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ ἢ Καλλιόπη ὑπέβαλε τὴν κάτωθι αἴτησιν:

«Αἴτησις Καλλιόπης Κ. Τζόγκα ἢ Παληοκώστα ὀρφανῆς θυγατρὸς καὶ κληρονόμου τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Κωνστ. Τζόγκα ἢ Παληοκώστα κατοικοῦ Ἀγρινίου.

Ἐν Ἀγρινίῳ τῇ 17 Μαΐου 1865.

Πρὸς τὴν ἐπὶ πῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων Στὴν Ἐπιτροπὴν.

Περὶ παραδοχῆς ὀφειλομένων εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς φοίνικας 5925.

Ὁ Δικαστικὸς Ἐπίτροπος τῆς ὑποφαινομένης ὀρφανῆς πατρὸς καὶ μητρὸς Χριστόδουλος Διαβαρούκας ὑπέβαλε πρὸς τὴν Σιεδαιστὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην ἀντίγραφον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 4379 ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1832 τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας δι' οὗ καταδεικνύεται ὅτι ὀφείλονται εἰς τὸν μυκαυρῆτην πατέρα μου φοίνικες 5925 καὶ λεπτὰ 20 ὑποβάλλω δὲ ἤδη καὶ ἡ ὑποφαινομένη ὅτι ἔφθασα εἰς νόμιμον ἡλικίαν ἀντίγραφον τοῦ εἰρημένου ἐγγράφου καὶ παρακαλῶ τὴν Στὴν Ἐπιτροπὴν ἵνα κηδομένη τῆς ὀρφανίας μου καὶ εὐσπλαχνιζομένη ἐμὲ στερουμένης παιντὸς ἐτέρου πατρικοῦ ἀγαθοῦ παραδεχθῇ τὸ εἰρημένον ἐκ φοινικῶν 5925 καὶ λ. 20 ποσὸν ὡς ὀφειλόμενον εἰς τὴν ὑποφαινομένην ὀρφανὴν καὶ κληρονόμον τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Κωνστ. Τζόγκα ἢ Παληοκώστα.

Εὐπεθεστάτη Καλλιόπη Κ. Τζόγκα ἢ Παληοκώστα».

Γεωργος ἢ Καραγεωργος Τζόπζος, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβεν μέρος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας. Μετὰ τὴν λή-

ξιν του παρέμεινε εις την ελευθέραν Ελλάδα. Έπειτα από τας Θήβας υποβάλλει την κάτωθι αίτησιν.

«Πρός τον Κύριον Δήμαρχον Θηβών,

Συμμορφωθείς προς την ποιχοκαλληθείσαν υπ' αριθ. 398 της 20ης π.μ. Απριλίου μεγαλογουμενήν προκήρυξίν σας έκθέτω προς ύμεις κύριε Δήμαρχε ότι ο υποφαινόμενος ονομάζομαι Καραγεώργος Ήπειρώτης έγεννήθη εις το χωρίον των Αγράφων Συρράκο ονόματι και ήδη διαμένω σταθερώς εις την πόλιν παύτην των Θηβών, είμαι έτών 34 υπηρέτησα την πατρίδα στρατιωτικώς από την αρχήν του πολέμου μας μέχρι της ελεύσεως του τρισεδάστου Βασιλέως.

Θήβαι της 4 Ιουνίου 1839

Καραγεώργος Τζούτζος άγράμματος».

Μαζί με την αίτησιν του υποβάλλει και πιστοποιητικόν του λοχαγού Δημητρίου Αθανασίου από 25 Μαΐου 1839 εις το όποιον ο Αθανασίου αναφέρει διαφόρους μάχας εις τας όποίας ο Τζούτζος έλαβεν μέρος. (ΓΑΙΚ. Αρμυσεία φάκ. 75).

Ιωάννης Τσιαπρασλής, ιατρός εκ Συρράκου. Έγεννήθη εις το Συρράκο, έσπούδασεν ιατρικήν εις το έξωτερικόν και προσελήφθη έπειτα ως ιατρός εις την αύλην του Αλή Πασά. Έκ των πρώτων έμνηθη εις το μυστικόν της Φιλικής Έταιρείας. Το καλοκαίρι του 1817 κατήλθεν εις την Λευκάδα και συνητήθη με τον φίλον του από το έξωτερικόν ακόμη Ιωάννη Ζαμπέλιον τον όποιον έμύησεν εις την Φιλικήν Έταιρείαν. Μετά την καταστροφήν του χωριού του μέσω του Βάλτου κατήλθεν εις το Μεσολόγγι. Πολλάς υπηρεσίας ως ιατρός προσέφερον εις την Έπανάστασιν. Κατά την διαδρομήν από το Συρράκο προς την Ακαρνανίαν φροντίζει διά τους συγχωριανούς του πρόσφυγας τώρα, οι όποιοι τον ακολουθούν. Χαρακτηριστική ή κάτωθι επιστολή του:

«Αιδελφέ κύρ Σταματάκη χαιρε

Από τα γράμματα των ιδιων μας Καλαρρυτιωτων και Συρρακιωτων όπου ηλθον εδω ειδον και θελεις ιδει, φθάνοντας τα γράμματα αυτου, την ανάγκην όπου έχουν δια τζεχανέν. Οθεν, αιδελφέ, ιδου όπου σου περικλειω γραμματα προς τον κύρ Ρήγα δι' αυτην την υπόθεσιν και πληροφορείσαι. Και αν έχης και μετρητά κοντά σου, ή ήμπαρεις να δώσης πόλυτζαν δια πουθενά, δώσε και σου αποκρίνομαι εγώ, αν έχης υποψίαν δια τα χωριά μας. Διότι, φθάνοντας εγώ ευθύς θέλω σου στείλει άνθρωπον με άσπρα. Δια πουτο ήμίλησε αυτου και κυβέρνα να σταλουν τα εΐκοσι φορτώματα ζετχανέν εδω εις Σύντεκνον, διότι εδω εΐναι συμώτερα. Αν είσαι Έλλην, αν είσαι χριστιανός,

τώρα δείχνεσαι κάμνοντας ἔπως γράφουν ἀπὸ τὴν παιτρίδα μας καὶ ὅπως ζητοῦν ἢ ἀνάγκη καὶ ἢ χρεὶα αὐτῆς. Διάδωσε τὰ γράμματα καὶ ἔπειτα δώσε κα. Ἄδελφέ, ἴδι' ἀγάπην τοῦ γένους μουνιτζιόνες νὰ προβλέφετε μὲ ὅτι τρόπον ἠμπορέσατε καὶ ἀπὸ ἄσπρα σὰς προφθαίνω πάραυτα. Ὑγίαινε.

Ὁ ἀδελφός σου

Σύντακτον 1821, Ἰουλίου 11

Ἰωάννης Τζαυρατζῆς

Υ.Γ. Τὰ γράμματα Μεσολογγίτων καὶ Ρήγα, τὰ ἔσπειλα ἀμέσως τοῦ ἰδίου κύρ Ρήγα καὶ εἶπέ σου νὰ σοῦ τὰ δώσῃ νὰ τὰ ἀναγνώσῃς.
(Νῶτον) Τῷ ἐκτιμοτάτῳ κυρίῳ Ν. Σταματάκη, εἰς Μεσολόγγι». (ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φάκ. 1).

Κώστας Τσαμπίρας, πατὴρ Συρράκο. Καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος παραμένει εἰς τὸν στρατόν.

«Διοικητικὸς Κλάδος ἐκτελεστικῆς δυνάμεως
τοῦ Τμήματος Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. ἀριθ. 170. Κώστας Τσαμπίρας, πατὴρ Συρράκο, στρατιώτης.

Κώστας Μαισκληβάνης, Δημήτριος Χατζόπουλος

Σάμος 25 Ἰουνίου 1830».

(ΓΑΚ, Ὑπουργ. Στρατ., φάκ. 19).

Ἀναστάσιος Φαρμάκης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ χωριοῦ του καὶ ἔπειτα εἰς διαφόρους μάχας μέχρι λήξεως τοῦ πολέμου. Ἡ συμμετοχή του εἰς τὸν ἀγῶνα προκύπτει ἀπὸ τὸν φάκελον Κ. Στεροδήμου. (Ἔθν. Βιβλ., Χειρ. Ἀγων., φάκ. Κ. Στεροδήμου).

Νικόλαος Φατισώρης (Φατσώρης), ἐκ Συρράκου. Δεκανεὺς. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. Διὰ διατάγματος τοῦ 1838 ὁ παλαιὸς δεκανεὺς Νικόλαος Φατισώρης ἐθεωρήθη ἀνθυπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος. (Ἐφημ. Κυβερν. 1838, σελ. 88).

Βασίλης Γεωργίου Χατζῆς, πατὴρ Συρράκου. Δεκανεὺς. Ὑπηρέτησε εἰς διάφορα σώματα καὶ τὸ ἔτος 1828 παρουσιάζεται ἐντεταγμένος εἰς τὰς χιλιαρχίας. Παρέμεινεν εἰς τὸν στρατόν καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος.

«Σῶμα Στρατηγού Χρυστ. Χατζηπέτρου.

Καλάβρυτα 7 Ἰουνίου 1832.

Κατάλογος στρατιωτῶν.

Αὔξ. ἀριθ. 153. Βασίλης Γεωργίου Χατζῆς, πατὴρ Συρράκο, θαμνὸς Δεκανεὺς».

(ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 191).

Παάννης Χολέβας, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβεν μέρος εἰς τὴν Ἐπαναστάσιν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Σουλιώτη στρατηγοῦ Τζαβέλλα. Κατὰ τὸ 1827 ἐξακολούθητὴ νὰ μάχεται. Ἡ οἰκογένειά του ἐκ πέντε ἀτόμων ἀπὸ τὸν Κάλαιμον ὅπου εἶχε καταφυγεῖ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωριοῦ του, πὸν Αὐγούστον 1827 διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν ἔφθασεν εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἐκεῖ ἡ Διοίκησις τὴν 4 Αὐγούστου διαδιδάσκει ἐντολὴν τῆς ὅπως ληφθοῦν μέτρα διὰ τὴν ἐξοικονομήσιν αὐτοῦ. (ΓΑΚ. Περιεχόμενα, 156 σελ. 1140, καὶ Ὑπουργ. Πολ. φάκ.).

Νικόλαος Χολέβας ἐκ Συρράκου, στρατιώτης. Εἰς τὸ καταρτισθῆναι τὴν 20ὴν Αὐγούστου 1837 εἰς τὸν Καρθαγαῖον, θαυμαλόγιον τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γεωργίου Ζέρβα, τῶν δικαιωμένων σιδηροῦν Νομισματοσῆμου φέρεται ἐγγεγραμμένος.

Αὔξ. ἀριθ. 117 Νικόλαος Χολέβας, ἐξ Ἡπείρου. Παραμένει Ναύπακτον. (ΓΑΚ, Ἀρμυστεία φάκ. 12).

Παναγιώτης Χριστοδούλου, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπαναστάσιν τοῦ χωριοῦ που ὅπως καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1828 ἐνετάχθη εἰς τὰς χιλιαρχίας καὶ τὸ 1831 ὑπηρετεῖ εἰς τὰ Καλάβρυτα εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Στρατηγοῦ Χριστ. Χατζηπέτρου. Ἐκεῖ ὑπηρετεῖ καὶ τὸν Ἰούνιον 1832. (ΓΑΚ, Στρατ. Γραμμ., φάκ. 192).

Δῆμος Χρόνης, στρατιώτης ἐκ Συρράκου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τὸ ἔτος 1809 καὶ τὸν Ἀπρίλιον 1829 ὑπηρετεῖ ὡς στρατιώτης εἰς τὸ στρατόπεδον Βάλτου ὑπὸ τὸν Σουλιώτην Ἀθανάσιον Κουτσονίκιαν. Εἰς τὸ στρατολόγιον τῆς ἐκατονταρχίας τοῦ Ἀναστ. Ροκά φέρει αὔξ. ἀριθ. 19, πατρὶδα τὸ Συρράκον καὶ ἡλικίαν ἐτῶν 20. (ΓΑΚ, Πεν. Φροντ., φάκ. 44).

Διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν Συρρακιωτῶν εἰς τὴν Ἐπαναστάσιν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεῖα πὰ ὅποια μαρτυροῦν περὶ αὐτῆς. Οὕτω ὁ Γ. Γαζής εἰς τὸ Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Ἐκ τοῦ Συρράκου διέπρεψαν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ χιλιαρχὸς Ζήνων, ὁ Κοσμάς καὶ ὁ ὑποχιλιαρχὸς Δῆμος». Καὶ ὁ Ἄλ. Μαυροκορδαῖτος εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἐκράτησε τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν τοῦ γραφεῖσαν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τοῦ Πέτα καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, τὴν 22 Ἰουνίου 1822 εἰς τὴν Πλάκκιν:

«Λαγκάδα 24 Ἰουνίου 1822.

Πρὸς τὸν χιλιαρχὸν Μῆτρον Κουτελίδαν.

Νὰ πληρώσῃς τοὺς Συρρακιώτας ἀγωνιστάς διὰ τὰ ἄλογα ὅπου ἤλθαν νὰ φορτώσῃς ζωοτροφάς καὶ πυρεποδόλια διὰ τὸν καπετῶν Μάρον.

Ἄλέξανδρος Μαυροκορδαῖτος.

Είς τὰ υποβληθέντα πιστοποιητικά τοῦ Συρρακιώτου Ἰωάννου Σιούτα ἀναφέρονται ὅτι δύο ἀδελφοί τοῦ ὑπηρετοῦντος εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσαλογίου ἐφρονεύθησαν κατὰ τὴν ἑξοδον. Αὐτῶν δὲν ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα.

Ἐπίσης κατὰ τὴν μάχην τῆς Κορίνθου ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην ἐφρονεύθη καὶ ἓνας ἀνεψιὸς τοῦ Συρρακιώτου Χρίστου Καραμανοπούλου, χωρὶς νὰ εἶναι γνωστὸν τὸ ὄνομά του.

Αἱ ἀσύντακτοι ὑπηρεσίαι τῆς Διοικήσεως κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν δὲν παρέχουν πληροφορίας ἰδιὰ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν πῶν ἀγωνιστῶν ποὺ ἔπεσαν εἰς τὰς διαφόρους μάχας. Καὶ ἔτσι δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ὀλοκληρωθοῦν κάποιαι ἡμέραν αἱ κατάλογοί των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΑΚ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους

- » Γενική Γραμματεία (Καποδυστριακὸν Ἀρχεῖον)
- » Στρατιωτικὴ Γραμματεία
- » Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ
- » Ἐκτελεστικὸν Σώμα
- » Ἱστορικὰ Ἐγγράφα τοῦ Ἀγῶνος
- » Ἰπουργεῖον Ἐσωτερικῶν
- » Ἰπουργεῖον Πολέμου
- » Ἰπουργεῖον Οἰκονομικῶν
- » Γενικὸν Φροντιστήριον
- » Ἀρχεῖον Ὀθωνος
- » Φάκελλοι Ἀρμυριῶν 1836, 1837, 1840
- » Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη
- » Περιεχόμενα ΓΑΚ, τόμοι Γ', Δ', Ε'.

Ἀρχεῖα Βατικανῶν (κατὰ μετάφρασιν Γ. Ζώρα).

Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη (Ἐπιμέλεια Χειρογράφων).

Βιβλιοθήκη Βουλῆς, Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τόμοι 1, 2, 3, 4, 5, 10.
Πρακτικὰ Βουλῆς, Παράρτημα 1850.

Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου,
ἔπιμ. Ἐμ. Πρωτοφάλλη, τόμ. 5, 1965 καὶ τ. 10.

Κωνστ. Ἀγνάντη, Ἡ ἔναρξις τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὰ Δυτικὰ Τζουμέρκα, περιοδικὸν «Σκουφᾶς», τεύχος 93.

Σπύρου Ἀραβαντινοῦ, Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, Ἀθήναι 1895.

Γεωργίου Παζῆ Δελβινακιώτου, Λεξικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἄλλα ἔργα, ἔκδ. ΕΗΜ, Ἰωάννινα 1971.

Νικολάου Χρ. Καραβασίλη, Πέθαναν ἀμνημόνευτοι, Ἄρτα 1973.

Δημητρίου Φ. Καραπέττη, Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 εἰς τὰ Δυτικὰ Τζουμέρκα, Χρονικὰ Πραγμάτων, τεύχος 2ον, Ἀθήναι 1973.

Τοῦ ἰδίου, Ὁ Γῶγος Μπακόλας, Ἰωάννινα 1978.

Ἀλεξίου Π. Κουτσαλέξη, Διάφορα καὶ Περιεργά τινα Ἱστορήματα, Ἀθήναι 1882.

Ντίνου Κονόμου, Οἱ Ἠπειῶτες στὴ Ζάκυνθο, Ἰωάννινα 1964.

Κώστα Κρυστάλλη, Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου, Ἀθήναι 1952.

Διονυσίου Κακκίνου, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀθήναι 1982.

Ἰωάννου Λαμπρίδη, Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα, Μαλακασιακὰ, ἐν Ἀθήναις 1868.

Ἰωάννου Μακρυγιάννη, Ἀπομνημονεῦματα, Ἀθήναι 1957.

Βασ. Μέγα, Οἱ Φιλικοὶ (Ἀρχεῖα Σέκερη).

Γρηγορίου Νάκου, Ἱστορία τῆς Ἄρτης, Ἄρτα 1969.

Ἐπιμ. Πρωτοφάλλη, Τὸ '21 καὶ ἡ Ἠπειρος, Ἀθήναι 1975.

Κωνστ. Δ. Στεργιοπούλου, Τὰ Τζουμέρακα πριν από τόν άγώνα τοῦ 1821, περιοδικόν «Σκουφάς», τόμ. Ε΄.

Σπυρ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, τόμ. Α΄, Ἀθήναι 1859.

Ν. Φυσεντζίδου, Συλλογή αὐτογράφων ἐπιστολῶν ἀγωνιστῶν, Ἀλεξάνδρεια 1898.

Ἐφημερίδες

Αἰτωλική 15 Αὐγούστου 1821

Ἀλήθεια 1869

Γενική Ἐφημερίς Ἑλλάδος 1861

Ἐφημερίς Κυβερνήσεως 1836—1843.

Περιοδικά

Νέος Ἑλληναγνῆμων

Σκουφάς Ἄρτης, τεῦχος 38ον τοῦ 1971

Χρονικά Πραμάντων, τεῦχος 2ον

Λεξικά — Ἐγκυκλοπαιδεία:

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή	σελ.	7
Συνοπμογραφίαι	»	8

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ἐπανάστασις καὶ καταστροφή Καλαρρυτῶν — Συρράκου	»	9
--	---	---

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Πίνακες Ἀγωνιστῶν

Α' Ἀγωνισταὶ Καλαρρυτῶν	»	41
Β' Ἀγωνισταὶ Συρράκου	»	74
Βιβλιογραφία	»	101

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- Ἡ μάχη τοῦ Σέλτσου — Ἀθήναι 1970
- Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Ἄρτης τοῦ 1854 — Ἀθήναι 1973
- Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Ἄρτης τοῦ 1867 καὶ 1878 — Ἀθήναι 1974
- Ὁ Γῶγος Μπακόλας — Ἰωάννινα 1978
- Ἡ Ἄρτα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 — Ἀθήναι 1978
- Ἡ πρὸς Ἡπειρον ἐκστρατεία τοῦ 1822 καὶ ἡ μάχη τοῦ Πέτα — Ἀθήναι 1980
- Ἡ Ἐκατονταετηρίς τῆς Ἄρτης 1881—1981 — Ἀθήναι 1982
- Εὐάγγελος Π. Γαρουφαλιάς, Βιογραφία — Ἀθήναι 1983
- Οἱ ἀπλαρχηγοὶ τῶν Τζουμέρκων Μήτρος καὶ Γιαννάκης Κουτελίδας,
Ἀθήναι 1985
- Ἡ Ἐπανάστασις τῶν Καλαρρυτιῶν — Συρράκου τὸ 1821